

УНІВЕРСИТЕТ імені АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ

**III Всеукраїнська наукова конференція
студентів і молодих вчених**

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

28 березня 2018 р.

УНІВЕРСИТЕТ імені АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ

КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

---

*III Всеукраїнська наукова конференція
студентів і молодих вчених*

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

Тези доповідей

28 березня 2018 р.

Дніпро
2018

Організаційний комітет:

Г.П. Щедрова, доктор політичних наук, професор, голова оргкомітету;
Н.М. Волвенко, кандидат політичних наук, доцент, заступник голови;
В.І. Пащенко, кандидат політичних наук, доцент;
І.А. Єремєєва, кандидат історичних наук, доцент;
Р.М. Ключник, кандидат політичних наук, доцент;
Д.В. Прошин, кандидат історичних наук, доцент.

С 69 Соціально-політичні проблеми сучасності: III Всеукраїнська наукова конференція студентів і молодих вчених: тези доповідей, Дніпро, 28 березня 2018 р. – Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. – 104 с.

ISBN 978-966-434-419-4

Збірник містить тези доповідей учасників III Всеукраїнської наукової конференції студентів і молодих вчених «Соціально-політичні проблеми сучасності». У них наводяться різні оцінки очікувань і загроз, пов'язаних з глобальними зрушеннями у міжнародній політиці та кризовими процесами в сучасній Україні, досліджується можливий вплив прискорення реформ на політичний розвиток нашої країни. Особливу увагу приділено таким актуальним проблемам, як глобалізація політичних процесів і трансформація ідеологічних доктрин сучасності.

УДК 32:316

Відповідальна за випуск: *Г.П. Щедрова*, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політології та міжнародних відносин.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ПОЛІТИКИ.....	5
Андрійченко Т.А. Роль соціальних мереж у політиці	5
Погуляєва О.В. Проблема легітимності політичної влади в Україні.....	8
Кравець А.Ю. Демократія чи авторитаризм? Біополітична інтепретація політичних режимів	10
Петров П.Г. Міжнародні рейтинги як екзогенний чинник формування демократичного іміджу держави	13
Дойжа А.А. Політико-правові аспекти концепту громадянства.....	15
Заруднев М.К. Кадрова політика у виконавчій владі України: проблеми та перспективи	17
Корнута Ю.В. Еміграція українців: політичний вимір.....	20
Олексієнко М.С. Політичний піар як засіб формування іміджу суб'єкта політики.....	22
Базильчук С.В. Корупція та методи боротьби з нею: зарубіжний досвід	25
СЕКЦІЯ 2. ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ ТА ПРОЦЕСИ В УМОВАХ КРИЗОВОГО СТАНУ	28
Щедрова Г.П. Інформаційні виклики політичних конфліктів.....	28
Прошин Д.В. Некоторые соображения относительно истории терроризма	33
Швец С.Л. Політичні конфлікти крізь приму міграційних процесів	35
Ключник Р.М. Політична позиція австрійських ультраправих як каталізатор протестного руху.....	37
Кушнар'ов І.В. Політична корупція у Республіки Польща: прояви, форми протидії	40
Кабанцева І.А. Роль інституту громадянського суспільства у протидії корупції: можливості та труднощі	41
Сімонян А.В. Особливості функціонування консультативно-дорадчих органів у США	43
Кореньков О.О. Терористичні напівдержави як нова загроза світовій безпеці.....	45
Діхтяренко А.В. Політичні ризики в сучасній Україні.....	48
Науменко С.В. Ісламський фундаменталізм як політична ідеологія	51
Лісний Д.В. Проблема біженців та міграції у Європі: політичний аспект	53
СЕКЦІЯ 3. ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА ТА ІДЕОЛОГІЯ В УМОВАХ ДЕМОКРАТИЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ	55
Тукаленко І.А. Політики бажання, або Як жінка стає суб'єктом.....	55

Єльнікова М.М. Толерантність як головна риса українського національного характеру.....	58
Bohomaz Y.D., Rudevich A.V. History, stages of creation and development of the European Union.....	60
Bohomaz Y.D., Kurteva K.D. Electoral system of the USA.....	62
Varavin V.S., Khavkhun M.I. The influence of the media on the mentality of young people.....	64
Турлакова М.В. Феминизм в период формирования буржуазно-демократических ценностей стран Запада.....	65
Трефілова С.В. Особливості впливу ЗМІ на політичну свідомість.....	67
Савельєв П.С. Патріотичні почуття як об'єкт політичної маніпуляції.....	68

СЕКЦІЯ 4. ПРОБЛЕМИ СВІТОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....71

Єремєєва І.А. Особливості суб'єктного складу сучасних міжнародних збройних конфліктів.....	71
Потерейко О.О. Криптовалюта як результат тенденції віртуалізації новітнього інституту держави	73
Квашин В.В. Інформатизація в сучасному суспільстві (в епоху глобалізації).....	75
Колесніченко С.С. Справедливість як важливий фактор комунікації між владою та суспільством в сучасних умовах розвитку суспільства.....	78
Матухно Г.Р. Непризнанное государство как субъект международных отношений.....	81
Назаренко А.А. Основні вектори геостратегії КНР у ХХІ ст	83
Петренко М.О. Роль людської гідності в новітній комунікативній філософії.....	86
Поляшенко А.С. Євроатлантична складова зовнішньої політики Румунії на прикладі НАТО	89
Рудік О.О. Європеїзація як зовнішній вимір політики розширення ЄС.....	92
Толюра В.В. Участь миротворчих сил ООН у локальних конфліктах на прикладі миротворчої операції ООН в Сомалі у 1992–1995 рр.....	93
Камінов О.О. Проблеми міграційної політики країн Європи	95
Кормич М.О. Азійський вектор міжнародної інтеграції (на прикладі АСЕАН)	97
Verbytska O.V. Relations between Ukraine and NATO.....	98
Горчиліна М.Є., Іванова А.А. Брексіт – передумови та наслідки	101

СЕКЦІЯ 1. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ПОЛІТИКИ

Т.А. Андрійченко
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У ПОЛІТИЦІ

За останні кілька десятиліть політичний ландшафт сильно змінився. Інтернет зіграв велику роль в цій трансформації. Соціальні медіа, зараз є серйозним фактором в політичних кампаніях і в тому, як люди думають про проблеми.

Кандидати та їхні прихильники постійно публікують свої думки в Facebook і Twitter. Кожна сторона має свої власні сторінки, з яких вона транслює пропаганду і просить про пожертвування.

Соціальні медіа також порушують відносини між політиками і більш старими новинними групами. У минулі дні політик міг дати інтерв'ю телеканалу або газеті. Але продажі газет знижуються, а медіагрупи все більше покладаються на сайти. Щоб привернути увагу до онлайн-статті, вони тепер використовують соціальні мережі.

У той же час політики намагаються знайти нові засоби охопити людей, які все частіше споживають новини через онлайн-платформи.

«Молодші споживачі, зокрема, звертаються до соціальних мереж за новинами, – каже представник однієї з консалтингових компаній. – Я вважаю, що є проблема поколінь. Для людей вище, 35, соціальні мережі – це один з багатьох типів медіа. Для молодих людей – це їх головне джерело засобів масової інформації. 22-річний навряд чи буде дивитися новини о 10 годині на телебаченні».

До появи онлайн-платформ, таких як Twitter і Facebook, участь в ландшафті політичної комунікації здійснювалася в формі матеріальної культури – банерів, флаєрів і стрічок, а в кінцевому підсумку – і більш сучасних предметів, таких як футболки, кашкети і наклейки на бампер. Ще в дев'ятнадцятому столітті, перш ніж політикам вдалося скористатися ефіром речами для передачі своїх повідомлень безпосередньо виборцям, вони залежали від своїх прихильників які виступали в якості сурогатних носіїв повідомлень на публічних заходах, таких як паради та мітинги.

За сто років до Twitter «великі війни мемів» президентської політики велися на вулицях та у місцях політичних зборів.

Ця традиція зменшилася в двадцятому столітті, коли політичні кандидати почали використовувати радіо і, в кінцевому підсумку, телебачення, щоб проводити кампанії без посередництва сурогатних носіїв повідомлень. Однак, хоча формалізовані масові прояви, такі як парадні ходи, в кінцевому підсумку стали старомодними, більш неформальна традиція політичного вираження громадян почала наростати в контексті повоевних контркультур. Для покоління хіпі політичне вираження переплітається з культурним самовираженням, приносячи повідомлення-відправлення та затвердження в про-

стору і місця в повсякденному житті. Слоган «Make Love Not War» став частиною повсякденного одягу.

Розглянемо деякі з провідних способів, якими соціальні ЗМІ впливають сьогодні на політику.

«Новини цілодобово»

Один із засобів перетворення соціальних мереж в політику є швидкість, з якою розповсюджувалися новини, результати опитування і чутки. У той час як в «доінтернетну» добу людям доводилося чекати наступної газети або телепередачі, щоб отримати найсвіжішу інформацію, онлайн-новини – це явище 24/7.

Соціальні медіа пішли ще далі. Хоча ви можете отримувати доступ до новин на багатьох веб-сайтах в будь-яку годину, більшість людей проводять більше часу на таких сайтах, як Facebook і Twitter, ніж на серйозних новинних або політичних сайтах. Це означає, що при кожному вході в систему ви отримуєте всі останні новинні сюжети і думки, поширені вашими друзями.

«Вплив опитувань»

Політичні опитування є важливою частиною кожної кампанії. Вони часто збивають з пантелику, тому що ви часто можете знайти кілька опитувань з суперечливими результатами, опублікованими в один і той самий день.

Як і в інших політичних новинах, Інтернет значно збільшив кількість результатів опитування, які ми бачимо щодня. Соціальні медіа прискорили це ще більше. Не тільки сайти соціальних мереж повідомляють результати опитувань, ви можете фактично брати участь в опитуваннях Facebook.

Результати голосування мають вплив на вибори. Це вірно, навіть якщо вони помилкові. Опитування може бути «ефект Едипу». Наприклад, якщо люди вважають, що один кандидат набагато попереду в гонці, вони можуть зробити висновок, що немає сенсу голосувати за того, хто програв. Коли люди публікують останні результати опитування в соціальних мережах протягом дня, є великий тиск на кандидатів, щоб випередити своїх опонентів.

«Пряма взаємодія з політиками»

Одним з позитивних ефектів, який соціальні мережі справляють на політику, є можливість для виборців легше взаємодіяти з кандидатами і виборними посадовими особами. Традиційно, якщо ви хотіли зустрітися з політиком або кандидатом, вам потрібно було присутнім на живому заході. Не кожен може це зробити. Завдяки сучасним технологіям тепер можна відвідувати віртуальні заходи, де ви можете брати участь в трансляціях в прямому ефірі і взаємодіяти з політиками і кандидатами.

«Демографія і таргетинг»

Таргетинг використовується у всій рекламній індустрії, щоб переконатися, що реклама і повідомлення потрапляють в потрібну аудиторію. Політики теж це роблять.

Якщо кандидат хоче вирішити проблеми жінок, студентів коледжів, пенсіонерів, латиноамериканців або будь-якої іншої групи виборців, вони тепер можуть адаптувати свої повідомлення. Подібно до того, як рекламодавці на Facebook можуть використовувати аналітику і цільову рекламу, так можуть діяти і кандидати. Таким чином, якщо ви помітили, що політичні повідомлення, здається, говорять з вами особисто, це не випадково.

«Чутки, підроблені новини і змови»

На політичні кампанії впливають всі історії, будь то справжні чи ні, які поширюються навколо соціальних мереж. Все складніше і складніше відокремлювати справжні новини від підроблених новин в Інтернеті. Соціальні мережі роблять це відокремлення особливо заплутаним. Постійний потік мемів, зв'язків і чуток про політичних лідерів і кандидатів – це суміш правди, брехні, сатири і спекуляцій.

В даний час існує досить багато підроблених або сатиричних «новинних» сайтів, які часто публікують історії, які звучать автентично. Деякі підроблені новинні сайти навіть не смішні, а просто існують, щоб публікувати історії з клікбейтом.

Є також сайти з політичними упередженнями або ті, які торгують різними необґрунтованими теоріями змови. На нас легко вплинути дезінформацією, розміщена вашими друзями і послідовниками, навіть якщо вони не збираються вводити вас в оману.

«Сила підтвердження зміщення»

Однією з прихованих сил, яка діє в соціальних мережах, є упередженість. Це особливо важливо, коли мова йде про спірні теми, в тому числі про політику. Якщо ви схожі на більшість людей, більшість ваших друзів і послідовників в соціальних мережах, ймовірно, поділяють вашу думку. Це означає, що переважна більшість твітів, повідомлень Facebook, контактів або іншого контенту, який ви читаєте на цих сайтах, мають тенденцію висловлювати ту ж точку зору, яку ви вже маєте.

Природно, що люди оточують себе подібними думками. Це вірно як в Інтернеті, так і в «режимі офлайн». На в соціальних мережах це може створити ілюзію, що «всі» думають однаково. Наприклад, якщо у вас є кілька сотень друзів на Facebook, і 90 відсотків з них згодні з більшістю політичних питань, інформація, яку ви отримаєте, буде відфільтрована через цю упередженість. Люди будуть розміщувати посилання на історії, які підтверджують вашу упередженість. Вони повторять ваші думки.

З цієї причини соціальні медіа можуть зміцнити наші думки і ускладнити альтернативні точки зору. У політиці це може допомогти зробити людей більш впевненими і менш терпимими до інших. З іншого боку, якщо ви докладаете зусиль для підключення до безлічі людей з різними точками зору, ви можете подолати упередженість і використовувати соціальні мережі, щоб зробити вас більш відкритими.

«Соціальні медіа та майбутнє політики»

Оскільки соціальні медіа відносно нові, ми тільки починаємо бачити їхній вплив на суспільство. Зрозуміло, буде багато політичних змін, які відбуваються через соціальних мереж. В даний час є пропозиції по інтернет-голосуванню, що може привести до участі у виборах більшої кількості людей. Це могло б зробити соціальні медіа ще більш впливовими, оскільки люди могли голосувати одразу після прочитання останніх коментарів або послань, які вони знайшли в Facebook або Twitter.

Інші поліпшення також змінять політику. Методи опитування в соціальних мережах стануть більш поширеними і, хотілося б сподіватися, більш точними. Будуть проходити віртуальні політичні мітинги і та політичні

наради. Оскільки соціальні медіа стають все більш популярними, їхній вплив на політику буде тільки зростати з плином часу. Буде цікаво спостерігати, як це відбуватиметься.

Список використаних джерел

1. Соціальні мережі як інструмент взаємовпливу влади та громадянського суспільства / [О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. І. Попик та ін.]; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2014.

2. Василь Кедик. Інтернет та соціальні мережі на службі політика. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://article-blogger.blogspot.com/2011/02/blog-post_7013.html.

3. Соціальні мережі як чинник розвитку громадянського суспільства : [монографія] / [О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. І. Попик та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2013.

Науковий керівник: Д.В. Прошин, кандидат історичних наук, доцент.

О.В. Погуляєва

Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

ПРОБЛЕМА ЛЕГІТИМНОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Актуальність проблеми довіри легітимності до політичної влади та пошуку шляхів подолання кризи легітимності і створення стійкої і стабільної політичної системи, яка розвивається, є однією з центральних проблем соціально-правової науки сучасності. Сьогодні багато країн, як і Україна, зіткнулися з кризою легітимності. В результаті можемо спостерігати зміну влади в ряді держав, хвилю економічних і соціальних криз, політичну нестабільність. Все це відбувається на тлі глобального розчарування в політичному курсі і тих, хто здійснює цей курс. Якщо політики вміють рахуватись з інтересами і запитамі мас, то втрачена легітимність відновлюється. Це залежить від суб'єктів політики, інтелектуальних якостей політичної еліти. Це дає підстави говорити про те, що криза легітимності влади і сучасного політичного порядку стає однією з найбільш актуальних проблем практичної і теоретичної науки.

Генеza досліджень проблем довіри та легітимності політичної влади пов'язана з роботами зарубіжних авторів, як П. Бурдьє, М. Вебер, Л. Даймонд, М. Олсон, В. Парсонс та ін. Дослідження питань легітимності політичної влади серед вітчизняних вчених проводили М. Головатий, О. Дем'янчук, О. Кокорська, В. Полохало, С. Рябов, С. Телешун, В. Тертичка, О. Третяк, О. Фісун, Ю. Фрицький, В. Шаповал та інші.

Влада є багатомірним, багатозначним політичним і правовим феноменом, який характеризується регулятором суспільного життя. Влада дозволяє організувати суспільне життя, яке не можливе без сприйняття всіма учасниками єдиній волі. Влада забезпечує реалізацію спільних інтересів

різних соціальних груп й підтримує цілісність і відносну стабільність суспільства [1, с. 8]. Легітимність – визнання суспільством чесності в занятті керівних постів у політичній владі новими лідерами та справедливості існуючої політичної влади як з її отримання, так і у відносинах з народом. І для будь-якої влади умовою стабільності її існування є саме добровільна згода більшості громадян на управління ними з боку влади. Якщо ж падіння рівня довіри та підтримки існуючої влади настільки, що це впливає на виконання ролей і функцій інститутів влади, називається кризою політичної влади. Тому проблема легітимності не в законності, а у відношенні суспільства, складових його груп до політичної влади. Визнання її законною хоча б тими станами, соціальними групами, класами, на які вона спирається і з чікими інтересами, вона повинна буде пов'язувати свою політику в першу чергу.

Як показала історія, проблема довіри народу до влади безпосередньо пов'язана з її легітимністю, з відношенням влади до народу (податки, тарифи, зарплати, пенсії, такі компоненти соціальної політики державної влади, як охорона здоров'я, освіта, пряма підтримка малозабезпечених верств населення, житлові можливості, субсидії, прямі виплати та компенсації тощо) і рішенням владою проблем особистої і майнової безпеки громадян і їх організацій.

Без легітимності жоден уряд не може правити з почуттям впевненості. Втрата легітимності режиму в умовах економічної і політичної кризи в країні створює проблему довіри все більшого числа громадян до влади. Проблему, вирішення якої у нас виявляється неможливим в рамках демократичної моделі облаштування країни.

Всесвітня історія свідчить, що влада може досить швидко забезпечити довіру народу чи швидко її втратити. Таким чином, у разі виникнення кризи легітимності політичної влади в Україні існує ризик початку процесу її делегітимації, тобто втрати довіри, позбавлення політики і влади суспільного кредиту. Мова йде про ефективність або неефективність політичної влади, тобто її результативності у всьому тому, що стосується, насамперед, завдань захисту громадян від бідності, від хвороб, від неграмотності і від криміналу.

Ідеологічна легітимація являє собою ідеологічне обґрунтування легітимності політичної влади відповідністю влади інтересам суспільства. Можна досягти значного підвищення довіри населення до влади за допомогою проведення успішних економічних реформ, поліпшенням матеріального добробуту населення і наведенням громадського порядку [3, с. 140].

Криза легітимності української влади не лише наблизилася до своєї критичної межі, а стала доконаним фактом, спровокувавши супротив суспільства та руйнацію системи нелегітимної та неефективної влади [2, с. 172].

Таким чином, проблема полягає саме в отриманні українською владою довіри у власного народу. Перехідний період завжди характеризується труднощами у створенні в державі стабільного законодавства, і в довіру народу до держави. Не зайвим вказати, що до внутрішніх проблем економічного, політичного, суспільного плану, які завжди були актуальними протягом 1991-2014 років, додалися проблеми зовнішнього впливу: реальною збройною агресією з боку Російської Федерації. Тому проблема легітимності влади пе-

реходить в практичну площину: від безчасної довіри до активної співучасті. Саме від бажання, уміння еліти та інституцій громадянського суспільства скористатися новим кредитом довіри буде залежати майбутнє українського суспільства та держави. Історія показує, що практичні дії державного апарату в цій ситуації повинні бути такими, які викликають довіру у тих активних громадян, які могли б самостійно організувати і рушити вперед господарське життя країни, ініціювати процеси саморозвитку країни. Високий рівень підтримки населенням влади можливий лише внаслідок помітного поліпшення загального рівня життя і позитивних змін у всіх позаполітичних сферах. Поки більшість населення живе хоча б відносно благополучним і стабільним життям, практично будь-яка влада буде користуватися його підтримкою.

Список використаних джерел

1. Байрачна Л. К. Легітимність влади як імператив сталого розвитку держави / Л. К. Байрачна // Право і суспільство. – 2016. – № 1. – С. 8-13.
2. Цокур Є. Проблеми легітимності політично влади сучасної України / Є. Цокур // Наукові записки [Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса]. – 2014. – №3. – С. 172-186.
3. Яковлева Л. І. Громадянська ідентичність як складова легітимності політичної влади / Л. І. Яковлева // Молодий вчений. – 2016. – № 12.1. – С. 140-144.

Науковий керівник: Р.М. Ключник, кандидат політичних наук, доцент.

А.Ю. Кравець

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

ДЕМОКРАТІЯ ЧИ АВТОРИТАРИЗМ? БІОПОЛІТИЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ПОЛІТИЧНИХ РЕЖИМІВ

Проблематика політичних режимів є однією з основних у біополітичних дослідженнях. Біополітика є однією з новітніх еволюційних парадигм політичної науки і пропонує своє унікальне бачення цього феномену: політичні системи і політичні режими є еволюційно обумовленими, а люди від природи схильні до формування авторитарних, а не демократичних політичних структур. Біополітична інтерпретація політичних режимів є предметом досліджень провідних біополітиків, таких як Р. Мастерс, А. Соміт, С. Петерсен, А. Олескін та інших. Вони пропонують своє бачення цієї проблематики. Так, основна теза А. Соміта і С. Петерсена стосовно політичних режимів полягає в тому, що «всупереч переважній ідеології люди генетично схильні до авторитарних та ієрархічних, а не до демократичних і егалітарних соціальних й політичних структур» [3, с. 3]. Дослідники наполягають на тому, що Сполученим Штатам варто «рішуче скоротити свої зусилля по встановленню демократичних урядів в інших країнах», оскільки, за рідким винятком, ця політика була невдалою в минулому і є непродуктивною сьогодні. Причина цього феномену криється в тому, що, «життєздатні

демократичні держави вимагають для своєї появи поєднання абсолютно особливих матеріальних і соціальних...умов»: «Ці спеціальні умови необхідні, тому що ми... є соціальними приматами, а еволюція забезпечила соціальних приматів природженою схильністю до ієрархічно структурованих соціальних і політичних систем, уродженою тенденцією до поведінки підпорядкування й панування...» [3, с. 6]. Саме завдяки цим схильностям, на думку науковців, демократичні держави «навіть сьогодні складають... меншість серед урядів» [3, с. 6]. Мало того, що демократичний режим важко встановити, його ще й важко підтримувати. А тому американському керівництву варто звернути увагу на підтримання демократії в своїй країні, аніж на спроби запровадити її в інших країнах. Для підтвердження своєї точки зору автори наводять наступні аргументи: 1. Протягом усієї історії демократичні держави становлять меншість, а авторитарні – більшість. 2. «...Сполучені Штати за останні 60 років витратили незліченні мільярди доларів і буквально тисячі американських життів в спробах встановити демократичні уряди в інших країнах». 3. Ці зусилля переважно були невдалими: «В деяких країнах стабільні уряди... все ще не з'явилися; у багатьох країнах... режими, безперечно... авторитарні» [3, с. 7]. І причина цього, знову ж таки, полягає у тому, що для існування демократії необхідно поєднання особливих економічних, соціальних, політичних та інших умов. А для того, щоб «ці необхідні умови з'явилися і назріли... потрібні десятиліття, часто покоління; ці умови не можуть бути досягнуті... нав'язуванням ззовні, незалежно від того, якими б добрими не були наміри» [3, с. 7].

А. Соміт і С. Петерсен наполягають на тому, що «з біологічної точки зору, люди – це соціальні примати... і за більш ніж кілька мільйонів років еволюція забезпечила соціальних приматів вродженою схильністю...до ієрархічних соціальних і політичних структур...соціальні примати майже незмінно формують групи, зграї, племена і суспільства, що характеризуються помітними індивідуальними відмінностями статусу з точки зору панування і підпорядкування...» [3, с. 8]. При цьому важливо зазначити, що з точки зору неodarвіністської теорії, ця схильність не зникла з плином часу, а має величезний вплив на сучасну політику. Відповідно, «пріоритетну причину поширеності авторитарних урядів, рідкості демократії, і того, чому демократія для своєї появи і зміцнення вимагає таких спеціальних умов, потрібно шукати...в наших генах» [3, с. 8].

Р. Мастерс характеризує всю політику як сферу відносин домінування, які прагнуть до створення, підтримки або зміни соціальних правил [2]. Домінування в людському суспільстві, в більшості випадків, передбачає такий феномен як лідерство. А. Олескін трактує його як «управління поведінкою індивідів і груп, політичними процесами в соціумі» [1, с. 102]. Домінування розповсюджено і у відносинах між цілими політичними системами, наприклад, між державами на міжнародній арені, де в кожному історичну епоху складається свій «баланс сил» [1, с. 102].

Звісно, ієрархія і домінування неможливі без підкорення. Так, біополітики вважають, що тенденція коритися поступово закріплюється в самій нашій природі й призводить до появи феномену «людської слухняності». Як зазначають А. Соміт і С. Петерсен, «природний відбір за-

безпечив нас «готовністю виконувати покірну роль» [3, с. 8]. А тому, в сучасному світі, авторитарні режими переважають за кількістю, а демократія є штучним продуктом для виникнення і підтримання життєздатності якого необхідні спеціальні умови: соціальні, економічні, політичні тощо.

Подібну точку зору висловлює й А. Олескін: «Влада базується на відносинах домінування-підпорядкування. Поняття «влада» означає здатність і право одних здійснювати свою волю по відношенню до інших» [1, с. 102]. Однак, у випадку з людським суспільством, влада включає не тільки біологічну, а й «соціокультурну компоненту» [1, с. 102]. До цієї компоненти біополітики відносять: виховання, навчання, свідомість, культуру тощо. Як зазначають А. Соміт і С. Петерсен, «...«людина розумна» розділяє з іншими соціальними приматами вроджену схильність до ієрархічних соціальних і політичних структур. Наш вид, проте, також розвинув поведінкову рису, на яку у нас є безперечна монополія – здатність створювати, приймати вірування та цінності, і потім діяти на їх основі, навіть коли... дії виявляються такими, що суперечать нашим вродженим уподобанням» [3, с. 8]. В контексті розгляду політичних режимів, ця здатність дозволяє людям сприймати демократичні ідеї і саме вона «стала...важливим політичним фактором у 19 столітті» [3, с. 8]. В той же час, за словами науковців, здатність «створювати, приймати, а потім діяти на основі наших вірувань і переконань» працює скоріше «проти демократії, а не на її користь», адже з огляду на нашу еволюційну спадщину, ми, «ймовірно, більш схильні приймати авторитарні політичні, соціальні та релігійні ідеї і цінності» [3, с. 9]. Окрім цього, «...серед найсильніших і постійних еволюційних спадщин нашого виду є й готовність «коритися тим, хто при владі», готовність, яка навряд чи сприяє появі або виживанню демократичного врядування, готовність, про яку свідчать і світ навколо нас, і результати досліджень...» [3, с. 22].

В даному випадку важливо підкреслити, що примус або використання виключно силових методів управління може зустріти супротив з боку суспільства, а тому подібні методи керівництва завжди підтримуються іншими методами. З точки зору біополітиків, найефективнішим з них є навчання. Саме завдяки навчанню, на думку американських науковців, ми з дитинства вчимося коритися в сім'ї, школі, суспільстві. Таким чином середньостатистичний індивід з дитинства знає, що таке покура і, відповідно, звикає коритись. Тут варто навести слова Л. Тайгера і Р. Фокса: «...звичка до покори вмирає важко» [4]. Саме в цьому, на думку біополітиків, і полягає важкість впровадження та «виживання» демократії.

Таким чином, біополітики єдині у визнанні еволюційної природи політичної системи і політичних режимів, обов'язковій наявності відносин домінування/підпорядкування. Різниця полягає лишень у тому що А. Олескін бачить майбутнє біополітичної системи у мережевих структурах, що тяжіють до демократичної організації і характеризуються спрощенням ієрархії, децентралізацією, «організацією без кордонів», «менеджментом без контролю» тощо [1]. Тоді як А. Соміт і С. Петерсен наполягають на переважанні у сучасному світі авторитарних режимів, що обумовлено вродженою схильністю індивіда до домінування і підкорення [3]. Унікальність біополітичного погляду на політичну систему полягає в тому, що її невідривно пов'язують з

біосоціальними системами, що репрезентовані в тваринному світі. Звісно, людина є унікальною істотою, адже тільки їй притаманна свідомість, розвинений інтелект, мова, культура, релігія тощо. Однак, це не означає повну відмову від еволюційної спадщини і основних характеристик, закладених в природу людини політичної, що неодмінно впливають на політичну поведінку окремого індивіда і політичну систему в цілому.

Список використаних джерел

1. Олескин А. В. Биополитика. Политический потенциал современной биологии / А. В. Олескин. – М.: Научный мир, 2007. – 459 с.
2. Masters R. The nature of politics / R. Masters – New Haven, L.: Yale University Press, 1991. – 315 p.
3. Somit A., Peterson S. The Failure of Democratic Nation Building: Ideology Meets Evolution / A. Peterson, A. Somit. – NY: Palgrave Macmillan, 2005. – 190 p.
4. Tiger L., Fox R. The Imperial Animal / L. Tiger, R. Fox. – New York: Dell, 1997. – 450 p.

П.Г. Петров

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

МІЖНАРОДНІ РЕЙТИНГИ ЯК ЕКЗОГЕННИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО ІМІДЖУ ДЕРЖАВИ

Демократичний імідж узагальнено можливо визначити як уявлення про державу, основою функціонування якої виступають демократичні норми та цінності.

На формування демократичного іміджу держави впливає значна кількість екзогенних чинників серед яких вагомий вплив здійснюють міжнародні рейтинги, оцінки, індекси розвитку демократичних інститутів, процесів демократичного транзиту в державі.

Такі рейтинги, переважно, публікуюся щорічно та несуть в собі відповідну інформацію:

- про рівень розвитку демократії в державі, базуючись на оцінках з певних критеріїв (свобода слова, захист прав людини тощо);
- відображають позицію держави з розвитку демократії відповідно до інших держав.

Наприклад, британська компанія Economist Intelligence Unit здійснює оцінку розвитку демократії у 165 державах світу – Democracy Index (Індекс демократії). Висновки Democracy Index базуються на аналізі п'яти категорій: виборчий процес та плюралізм; громадянські свободи; функціонування уряду; політична участь; політична культура [1].

Здійснюючи оцінку (max – 10; min – 0) розвитку цих категорій, держава кваліфікується як один з чотирьох типів політичного режиму: 8 – 10 – «повна демократія»; 6 – 7,9 – «недосконала демократія»; 4 – 5,9 – «перехідний режим»; 0 – 3,9 – «авторитарний режим» [1].

Інша недержавна організація Freedom House, що здійснює аналіз розвитку свободи в світі. Її активність спрямована на захист прав та свобод людей у світі, зокрема політичних. Freedom House, починаючи з 1995 р., реалізує дослідницький проект «Nations in Transit», в рамках якого щорічно з 2003 р. відбувається публікація звіту, щодо здійснення демократичних реформ в 29 посткомуністичних державах Центральної Європи та Центральної Азії [2; 3].

Оцінка демократичного розвитку здійснюється за шкалою від 1 до 7 (max – 1; min – 7) в семи критеріях: демократичність управління на національному рівні; демократичність управління на місцевому рівні; незалежність ЗМІ; рівень демократичності виборчого процесу; рівень розвитку громадянського суспільства; судова система та незалежність; рівень корупції [4; 5].

Здійснення оцінки за такими критеріями дозволяє визначити рівень демократичного розвитку в державі та тип політичного режиму, відповідно: Консолідована демократія; Напівконсолідована демократія; Перехідний уряд або гібридний режим; Напівконсолідований авторитарний режим; Консолідований авторитарний режим [5].

Наступною відомою структурою, що здатна сприяти іміджу держави є Transparency International – міжнародна, недержавна організація, метою якої є боротьба зі зловживанням владою та корупцією. Починаючи з 1995 р. публікує щорічний рейтинг розвитку корупції в державах (Corruption Perceptions Index – Індекс сприйняття корупції), за шкалою від 100 (корупція відсутня) до 0 (високий рівень корупції) [6; 7].

Розгалужена система критерій оцінки дозволяє здійснити комплексний аналіз розвитку демократичних норм та стандартів в державі.

Міжнародні рейтинги здійснюють вагомий та якісний вплив на свідомість середовища й, як наслідок, формуючи демократичний імідж держави.

Список використаних джерел

1. Economist Intelligence Unit's Democracy Index 2017 [Electronic resource] / Economist Intelligence Unit. – Mode of access: <https://www.eiu.com/topic/democracy-index>.

2. About us. About Freedom House [Electronic resource] / Freedom House. – Mode of access: <https://freedomhouse.org/about-us>.

3. Nations in Transit [Electronic resource] / Freedom House. – Mode of access: <https://freedomhouse.org/report-types/nations-transit>.

4. About Nations in Transit [Electronic resource] / Freedom House. – Mode of access: <https://freedomhouse.org/report-types/nations-transit>.

5. Nations in Transit 2017 [Electronic resource] / Freedom House. – Mode of access: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/nations-transit-2017>.

6. What is Transparency International? [Electronic resource] / Transparency International. – Mode of access: <https://www.transparency.org/about>.

7. Corruption Perceptions Index [Electronic resource] / Transparency International. – Mode of access: <https://www.transparency.org/research/cpi/overview>.

ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ КОНЦЕПТУ ГРОМАДЯНСТВА

Однією з поширених проблем сьогодення є проблема громадянства. Дано визначення поняттю «громадянство» – це правовий зв'язок між фізичною особою та державою. Обсяг прав і свобод, якими особа може користуватися в державі, а також обсяг обов'язків, покладених на неї цією державою, прямо залежать від наявності чи відсутності в особі статусу громадянина даної держави [1].

Відомий англійський філософ Томас Гоббс першим порушив питання про місце людини та громадянина в суспільстві, вжив поняття «громадянське суспільство», та розкрив взаємовідносини суспільства і держави.

В Україні питання громадянства регулюється Конституцією України [2, с. 10], Законом України «Про громадянство України» від 18 січня 2001 р. і прийнятими відповідно до них законодавчими актами України. Закон України «Про громадянство України» від 18 січня 2001 р. визначає правовий зміст громадянина. Громадянство дає можливість мати статус громадянина, що дозволяє залучатися до політичного, правового, економічного, культурного життя суспільства та держави [1].

Існують такі статуси, окрім громадян: а) іноземці; б) апатриди (аполіди); в) біпатриди (полігромадянство).

Іноземці – особи, які проживають у певній державі та не є її громадянами.

Апатридами, або «негромадянами» називаються особи, які не мають або втратили громадянство та не набули його. Таке явище ми спостерігаємо у Латвії та Естонії (після розпаду СРСР не усі жителі цих республік отримали громадянство).

Існують такі особи, як біпатриди, які мають подвійне громадянство. Більшість країн проти подвійного громадянства, тому що вважається, що біпатритизм гальмує процес розвитку нації, цінностей, єдності народу та пріоритетів, втрачається зв'язок між громадянином та державою.

В Україні існує єдине громадянство, громадян не можна розглядати лише як осіб, які проживають на території певної держави [1]. Громадянин України – особа, яка набула громадянство України в порядку, передбаченому законами України та міжнародними договорами України.

Громадянин України – особа, яка набула громадянство України в порядку, передбаченому законами України та міжнародними договорами України [3].

В Законі України «Про громадянство України», у статті 6 визначені підстави для набуття громадянства України, а саме:

- за народженням;
- за територіальним походженням;
- внаслідок прийняття до громадянства;
- внаслідок поновлення у громадянстві;

- внаслідок усиновлення;
- внаслідок встановлення над дитиною опіки чи піклування, влаштування дитини в дитячий заклад чи заклад охорони здоров'я, в дитячий будинок сімейного типу чи прийомну сім'ю або передачі на виховання в сім'ю патронатного вихователя;
- внаслідок встановлення над особою, визнаною судом недієздатною, опіки;
- у зв'язку з перебуванням у громадянстві України одного чи обох батьків дитини;
- внаслідок визнання батьківства чи материнства або встановлення факту батьківства чи материнства;
- за іншими підставами, передбаченими міжнародними договорами України [3].

У Конституції України зазначається:

- громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом (ст.24);
- громадянин України не може бути позбавлений громадянства і права змінити громадянство. Громадянин України не може бути вигнаний за межі України або виданий іншій державі. Україна гарантує піклування та захист своїм громадянам, які перебувають за її межами (ст. 25);
- громадяни України мають право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів, за винятком обмежень, встановлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей. Громадяни мають право на участь у професійних спілках з метою захисту своїх трудових і соціально-економічних прав та інтересів (ст. 26);
- громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Громадяни користуються рівним правом доступу до державної служби, а також до служби в органах місцевого самоврядування (ст. 38);
- громадяни для задоволення своїх потреб можуть користуватися об'єктами права державної та комунальної власності відповідно до закону (ст. 41);
- громадяни мають право на соціальний захист (ст. 46);
- громадяни мають право безоплатно здобувати вищу освіту в державних і комунальних закладах на конкурсній основі (ст. 53);
- права і свободи людини і громадянина захищаються судом (ст. 55)

[4].

Важливим питанням сьогодення є з'ясування причин припинення громадянства України і особливостей процедур припинення громадянства. Ми вважаємо, що для розгляду підстав припинення громадянства, перш за все, потрібно звернутися до Закону України «Про громадянство України». У статті 17 згаданого закону дається перелік підстав втрати громадянства України. Таким чином, перед нами постають наступні підстави:

- 1) внаслідок виходу з громадянства України;
- 2) внаслідок втрати громадянства України;
- 3) за підставами, передбаченими міжнародними договорами України

[5].

Існує добровільний вибір особою громадянства шляхом подання індивідуальних заяв, коли оптант буде жити на території держави, якій передається територія її проживання – оптація.

Також існує визначення «трансферт» – автоматична зміна громадянства, коли разом з переходом території автоматично змінюється громадянство, незалежно від згоди або незгоди населення території, що переходить [6].

Отже, проблема громадянства є досить актуальною. Існують апатрикти та біпатрити. В багатьох країнах множинне громадянство не визнається, в тому числі, і в Україні. Також є актуальною проблема втрати громадянства. В нашій країні існує лише єдине громадянство, всі права громадян України визначаються Конституцією – Основним Законом України.

Список використаних джерел

1. Пильгун Н. В. Сутність та особливості громадянства в Україні [Електронний ресурс] / Н. В. Пильгун, О. О. Бузун. – Режим доступу: www.law.nau.edu.ua/images/Наука/Naukovij_jurnal/2016/ststji_n1_38_2016/9.pdf

2. Конституція України: чинне законодавство станом на 22 вересня 2014 р.: (відповідає офіційному текстові) – К.: Алерта, 2014. – 96 с.

3. Дробуш І. В. Проблеми набуття громадянства України [Електронний ресурс] / І. В. Дробуш, В. В. Кутинець. – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/5.1/9.pdf>

4. Конституція України : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 16 черв. 2015р.: (ОФІЦ. ТЕКСТ). – К.: ПАЛИВОДА А. В., 2015. – 64 с. – (Законо України)

5. Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001 р. № 2235-III // Офіційний вісник України. – 2001. – № 9. – Ст. 342.

6. Лазарев В. В. Особливості припинення громадянства України [Електронний ресурс] / В. В. Лазарев. – Режим доступу: www.par.in.ua/1_2015/15.pdf

Науковий керівник: Р.М. Ключник, кандидат політичних наук, доцент.

М.К. Заруднєв
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

КАДРОВА ПОЛІТИКА У ВИКОНАВЧІЙ ВЛАДІ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Сучасне життя в Україні на цю годину поділене на дві умовні половини: до подій на Майдані Незалежності та після. Багато політологів, журналістів дають гарну оцінку тим подіям, але інша частина експертів стоїть на тому, що ситуація, зокрема економічна, тільки погіршилась і велика

низка проблем припала на соціальну політику. Вважати Президента України винуватцем цієї кризи – такий же абсурд, як сподіватись на свободу думки у радянські часи. У глобальному масштабі уряд в Україні має багато недоробок, більшість членів комітетів та політичних інститутів не є компетентними у вирішенні справ навіть регіонального масштабу. Такий висновок можна зробити посилаючись на загальний стан: екологічної, соціальної, гуманітарної, транспортної сфер тощо.

Проблемою у реформуванні державного апарату, його реструктуризації є потреба у вирішенні соціальних проблем, але впровадження та лобювання реформ у парламенті, які відповідають тільки інтересам зацікавлених осіб на даний час найрозповсюдженіша проблема серед наших парламентаріїв. З тією ж метою формується кадрова політика в системі державної служби: комплектування основних посад в управлінні проводиться не на професійній основі, а переважно за ознакою політичної лояльності [1, с. 1]. Некомпетентні кадри серед державного апарату управління призводять до девальвації, навіть якщо й держава впливає політикою на кризу. Загальна бюрократизація управлінської культури призводить до аморфності місцевої влади. У іншому випадку вона стає виконавцем рішень «зверху» та бере відповідальність тільки за виконання рішень не задумуючись про наслідки подібних дій, змін. З часом, панівний стан «верхів» переростає в «бюрократизм».

Реформа децентралізації дає змогу відійти від бюрократичної моделі управління, а саме: «Державна політика України у сфері місцевого самоврядування в першу чергу спирається на інтереси жителів територіальних громад і передбачає проведення кардинальних змін і системних реформ, децентралізацію влади – тобто передачу від органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування значної частини повноважень, ресурсів та відповідальності. В основу цієї політики закладено положення Європейської хартії місцевого самоврядування та найкращі світові стандарти суспільних відносин у цій сфері.

Необхідність докорінної зміни системи влади та її територіальної основи на всіх рівнях, здійснення реальних кроків до стимулювання розвитку країни, надання гідної відповіді на сучасні виклики потребувало законодавчого забезпечення [3].

Сучасне державне управління базується на «старому тлі», яке втратило свою ефективність у період 90-х років. Українській управлінській культурі бракує системності, послідовності та відповідальності за помилки. Непотизм – це друга за важливістю проблема у виконавчій владі. Простежуючи зміни у владних структурах в Україні з 2010 року, ми можемо прийти до висновку, що непотизм продукує підсвідому недовіру громадян до апарату управління, що в свою чергу заважає послідовним можновладцям якісно виконувати управління на місцях. Маргіналізацію професійного рівня у можновладців неможливо вирішити одноразово та частково. Формаційні заходи потрібно починати з «верхів», де і зароджується бюрократизм (прикладом цього, ми бачимо процес люстрації в органах державного управління, але ця політика недосконала).

Тобто, ми маємо на увазі не де-юре, а де-факто заходи, щодо позбавлення мандату за зловживання службовим становищем та при перевищенні повноважень регламентованих чинною Конституцією України. Президент України Петро Порошенко запропонував внести законопроект щодо скасування недоторканності до депутатів, який повинен набрати чинності з 2020 року. Як свідчить стаття 80 Конституції України: «Народним депутатам України гарантується депутатська недоторканність; Народні депутати України не можуть бути без згоди Верховної Ради України притягнені до кримінальної відповідальності, затримані чи заарештовані» [5]. На нашу думку таке різке зняття недоторканності буде мати два наслідки: маніпуляції у кулуарах, які перейдуть до прихованого шантажу, та більш позитивний – початку відкритої роботи рад. Процес реформації усеукраїнського масштабу займе не один рік, дивлячись на результати роботи попередників.

Отже, майбутнє української виконавчої влади лежить у руках компетентних, зацікавлених у реформаційних процесах кадрах. Просування до нового, професійного образу можновладця у громадян є метатеорією для посадовців, судячи з того, що громадянам потрібні спроможні до дій державні службовці, які ставлять за основу блага підпорядкованих їм громадян. Повертаючись до сказаного, реформи у кадровій політиці України повинні бути апробовані та мати досвід функціонування у світовій політичній науці. Адже, головною ідеєю для сучасного можновладця мають бути громадяни, які отримувати те, що за Конституцією їм належить.

Список використаних джерел

1. Яковенко Г. Державний бюрократизм і шляхи його раціоналізації [Електронний ресурс] / Г. Яковенко // Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. праць. – 2010. – Вип. 1 (4). – Режим доступу : http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_01%284%29/10ygbdsr.pdf.
2. Шульга М. Девальвація політична / М. Шульга // Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. – К.: Парламентське видавництво, 2011. – с. 183.
3. Бюрократія // Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін.; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трошинського, Ю. П. Сурміна. – К.: НАДУ, 2010.
4. Державна політика, законодавчі напрацювання, Проміжні результати першого етапу децентралізації влади в Україні [Електронний ресурс]. – Реформа М-ва регіонального розвитку будівництва та житлово-комунального господарства України. Указ опублікований. Режим доступу: «Про реформу» <http://decentralization.gov.ua/about>
5. Конституція України : чинне законодавство зі змінами та допов. Станом на 1 верес. 2017 р. – К.: ПАЛИВОДА А. В., 2017. – 76 с. – (Законои України).

Науковий керівник: Р.М. Ключник, кандидат політичних наук, доцент.

ЕМІГРАЦІЯ УКРАЇНЦІВ: ПОЛІТИЧНИЙ ВИМІР

Значні геополітичні трансформації справляють вплив на всі без винятку аспекти життя суспільства, зокрема й на міграційні процеси. Інтенсивність, характер, спрямованість міграцій населення України кардинально змінилися після розвалу СРСР та здобуття незалежності, завдяки чому країна відкрилася до світу, а її громадяни набули право на свободу пересування. Підписання Угоди про асоціацію та шлях до безвізового режиму між Україною та ЄС спричинили проведення низки важливих реформ у сфері міграційного менеджменту. Водночас, анексія Криму та конфлікт на Донбасі обумовили масштабні вимушені переміщення населення, глибоку економічну кризу та інтенсифікацію трудової міграції.

Історична доля розпорядилась так, що наші співвітчизники розсіялися по багатьох країнах світу. Українська діаспора (грец. діаспора – розсіяння), тобто українське населення, що живе поза етнічною українською територією, – становить понад 10 млн. чол. із загальної кількості понад 50 млн. українців світу. Приблизно 6 млн. українців мешкають у державах СНД, понад 4 млн. – у інших зарубіжних країнах. Розселення українців за кордоном має певні особливості. Серед них переважає трудова (економічна) еміграція. Вживання понять «діаспора» до цієї (більшої) частини зарубіжних українців не викликало і не викликає заперечення [2].

Однак слід брати до уваги і те, що в деяких зарубіжних країнах (Румунії, Словаччині, Угорщині, Польщі) велика кількість українців живе на своїх етнічних землях у пограниччі з Україною. Ці українці діаспори у класичному розумінні цього слова не утворюють. І все ж, термін «українська діаспора» є загальноновизнаним у світі і стосується всіх українців, які проживають поза державними кордонами України.

В Україні більшість запитів про еміграцію в «пошукачах» припадає на Канаду і Чехію. Про це свідчать дані дослідження українських користувачів Інтернету від «Ашманов і партнери Україна». Рейтинг найбільш бажаних місць для проживання українців виглядає наступним чином:

1. Канада (40%)
2. Чехія (37,5%)
3. Австралія (4%)
4. Німеччина (3,3%)
5. США (2,2%)
6. Польща (2,1%)
7. Італія, Австрія, Франція, Швейцарія, Чилі, Аргентина, Кіпр, Великобританія, Словаччина, Норвегія, Словенія (2,0%)
8. Росія (1,5%)
9. Нова Зеландія (1,4%)
10. Ізраїль (1,3%) [3]

Умови життя і національно-культурного розвитку української діаспори в країнах Центральної і Західної Європи, Північної і Південної Аме-

рики, Австралії незрівнянно кращі, ніж української діаспори в республіках колишнього СРСР. Щодо них проводилась політика повної деукраїнізації, русифікації. Лише в останні десятиліття почали з'являтися статті про східну українську діаспору, про її життя, національно-культурні та мовні проблеми, зв'язки з батьківщиною.

Варто відзначити, що однією з найголовніших причин є працевлаштування. Мільйони українців покидають рідні землі в пошуках кращого працевлаштування і достойної заробітної плати. З-за економічної нестабільності українці не можуть себе реалізувати та забезпечити собі гідний рівень життя. Ще однією причиною є возз'єднання сімей. Внаслідок трьох попередніх хвиль еміграції, безліч родичів покинуло країну і тепер українці покидають Україну для того, щоб переїхати до своїх родин.

Черговий звіт привернув увагу: громадяни України стали лідерами за кількістю легальних мігрантів у країнах Європейського Союзу: в 2011 році в ЄС переїхали понад 200 000 українців. У більшості випадків емігрантів можна розділити на кілька груп. Перші – ті, хто хоче розвивати більш-менш серйозні проблеми людства, потребують високотехнологічного оснащення, змушені виїжджати за відсутності фінансування, обладнання, дослідних інститутів тощо (зразок проблем вивчення космосу, створення інноваційних технологій генної інженерії).

Крім того, досвід закордонних колег у багатьох галузях пішов далеко від українського, що змушує гнатися за вже досягнутими результатами. Другі – висококваліфіковані фахівці тієї чи іншої сфери, яких з радістю заберуть західні компанії. Перспектива працювати в провідних світових компаніях, де твоя праця буде гідно оцінена і дозволить себе забезпечити, плюс соціальні гарантії, змушують виїхати з України. Занадто нестабільні і ненадійні перспективи розвитку, які часто навіть не залежать від самих людей. Наступні – шукають радісних перспектив за кордоном, але без наявності кваліфікації, необхідної для стрімкої кар'єри в країнах ЄС. Незважаючи на відсутність чітких перспектив, їх висока цілеспрямованість, яка не може бути оцінена в Україні, може бути привабливою для компаній в Європі. І це вже саме по собі є втратою для українського бізнесу. Адже бажання працювати і чогось досягати часто важливіше якихось даних за освітою. Є, звичайно, й інші, але саме ці три групи заслуговують особливої уваги і становлять велику частку емігрантів, втрата яких негативно позначається на що залишилися в Україні [1].

Втрата 200 тис. цілеспрямованих кваліфікованих людей – досить багато. Дуже парадоксально, що спостерігається одночасно як зростання безробіття, так і нестача кваліфікованих кадрів. Це яскравий приклад, як позначається невідповідності попиту і пропозиції на ринку праці, що призводить до негативних явищ.

Отже, можна зробити висновок, що еміграцію українців потрібно розглядати як велику проблему для країни. Цей процес має як негативні, так і позитивні наслідки. Але, я вважаю, що для такої молодої країни, як Україна, у якої є всі перспективи для активного зростання в будь-якій сфері, процес еміграції відіграє негативну роль. Головним негативним фактором для економіки від еміграції кваліфікованого персоналу є втрата таланови-

тих кадрів. В результаті еміграційних процесів країна втрачає талановитих фахівців, із-за чого знижується якість трудових ресурсів і продуктивність праці. А це накладає свій негативний відбиток на зростання та процвітання країни.

Список використаних джерел

1. Дроботенко О. Простір варіантів еміграції [Електронний ресурс] / О.Дроботенко // Еміграція з України як інвестиція в майбутнє – Режим доступу: <https://ubr.ua/labor-market/ukrainian-labor-market/emigraciia-iz-ukrainy-kak-investiciia-v-budushee-218187>
2. Українська діаспора / За ред. В.Євтуха, В. Маркуся. – Київ – Чикаго, 1992.
3. Міжнародна організація з міграції (МОМ) / Представництво МОМ в Україні // Міграція в Україні: Факти і цифри. – 2016. – С. 5-7.

Науковий керівник: Н.М. Волвенко, кандидат політичних наук, доцент.

М.С. Олексієнко
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

ПОЛІТИЧНИЙ ПІАР ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ СУБ'ЄКТА ПОЛІТИКИ

PR (англ. public relations) – це зв'язки з громадськістю, це сприяння встановленню взаєморозуміння і доброзичливості між особистістю, організацією та іншими людьми, групами людей або суспільством в цілому за допомогою розповсюдження роз'яснювального матеріалу, розвитку обміну (інформацією) і оцінки суспільної реакції [1]. PR застосовують у багатьох сферах, але найчастіше велику увагу мистецтву досягнення позитивних відносин між суб'єктами приділяють у політичній сфері. Політичний PR – це управління масовими політичними комунікаціями та інформаційними потоками, головна ланка в організації політичного процесу. Це консультування діяльності політика та прогноз тих результатів, до яких ця діяльність може привести [2]. Взагалі політичний PR вивчає взаємовідносини між суб'єктом, тобто політичним діячем чи групою, та об'єктом впливу політичної PR – діяльністю – суспільством. За допомогою політичного PR можна впливати на думку громадськості, налагоджувати взаємодію між різними діячами на політичній арені та розширювати їх сфери впливу. Без політичного PR розвиток бізнесу, управління у сфері економіки, політики, культури тощо почне уповільнюватися, адже фахівці політичного PR допомагають суб'єктам вплинути на рішення, дії та загалом реакцію людей, або організацій. З іншого боку політичний PR – це вміння знаходити підхід до кожного прошарку населення, збирати потрібну інформацію, щоб надалі використати її у потрібному напрямку, задля встановлення позитивного відношення суспільства до окремого суб'єкта чи групи.

Політичний PR тісно взаємодіє з рекламою, журналістикою, психологією, а особливо з іміджмейкінгом. Іміджмейкінг (англ. image –

making – буквально «створення іміджу») у політиці – сукупність засобів і методів PR, що використовується в процесі формування й експлуатації в політичних цілях особливих, сталих «образів» – іміджі певних носіїв, лідерів [2]. Імідж дуже часто перекликається із репутацією: щоб зберегти авторитет, суб'єкт зазвичай користується послугами фахівців політичного PR. Як правило, ці послуги набувають популярності під час підготовки до виборчої кампанії чи під час неї, або при підготовці до публічного виступу. Формування іміджу можливо в такому випадку, коли інструменти політичного PR використані доцільно, коли із суспільством налагоджений емоціональний зв'язок, існує довірливе ставлення до суб'єкта, до його ідеології, політичної та громадської діяльності. Наприклад, розглянемо передвиборчу кампанію, в якій у ролі суб'єкта ми візьмемо кандидата в народні депутати України, а об'єктом діяльності політичного PR, як ми вже зазначили, є суспільство, або електорат. Звичайно, що кандидат почне задовго до виборів будувати свою репутацію, свій імідж, адже вона залежить не тільки від його діяльності, його поглядів та ідей, але й від думок про нього у ЗМІ чи Інтернет – ресурсах. Самий образ кандидата буде створений природнім шляхом, але імідж буде створений вже фахівцями політичного PR, за його штучно створеним прототипом ідеального кандидата.

Політичний PR – програма має багато методик, рішень за якими репутація та імідж суб'єкта збере багато прихильників цієї постаті, її ідей та можливостей. По-перше, це взаємодія зі ЗМІ, адже саме засоби масової інформації можуть суттєво вплинути на думку електорату, це може бути пряма робота з журналістами (розсилання прес-релізів до редакцій журналів та газет, створення прес – конференцій), по-друге, це використання політичної реклами, тобто поширення ідеології кандидата шляхом зображення його на листівках, білбордах, плакатах та його появи на телебаченні (політичні ток-шоу, інтерв'ю), радіо та електронних ресурсах (соціальні мережі, блоги). Особливе місце займає соціальна реклама у формуванні іміджу, в якій кандидат повинен вміло висвітлити сучасну проблематику країни (здоров'я, безробіття, екологія), по-третє, це презентації, на яких кандидат представляє свої політичні проекти та програми, а також це публічні виступи, такі як семінари, збори, наради, зустрічі, які може осилити не кожен суб'єкт. Адже на таких заходах суб'єкт презентує політичні проекти своєї партії, органів влади, області, країни чи самого себе. Саме від вміння подати себе буде залежати майбутнє кандидата у політичній сфері.

Часто фахівці політичного PR вдаються до нелегальних методів створення іміджу свого замовника. Це так званий «чорний PR». Чорний піар (англ. dark public relations, DPR; negative campaigning; mud slinging) – створення і розповсюдження інформації, направленої на формування в аудиторії, клієнтів, потенційних клієнтів негативного ставлення до певного явища, події, процесу, товару. Тобто, будь-які інформаційні атаки або навіть війни, направлені на руйнування іміджу, компанії, бізнесу тощо [3]. Багато хто вважає, що до «чорного PR» вдаються лише некомпетентні фахівці, які не можуть створити імідж законними та чесними шляхами. Але цей метод дає змогу дізнатися всю інформацію про противників кандидата: їх непоінформованість у своїх же політичних проектах, необізнаність, низьку кваліфікацію тощо. Іноді кан-

дидаг і сам сприяє створенню негативного іміджу: скандальні висловлювання, сварки з іншими політичними діячами, бійки. Та іноді такі випадки відіграють тільки на руку кандидату, адже «чорний PR» є теж піаром. В.О. Копилов та Л.А. Лобанова наголошують на необхідності формувати критичне ставлення громадськості до чорного PR. Для цього потрібно інформувати населення про можливості використання тих чи інших прийомів [5, с. 102].

В Україні PR є порівняно новою сферою діяльності, але разом з тим доволі розвинутою галуззю, фахівці з даних питань отримують високі гонорари. Таке швидке зростання тенденції популярності PR в Україні спричинене як активним впровадженням західної парадигми ведення бізнесу і політики (зовнішній чинник), так і усвідомленням вітчизняною елітою потреби використання конкурентоспроможних технологій в багатьох галузях життєдіяльності суспільства (внутрішній чинник). Однак таке впровадження має певну проблематику в Україні, зокрема неготовність ринку (політичного й економічного) до експансивного запровадження піару взагалі, відсутність адаптованої до вітчизняних умов моделі впровадження, недостатньо велика евристична та емпірична база тощо [6, с. 565].

Отже, можемо зробити висновки, що політичний PR тісно взаємодіє з іміджмейкінгом. Та саме завдяки діяльності їх фахівців, багато світових політиків пройшли шлях від самих низів до депутатів та президентів найбагатших країн світу. На жаль, в Україні політичний публік рілейшнз не розвинутий на такому рівні, як в інших країнах. Політики надають перевагу тому, щоб презентувати свою кандидатуру самостійно. Але є багато суб'єктів та груп, які користуються послугами фахівців з цього питання, й навіть замовляють «чорний PR».

Список використаних джерел

1. Королько В. Г. Зв'язки з громадськістю. Наукові основи, методика, практика. Підручник / В.Г. Королько, О.В. Некрасова / Вид. 3-тє, доп. і перероб. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2009. – 831 с.
2. Політологія: сучасні терміни і поняття. Короткий навчальний словник – довідник для студентів ВНЗ I – IV рівнів акредитації. – 3-тє видання, виправлене і доповнене / укладач В.М. Піча, наук. редакція Л.Д. Климанської, Я.Б. Турчин, Н.М. Хоми. – Львів: Новий Світ – 2000, 2017. – 516 с.
3. Вуйма А. Чёрный PR. Защита и нападение в бизнесе и не только / А. Вуйма. – СПб.: БХВ, 2005. – 224 с.
4. Прикладна політологія: навч. посіб. / За ред. В.П. Горбатенка. – К.: ВЦ «Академія», 2008. – 472 с.
5. Копилов В.О. Політичний PR як інструмент позитивного та негативного впливу на політичну активність і електоральний вибір студентів / В.О. Копилов, Л.А. Лобанова // Гуманітарний часопис. – 2017. – № 1. – С. 94-103.
6. Питуляк Н.С. Публік рилейшнз як інструмент політичної конкуренції на теренах України / Н.С. Питуляк, О.М. Гладюк, Л.Т. Вашак // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2014. – № 2. – С. 654-657.

Науковий керівник: Р.М. Ключник, кандидат політичних наук, доцент.

КОРУПЦІЯ ТА МЕТОДИ БОРОТЬБИ З НЕЮ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Корупція на сьогоднішній день є однією з глобальних проблем нашої країни. Як показує соціопитування, саме так вважає 51% українців. Український народ занепокоєний тотальною корупцією в країні [1]. Та це не дивно, тому що це досить часте явище в Україні, воно процвітає в політиці, медицині, освіті та в будь-якому бізнесі. Сьогодні ми розглянемо питання корупції більш детально.

С. Серьогін вважає, що аналіз вживання терміна «корупція» у вітчизняній літературі засвідчує, що вченими висловлюється надзвичайно широке розмаїття думок щодо розуміння суті цього явища. При цьому інколи висловлюються не лише надзвичайно загальні, нечіткі формулювання, а й такі, що виключають одне одного [2].

Розглянемо корупцію в органах публічної влади як двосторонній процес, дамо визначення таким поняттям: «корумпатор» – це особа, що надає незаконні блага посадовим особам, а «корупціонер» – це особа, яка займає посаду в органах публічної влади, здатна нести юридичну відповідальність за здійснення акту корупції, визнана винною у здійсненні корупційного правопорушення на основі судового рішення або в іншому встановленому законом порядку; корупціогенні фактори – це факторний комплекс явищ, що породжують або сприяють породженню чи зростанню корупції; корупційність суспільства є станом суспільства, де фіксується значна кількість проявів корупції; корупціогенність – наявність умов і факторів для поширення корупції; корупційний злочин – зловживання посадовою особою органу публічної влади для одержання будь-яких незаконних прибутків для себе чи інших осіб.

Причинами поширення корупції в Україні є такі: поляризація та нерівномірність розвитку ринкового господарства; протиріччя між швидкозмінними умовами ринкового господарства та чинним законодавством; неузгодженість між законодавчою та морально-етичною нормами підприємництва; контроверза в політичній системі, які представлені владою і бізнесом; потреба у виживанні населення в складних умовах становлення ринкових відносин; створення штучного дефіциту ресурсів; зволікання у прийнятті рішень.

До характерних проявів хабарництва в Україні належать: законодавча неврегульованість ринкових відносин у державі, яка викликає спокусу вирішувати економічні проблеми деморалізаційними засобами; широка державна монополія надає можливості для розвитку корупції; ринкові процедури роздержавлення власності (тендери, аукціони тощо) є джерелами деморалізації; тіньові кошти прикладають елементи дисбалансу в бюджетний процес, випадають з процесу оподаткування та виконують функцію платіжного засобу за послуги, які були надані державним посадовцем незаконно [2].

За останні роки в нашій державі у сфері протидії корупції було зроблено досить багато, а саме: 14 жовтня 2014 року було прийнято закон України «Про запобігання корупції» та низку інших законодавчих актів антикорупційного спрямування; схвалено Концепцію опору явищу корупції, розроблену спеціальну антикорупційну програму; у політичній діяльності проголошено курс на посилення протидії хабарництву; впроваджено систематичне проведення організаційних заходів за участю керівників правоохоронних та інших державних органів, присвячених питанням протидії корупції тощо [3].

Але, як бачимо, жодні засоби протистояння явищу корупції не виправдовують очікувань українців. На жаль, державні посадовці високого рівня, міністри, депутати Верховної Ради та глава держави підтримують існуючий стан речей в нашій країні. Вони готові отримати вигоду від активів, що залишилися в спадок після розпаду Радянського Союзу, інфраструктурних проєктів, продажу ресурсів своєї країни, державних закупівель тощо. Як правило, прибутки від таких махінацій легко ховаються на таємних банківських рахунках на ім'я непрозорих корпоративних структур, зареєстрованих в безподаткових зонах (офшорних центрах), єдиною ціллю яких є приховування особи справжніх власників. Не будемо забувати, що рівень корупції за часів президентства В. Януковича призвів до протестів та революції.

Кожного дня триває боротьба між тими, хто хоче викорінення корупції, і тими, хто отримує прибутки від нинішньої системи деморалізації. Державні посадовці нашої країни відчувають себе захищеними системою. Рух за реформи був започаткований в середовищі людей, які повстали проти правової системи та не можуть жити по-старому, вони бажають жити в більш етичній та з позитивними моральними цінностями країні. Ми вважаємо, що вирішити проблему нечесності лише правовою реформою не вдасться.

Причетні до корупції представники влади розглядають ризик бути ввійманими та ймовірність обійти його. «Коли ризик бути спійманим дуже низький, як це є з корупцією, цінностей дотримуватимуться краще, ніж правил» [4].

Оскільки в Україні рівень корупції надто високий, ми вважаємо, що потрібно рівнятися на країни, в яких ця проблема вирішена краще.

Наприклад, розглянемо сучасний правовий антикорупційний механізм Франції. Він спрямований на боротьбу з посадовими злочинами державних чиновників, які приймають політико-адміністративні рішення та організовують протидію незаконній діяльності політичних партій та їх шефів в органах державної влади, що застосовують незаконні методи фінансування й проведення виборчих кампаній.

Законодавство Франції акцентує свою увагу на адміністративних, а не карних покараннях. При цьому переслідується головна ціль – запобігання «неправомірного поєднання особистих фінансових інтересів і виконання посадових функцій державного службовця».

Досить показовим свідченням є застосування запобіжних інструментів протидії політичній корупції в системі державного управління є практика Фінляндії. Ця країна не один рік поспіль визнана міжнародною неурядовою організацією по боротьбі з корупцією «Transparency International» як

одна з найменш корумпованих країн серед 133 країн світу. Фінляндія займає 4-те місце в рейтингу [5]. Замість використання спеціальних стратегій, які протидіють політичній корупції в органах державної влади, в країні існують і діють запобіжні антикорупційні норми, які вписані в правових актах про фінансування партій та державну службу. Саме Конституція Фінляндії забезпечує гарантії проти зловживання державною владою. Загалом, вона інструктує рішення про визначення високопоставлених урядових чиновників. Закон «Про державних цивільних службовців» 1994 р., у свою чергу, передбачає подання декларації, публічними службовцями, про участь у особистих позиках, майні, додатковій роботі та комерційній діяльності.

Також у Фінляндії існує закон «Про перевірку безпеки», який визначає умови з перевірки даних осіб, які подають заяву на зайняття певної посади [6].

Отже Фінляндія відповідально ставиться до цього питання та показує приклад деяким іншим країнам, в тому числі і Україні.

Як ми всі знаємо, у Китаї корупція карається розстрілом. Звичайно, це не найкращий метод у ХХІ столітті, але ми вважаємо це дієвим способом. Тим паче, цей метод у Китаї використовується скоріше для залякування корупціонерів, а не для покарання. На нашу думку, в даній ситуації грає роль психологічний аспект та інстинкт самозбереження. Можливо під страхом смерті прихильники деморалізації зупиняться.

Отже, подолати явище корупції в нашій країні можливо. Та ми вважаємо, що для цього мало створити антикорупційний суд та правову реформу. В першу чергу особам, які віддають перевагу корупційному способу вирішення питань, потрібно зайнятися реформами.

Ми розглянули приклад боротьби трьох країн: Франції, Фінляндії та Китаю. У кожній країні свої особливості, свої методи запобігання корупції. Можемо констатувати, що ці методи є досить дієвими, тому, що рівень корупції в них нижчий, ніж в Україні. Засобів запобігання цьому явищу достатньо, ще було б бажання їх застосовувати реально.

З кожним роком ця проблема постає в нашій країні все гостріше та набуває неприємних наслідків, то ж потрібно це питання потребує термінового вирішення.

Список використаних джерел

1. Українці вважають найбільшими проблемами у країні корупцію... –опитування УНІАН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.unian.ua/society/2097726-ukrajintsi-vvajayut-naybilshimi-problemami-u-krajini-koruptsiyu-ta-vjynu-na-donbasi-opituvannya-infografika.html>
2. Сergyгін С. Механізми попередження та протидії корупції в органах публічної влади / С. Сergyгін // Університетські наукові записки. – 2009. – № 4. – С. 284-289.
3. Курмазенко В. Проблема корупції в Україні [Електронний ресурс] / В. Курмазенко. – Режим доступу: http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2007/11/blog-post_19.html
4. Боротьба з корупцією в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://voxukraine.org/2016/02/04/addressing-corruption-in-ukraine-ua/>

5. Transparency International рейтинг корупції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukrainian.voanews.com/a/global-corrupti-on-10-26-2010-105782328/233826.html>

6. Тінков А. Особливості протидії корупції в країнах ЄС / А. Тінков [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Tinkov.pdf>

Науковий керівник: Р.М. Ключник, кандидат політичних наук, доцент.

СЕКЦІЯ 2. ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ ТА ПРОЦЕСИ В УМОВАХ КРИЗОВОГО СТАНУ

Г.П. Щедрова
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

ІНФОРМАЦІЙНІ ВИКЛИКИ ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ

Новітні умови формування і розвитку політичних конфліктів характеризуються поступом інформаційного суспільства та набуттям нового значення і функцій інформаційно-комунікаційною сферою. ЗМІ та медіа-ресурси, що раніше сприймалися виключно як джерело інформації, тепер стали інструментами впливу на формування громадської думки, учасниками міжнародної політики, стратегічними партнерами провідних світових гравців тощо. Відтак стали більш відчутними інформаційні виклики у контексті перебігу політичних конфліктів. Зовнішня і внутрішня політика у XXI ст. отримала новий вимір – інформаційного висвітлення та аналізу, що тепер доступний широкій аудиторії як на рівні держави, так і глобального співтовариства. Поряд з «інформаційним суспільством» актуальним стало використання таких понять, як «інформаційний вплив», «інформаційна війна», «інформаційна зброя» тощо.

Проблемам чинників інформаційного впливу на політичні процеси присвячено наукові дослідження вітчизняних та зарубіжних авторів, зокрема В. Остроухова, А. Ткач, Г. Щедрової. Прийоми управління інформаційними потоками в умовах політичних конфліктів досліджує Т. Гранчак. Такі феномени, як інформаційна війна та інформаційна зброя стали частиною наукових пошуків А. Гізуна, С. Гриняєва, С. Расторгуєва, Г. Почепцова, В. Хорошка та ін. Однак додаткової уваги потребує аналіз інформаційних викликів політичних конфліктів.

Інформаційні виклики політичних конфліктів сучасності зумовлені, передусім, зростаючим інформаційним впливом на перебіг політичних процесів. Останній, у свою чергу, належить до різновидів впливу маніпулятивного, дієвість якого визнають у впливові на політичну свідомість, перебіг політичних конфліктів та війн, формування та здійснення внутрішньої та зовнішньої політики держави. Актуальність інформаційного впливу обґрунтовується ще й тим, що у переважній більшості випадків лю-

дина дізнається про події не безпосередньо, а з певних каналів інформації, які і формують її ставлення до тих чи інших процесів, діячів, суспільно-політичних змін.

Політичні конфлікти, перебіг яких доволі часто залежить від інформаційної складової, за своєї суттю доводять бінарність інформаційного впливу. З одного боку, у контексті політичних конфліктів застосовуються такі прийоми маніпулювання, як переконання, навіювання, пропаганда, з іншого, – політичні конфлікти самі виконують комунікаційно-інформаційні функції, адже у процесі протистояння суб'єкти конфлікту можуть глибше розпізнати одне одного, об'єднатися на тій чи іншій платформі. Окрім того, розгортання, перебіг, повороти конфліктної ситуації несуть певну інформацію про причини, що її породили, та про співвідношення сил у суспільстві [8].

Політичний конфлікт як протиборство різних суб'єктів політики у їхньому прагненні здобути та реалізувати владні функції передбачає використання вказаними суб'єктами широкого спектру інструментів впливу. Такими інструментами виступають прийоми інформаційного впливу: контрастування інформації, переконання, навіювання, зомбування, акцентування уваги з допомогою якірного методу, термінове розповсюдження потрібної інформації, формування новин-близнюків, які заповнюють інформаційний простір, латеральне програмування, що ґрунтується на повторенні повідомлень, які начебто не потребують доказів, змішування достовірної інформації з необґрунтованими припущеннями.

Одним же з найбільш розповсюджених інформаційних викликів була і залишається пропаганда. Зокрема, в умовах військового часу в Україні вона стає чи не найвпливовішим засобом політичної та ідеологічної боротьби. Поняття пропаганди має давні корені. Так, ще у 1937 р. був заснований Інститут аналізу пропаганди (ІАП), який розробив набір маніпулятивних технік, що використовуються для маніпулятивного впливу та допомагають пересічним громадянам ідентифікувати пропагандистський вплив у сучасній політиці [11, с. 163-164].

Головним автором зазначеного списку є Л. Дуб, який виокремив такі методи:

- «навішування ярликів» – базується на використанні стереотипного значення певних термінів. Небезпека «ярликів» в тому, що вони приживаються надовго і стають повсякденними словами, інколи витісняючи інші – суміжні, але менш агресивні поняття;

- «блискача невизначеність» – передбачає висловлення багатьох точок зору, які не мають чіткого значення. За таких обставин йдеться, як правило, про абстрактні поняття. Також цей метод передбачає апеляцію до більшості;

- метод «переносу» – використовується для екстраполяції престижу та авторитету персони чи поняття на ідею, що пропагується. Це сприяє виникненню у реципієнта позитивної чи негативної реакції. Дуже часто у такому випадку використовуються національні й традиційно значимі образи;

- метод «за рекомендацією» – полягає у схваленні чи засудженні ідеї, що приписується якому-небудь відомому політичному діячу;

- метод «простонародність» – використовується пропагандистом для переконання аудиторії у тому, що він та його ідеї є позитивними, оскільки вони є відображенням ідей простого народу;

- метод «підтасовка карт» – полягає у відборі фактів, використанні фальшивих аргументів та ілюстрацій, які суперечать логіці;

- «загальна платформа» – переконання реципієнта, що усі члени групи, до якої він належить, приймають запропоновану ідею, і тому є сенс приєднатися до думки більшості [10, с. 286-291].

На думку експертів, ці сім пропагандистських методів ІАП спрощують процес розуміння пропагандистської діяльності та допомагають виробити первинну інтуїцію в світі сучасної пропаганди.

Враховуючи вагомість інформаційних викликів щодо перебігу політичних конфліктів, набули розповсюдження такі явища, як інформаційні війни та зброя.

Вперше термін «інформаційна війна» був введений у 1985 р. в Китаї провідним китайським теоретиком інформаційної війни Ш. Вейгуанем [5]. Думки вчених щодо визначення поняття «інформаційна війна» є неоднозначними, й у підсумку їх можна об'єднати у три групи: тих, хто зводить поняття інформаційної війни до окремих інформаційних заходів і операцій; тих, хто вважають інформаційні війни міждержавним військовим протиборством із застосуванням програмно-технічного ураження; тих, хто вважають інформаційну війну явищем зовні мирного періоду міждержавного протиборства, що дозволяє вирішувати зовнішньополітичні завдання несилевим шляхом [1, с. 50].

На думку вітчизняного дослідника В. Хорошка, головними акторами інформаційної війни є ЗМІ, які використовують як інструменти інформаційного впливу на суспільство. При цьому слід враховувати, що ЗМІ виконують такі функції, як інформаційна, пропагандистка, освітня, соціальна, критики та контролю, мобілізаційна, інноваційна, оперативна, формування суспільної думки. ЗМІ, які завжди самі визначають, що необхідно, а що не потрібно виносити на розсуд суспільства, використовують такі принципи привернення уваги, як пріоритетність і привабливість теми для суспільства; неординарність фактів (схильність ЗМІ до негативної і сенсаційної інформації); новизна фактів [9].

У своїй еволюції інформаційні війни зазнали кількох етапів. На думку українських учених А. Гізуна та Б. Кобільника, нинішній етап розвитку інформаційної війни вже характеризується як друге покоління, і саме в його основу вкладені такі інформаційно-психологічні впливи:

- створення атмосфери бездуховності й аморальності, негативного відношення до культурної спадщини противника;

- маніпулювання суспільною свідомістю соціальних груп населення країни з метою створення політичної напруженості;

- дестабілізація політичних відносин між партіями, об'єднаннями й рухами з метою провокації конфліктів, розпалення недовіри, підозрілості, загострення політичної боротьби, провокування репресій проти опозиції і навіть громадянської війни;

- зниження рівня інформаційного забезпечення органів влади й управління, інспірація помилкових управлінських рішень;
- дезінформація населення про роботу державних органів, підрив їхнього авторитету, дискредитація органів управління;
- підрив міжнародного авторитету держави, його співробітництва з іншими країнами;
- нанесення збитку життєвоважливим інтересам держави в політичній, економічній, оборонній та інших сферах [4, с. 29].

Інформаційний вплив у своїх крайніх проявах перетворюється на інформаційну зброю – засоби, які спрямовані на активізацію або гальмування в інформаційній системі процесів, в яких зацікавлений суб'єкт, що застосовує зброю [6, с. 7]. Політичні конфлікти нерідко застосовують у якості інформаційної зброї прийоми перекручування фактів, перебільшення і підміни понять, а також засоби, спрямовані на запламування, погіршення або ж знищення репутації опонента.

Аби оцінити впливовість інформаційних викликів на перебіг політичних конфліктів, варто звернутися до соціологічних замірів рівня довіри до ЗМІ як провідних акторів інформаційного впливу. Тенденції останніх років засвідчують втрату довіри до мас-медіа. Відповідні прояви фахівці констатували у 2015 і 2017 рр.

Якщо у 2013 р. 48 % опитаних громадян «переважно довіряли» ЗМІ, а 10,3 % «довіряли повністю», то вже у 2015 р. 19 % респондентів повідомили, що їхнє ставлення до ЗМІ погіршилося [7]. Національні канали як ЗМІ, що користуються найбільшою популярністю, теж помітно втрачають довіру своєї аудиторії, що засвідчують цифри опитування соціологічної компанії «InMind» – 61 % (2015 р.), 58 % (2016 р.), 54 % (2017 р.) [3]. Наприкінці 2016 р. фахівці Київського міжнародного інституту соціології з'ясували, що з усіх соціальних інституцій засобом масової інформації довіряє 25 % опитаних українців. У той же час на противагу вказаним даним варто акцентувати увагу й на рівні довіри громадян до владних інститутів, який у тому ж 2016 р. ледь сягнув 10 % [2]. Відповідно, навіть на фоні зниження привабливості мас-медіа як інструменту інформаційного впливу ЗМІ все одно залишаються більш авторитетними акторами, аніж владні структури. Відтак не можна заперечити можливість залучення громадськості (аудиторії) у зону впливу засобів масової комунікації з метою розв'язання політичних конфліктів на користь однієї з їхніх сторін.

Провідною тенденцією розвитку політичних конфліктів наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. є зростаюче значення інформаційних викликів. Учасники сучасних політичних конфліктів послуговуються у своєму арсеналі усіма засобами ведення інформаційних війн (інформаційна зброя), маніпулюють громадською думкою та створюють стійкі політичні міфи. Окрім того, нового призначення набули модерні інформаційно-комунікаційні канали – поряд зі ЗМІ (ТВ, друкованими та радіо) функції політичного впливу почали виконувати численні соціальні мережі та онлайн-платформи. По-новому оцінити роль інформаційного фактору у політичних та військових конфліктах сучасності мотивує російсько-український конфлікт, у рамках якого Україна перетворилася на полігон для реалізації ідей та принципів війни нового типу

– «гібридної». Водночас, загострені політичні конфлікти із переважанням інформаційних прийомів, перетворюються на інформаційні війни. Саме вони об'єднують у своїй реалізації найбільш масштабні засоби інформаційного впливу – маніпулювання, порушення інформаційного обміну, інформаційний тероризм, руйнування інформаційного простору країни або його використання з антидержавною метою.

Список використаних джерел

1. Бельська Т. Інформаційно-психологічна війна як спосіб впливу на громадянське суспільство та державну політику держави [Електронний ресурс] / Т. Бельська // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління. – 2014. – № 1. – С. 49–56. – Режим доступу : <http://nuczu.edu.ua/sciencearchive/PublicAdministration/vol1/49-56.pdf>.

2. Довіра соціальним інституціям : прес-реліз соціологічного опитування, 2016 р. [Електронний ресурс] // Київський міжнародний інститут соціології : Офіційний веб-сайт. – Режим доступу : <http://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=678&page=1>.

3. За рік знизилась довіра українців до телеканалів та інтернет-ЗМІ – дослідження Internews, 2016 р. [Електронний ресурс] // Детектор медіа : Офіційний веб-сайт. – Режим доступу : http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/research/za_rik_znizilas_dovira_ukraintsiv_do_telekanaliv_ta_internetzmi_doslidzhennya_internews.

4. Кобільник Б. Роль інформаційно-психологічних впливів у інформаційній війні / А. Гізун, Б. Кобільник // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні задачі та досягнення у галузі кібербезпеки», м. Кропивницький. – 2016. – С. 28–29.

5. Панарин І. СМІ, пропаганда и информационные войны [Електронний ресурс] / І. Панарин. – М. : Поколение, 2012. – 336 с. – Режим доступу : http://propagandahistory.ru/books/Igor-Panarin_SMI--propaganda-informatiionnye-voyny.

6. Расторгуев С. Введение в формальную теорию информационной войны / С. Расторгуев. – М. : Вузовская книга, 2002. – 120 с.

7. Рівень довіри до ЗМІ зріс : соціологічне опитування, 2013 р. [Електронний ресурс] // Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва : Офіційний веб-сайт. – Режим доступу : http://old.dif.org.ua/ua/mass_media/given-na.htm.

8. Ткач А. Особливості вирішення політичних конфліктів в умовах адміністративної реформи [Електронний ресурс] / А. Ткач // Український науковий журнал «Освіта регіону. Політологія психологія комунікації». – 2010. – №4. – Режим доступу : <http://social-science.com.ua/article/336>.

9. Хорошко В. Інформаційна війна. ЗМІ як інструмент інформаційного впливу на суспільство [Електронний ресурс] / В. Хорошко // Безпека інформації. – 2016. – Т. 22, № 3. – С. 283–288. – Режим доступу: [file:///C:/Users/1/Downloads/11104-29060-1-PB%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/1/Downloads/11104-29060-1-PB%20(1).pdf).

10. Doob L. Public opinion and propaganda / L. Doob. – Hamden, Connecticut, 1966. – 401 p.

11. Johnson-Cartee K. Strategic political communication: rethinking influence, persuasion, and propaganda / К. Johnson-Cartee. – Lanham, 2004. – P.161–170.

Д.В. Прошин
Университет имени Альфреда Нобеля, г. Днипро

НЕКОТОРЫЕ СООБРАЖЕНИЯ ОТНОСИТЕЛЬНО ИСТОРИИ ТЕРРОРИЗМА

Естественно, это является чистой воды совпадением, но на недавно начавшийся 2018 г. приходится несколько годовщин, занимающих важное место в истории современного терроризма и дающих повод вспомнить некоторые события этой истории и лишний раз проанализировать связанные с ними уроки.

1968

Собственно, само начало истории «современного терроризма» традиционно датируется 1968 г. – годом серьёзных социально-политических конфликтов в Европе и США, давших толчок левому экстремизму по обе стороны Атлантики. Это также было время трансформации арабо-израильского противостояния, проявившейся, в частности, в возникновении парамилитарных палестинских группировок, начавших многолетнюю террористическую кампанию против Израиля и его западных союзников.

Однако в качестве «точной даты» начала «современного терроризма» нередко называют события 9 января 1968 г. в Гаване. В этот день на гаванском почтамте взорвалась посылка с бомбой, отправленная из Нью-Йорка членами антикастровской группировки El Poder Cubano («Кубинская сила»). В сегодняшнем информационном пространстве, основательно перекошенном вправо, широко распространены (далёкие от истины) утверждения о том, что терроризм 1960-80-х гг. был практически полностью вдохновлён левыми идеями и/или инспирирован спецслужбами восточного блока. Так или иначе, «день рождения» этого якобы исключительно левацкого терроризма непосредственно связан с кубинскими правыми.

1978

В марте текущего года исполнится сорок лет с момента похищения (16 марта 1978 г.) и убийства (9 мая 1978 г.) экс-премьера Италии А. Моро. Эта акция, осуществленная группировкой «Красные бригады», стала кульминацией противостояния между этой леворадикальной организацией и итальянскими властями. «Красные бригады» были далеко не первой группировкой, совершившей похищение высокопоставленной фигуры национального масштаба. За полгода до событий в Италии, в сентябре-октябре 1977 г., другая левацкая организация – западногерманская «Фракция Красной армии» – похитила и впоследствии убила Х.-М. Шляйера – руководителя двух крупных ассоциаций немецких промышленников. Однако «дело Альдо Моро» по ряду причин привлекло к себе гораздо больше внимания, чем не менее трагичная история похищения и смерти Шляйера. Во-первых, фигура Моро – экс-премьера, руководителя Христианско-демократической партии Италии и

политика общеевропейского масштаба – была, безусловно, весомее бизнесмена Шляйера. Во-вторых, противостояние между итальянскими властями и «Красными бригадами», достигшее пика в конце 1970-х гг., по своему накалу значительно превосходило события, разворачивавшиеся в это же время на севере – в ФРГ.

Один из важнейших уроков, связанных с итальянскими событиями 1978 г., заключается в словах генерала К. А. далла Кьеза, руководившего поисками похищенного экс-премьера. Получив предложение «интенсифицировать» розыск путём применения к подозреваемым пыток, далла Кьеза ответил: «Итальянская демократия переживёт утрату Альдо Моро. Применение пыток она не перенесёт» (вольный пересказ). Иными словами, борьба с терроризмом не является самоцелью, оправдывающей любые средства. Если ситуация «мутирует» подобным образом, то достигнутая «любой ценой» победа может оказаться даже большим злом, чем спорадические атаки террористов.

1988

21 декабря исполнится 30 лет со дня подрыва авиалайнера «Бонинг-747» американской авиакомпании Pan American в небе над деревней Локерби (Шотландия). Жертвами теракта стали 270 человек (259 пассажиров и членов экипажа и 11 жителей Локерби). Вопрос об организаторах и исполнителях теракта остаётся дискуссионным. В списке тех, кого в разное время обвиняли в причастности к теракту, – спецслужбы Ливии (в 2003 г. М. Каддафи официально признал ответственность за случившееся и распорядился выплатить компенсацию родственникам погибших); Корпус стражей Иранской революции; сирийские спецслужбы; различные ближневосточные террористические организации (в частности, печально известная «Организация Абу Нидаля»); израильская разведслужба «Моссад» (скандальная конспирологическая версия). Так или иначе, теракт над Локерби остаётся напоминанием, во-первых, о том, насколько мир сложных технологий и массовых транспортных коммуникаций уязвим для преступных действий даже небольших тайных ячеек, и, во-вторых, о том, что терроризм – помимо всего прочего – был и остаётся инструментом циничной государственной политики.

1998

7 августа 2018 г. исполнится 20 лет с момента двойного теракта, направленного против американских посольств в Кении и Танзании. В результате террористических атак в столицах этих восточноафриканских стран было убито 224 человека и ранено более четырёх тысяч. Организатором терактов стала группировка «Аль-Каида», в 1998 г. впервые привлёкшая к себе всеобщее внимание и на многие годы превратившаяся в массовом сознании в источник террористической угрозы № 1. Многолетняя борьба с «Аль-Каидой», переросшая в пресловутую «Войну с террором», преподнесла и, вероятно, преподнесёт ещё немало уроков, но в связи с атаками, совершёнными людьми О. бин Ладена в августе 1998 г., прежде всего хочется отметить следующее. Главным лозунгом «Аль-Каиды» был призыв к борьбе с безбожными режимами Запада, однако огромное большинство жертв первых же актов этой «борьбы» составили местные жители (погибло 12 американцев и, соответственно, 212 кенийцев и танзанийцев; ещё большая диспропорция на-

блюдається среди получивших ранения). Разумеется, кто бы ни стал жертвой теракта, это является трагедией. Но вдобавок к этому – как показывают события августа 1998 г., – жертвами террористов нередко становятся те, от чьего имени и в чьих интересах террористы якобы ведут свою «борьбу».

2008

Наконец, в ноябре 2018 г. появится печальный повод вспомнить тех, кто за десять лет до этого погиб во время масштабной многодневной атаки на индийский Мумбаи (бывший Бомбей), в ходе которой десять боевиков базировавшейся в Пакистане группировки «Лашкар-и-Тайба» совершили несколько скоординированных нападений на объекты социальной и туристической инфраструктуры крупнейшего города Индии. Жертвами четырёхдневного преступного разгула, по официальным данным, стали около 800 человек (166 было убито и более 600 – ранено). Атака на Мумбаи, похожая не столько на теракт, сколько на диверсионный рейд, является одним из крупнейших терактов в истории. Она также служит напоминанием о том, что террористические группировки были и остаются весьма изменчивым, многоликим противником, ищущим новые методы противостояния властям и, следовательно, требующим от всех, кто причастен к борьбе с терроризмом, наблюдательности, гибкости и находчивости.

К сожалению, история террористического насилия неизбежно пополнится новыми событиями и уроками, которые также придётся осмыслить и усвоить – желательно, не забывая об уже полученном опыте противодействия террористической угрозе.

С.Л. Швець
*Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського, м. Одеса*

ПОЛІТИЧНІ КОНФЛІКТИ КРИЗЬ ПРИМУ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Одним з найбільш актуальних напрямків в політичній науці протягом останніх десятиріч залишається вивчення конфліктів. Конфлікти є однією із умов розвитку суспільства і мають як позитивні, так і негативні риси. Існують різноманітні класифікації конфліктів: внутрішні, регіональні, міждержавні; політичні, економічні, міжетнічні (етнічні), релігійні, соціальні тощо. Міграційні процеси є одними з чинниками підвищення рівня конфліктогенності в середині будь-якої країни, при чому як зовнішні, так і внутрішні міграційні потоки формуватимуть зону для виникнення конфліктів.

До міжетнічних аспектів конфлікту та етнополітичних конфліктів зверталася досить багато дослідників, як зарубіжних, так і українських. Але проблематиці міграційного конфлікту приділяється незначна увага через те, що більшість дослідників не виділяють окремо цей вид конфліктів, який посилюється в останні роки та є дестабілізуючим внутрішньодержавним фактором. Поняття міграційного конфлікту досить тривалий час ототожнювалося з міжетнічним, етнополітичним або етнічним конфліктом та залишалося поза

увагою політичної науки. Переважна частина дослідників звертала увагу на те, що саме неоднорідність етнічного простору породжує проблеми, суперечки і напруженість між етносами [2, с. 31].

Міграційний конфлікт – форма міжетнічного конфлікту, що відбувається в межах однієї держави, але між представниками різних етнічних груп на фоні зіткнення протилежних соціально-політичних інтересів та поглядів приймаючого населення та міграційних груп, дії яких спрямовані на досягнення несумісних цілей або таких, що взаємовиключають одна одну. На відміну від міжетнічних конфліктів, що характеризуються культурно-історичним розвитком регіонів, де вони відбуваються, тривалістю, затяжною формою тощо, міграційний конфлікт є швидким за терміном його формування. Іммігранти є особливою категорією населення в країні-реципієнті, що проживає нетривалий час на певній території, в більшості випадків є відмінними за культурними показниками та політичними інтересами. Між іммігрантами та приймаючим населенням відсутні тривалі культурно-історичні зв'язки, що вже класифікує іммігрантів як категорію населення, що несе загрозу стабільності. Також, якщо міжетнічний конфлікт має під собою культурно-релігійне підрунтя, то міграційний конфлікт – це сукупність конфлікту [3, с. 27]. Основними причинами міграційних конфліктів можна визначити наступні:

- економічна ситуація та ситуація на ринку праці країни перебування;
- політична ситуація в країні перебування (наявність інших конфліктних ситуацій всередині країни, , політичний режим тощо);
- можливість політичної інтеграції іммігрантів та соціокультурної адаптації їх в цілому в суспільство приймаючої країни;
- курс міграційної політики, що регулює відносини між іммігрантами та суспільством, владою, державою, та міжособистісні відносини;
- моно – або поліетнічність населення країни перебування і його ставлення до інших етносів (національностям).

Цей перелік можна доповнювати або розширювати, деякі позиції можуть бути дискусійними, але на нашу думку це основні причини, що можуть бути класифіковані для більшості країн світу та в кожній країні перебіг міграційного конфлікту зумовлюється власними умовами розвитку та політичною ситуацією.

Міграційний конфлікт є різновидом політичного конфлікту, оскільки зачіпає діяльність управлінських інститутів, впливаючи на механізми і способи цієї діяльності, на їхні структури, на політику, яку вони проводять. Сам політичний конфлікт є однією з форм протесту. Деякі форми протесту також мають місце у розвитку міграційного конфлікту. Важлива роль в осмисленні змісту політичного протесту належить поняттю аномія, трактованої як стан індивіда або суспільства в цілому, при якому ослаблена або призупинено дію ціннісно-нормативних регуляторів поведінки. Причому акцент робиться на тому, що аномія є однією з найбільш важливих причин конфліктної позиції по відношенню до тієї чи іншої політичної системи [1, с. 109 -110].

Отже, іммігранти виступають як впливовий актор в плані позасистемної, неконвенційної політичної діяльності (відбувається у формі

страйків, пікетів, мітингів, демонстрацій і страйків). Їх організовані дії можуть викликати не тільки широкий суспільний резонанс, але й політичні трансформації, як в країнах прийому, так і в країнах вибуття. Теза про те, що громадянська культура підтримує баланс між владою і відповідальністю, вказує на ще один момент, що стосується демократичної політики. Він дає можливість зрозуміти, чому найважливіші політичні питання, якщо вони залишаються невирішеними, в кінці кінців породжують нестабільність у демократичній політичній системі.

Список використаних джерел

1. Жихарев С. Г. Современные конфликты и противоречия миграции. / С. Г. Жихарев. – ЧЕЛОВЕК. СООБЩЕСТВО. УПРАВЛЕНИЕ – 2009 – №4. – С. 109 – 116
2. Міграція і толерантність в Україні: зб. ст. / за ред. Ярослава Пилинського. – К.: Стило, 2015. – 192 с.
3. Чернобровкин И. П. Этнонациональный конфликт: природа, типы и социальный контроль / И. П. Чернобровкин. – Ростов н/Д: Изд-во Рост. ун-та, 2014. – 192 с.

Р.М. Ключник
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

ПОЛІТИЧНА ПОЗИЦІЯ АВСТРІЙСЬКИХ УЛЬТРАПРАВІХ ЯК КАТАЛІЗАТОР ПРОТЕСТНОГО РУХУ

2017 рік по-різному вплинув на європейський політичний ландшафт. Якщо у Німеччині залишається канцлером незмінна А. Меркель, то результати виборів в Австрії були очікуваними не для всіх. Звичайно, зростаюча хвиля міграції торкнулася й Австрії: біженці або претендували на роботу, або (набагато частіше) потребували соціальної допомоги. Це різко посилило позиції австрійських ультраправих.

Антимігрантський протестний рух в Австрії, як і будь-який політичний феномен, відчуває вплив багатьох факторів внутрішнього та зовнішнього характеру. Ультраправий фланг австрійського політикуму не можна віднести до числа унікальних, притаманних тільки цій країні явищ. Утім, його не можна назвати «клонном», копією радикального світогляду відповідних груп населення в інших європейських країнах. Як зазначає А. Шапаю, головне, що їх об'єднує – показовий популізм [1, с. 76]. Крім того, практично усі праворадикальні партії вважаються євроскептичними – тобто такими, які не бачать перспектив розвитку Євросоюзу та закликають до демонтажу наднаціональних структур тією чи іншою мірою.

Серед характерних тез Партії свободи варто відзначити такі: «Ми схвалюємо досягнення та принципи ринкової економіки, соціальну відповідальність та захист приватної власності... Австрія повинна зробити все можливе для захисту своєї національної території, підтримувати нейтралітет та надавати своїм громадянам захист та допомогу у випадку за-

грози чи небезпеки... Наша європейська політика і міжнародні відносини засновні на вільному об'єднанні народів, ми прагнемо до побудови Європи як об'єднання автохтонних груп людей, що історично склалися» [2, с. 38].

При цьому країні праві політичні партії не закликають до очищення своїх країн від «чужинців» чи встановлення етнократії у будь-якій формі. Навпаки, прагнучи дистанціюватись від численних звинувачень у фашизмі та неофашизмі, вони всіляко наголошують, що мирне співіснування різних культур та етнічних меншин, які дотримуються своїх звичаїв та традицій, корисне й потрібне. Але домінувати у державі може лише одна культура й усі, хто виявляє бажання проживати тут, має цю культуру приймати і поважати. Так, Партія свободи Австрії стверджує, що іммігранти, які прибувають в країну законно, інтегруються у суспільство, вільно володіють німецькою мовою, визнають австрійські закони та поважають національну культуру, мають право претендувати на проживання та отримання громадянства [3, с. 13].

Аналізуючи чинники, які сприяли зростанню підтримки Партії свободи Австрії, крім «ефекту Хайдера» (популярного у минулому лідера націоналістів), як правило, вирізняють ще й те, що партія вчасно відійшла від поміркованих позицій та лібералізму і повернулася на позиції крайньої правої ідеології. Це відбулось саме у той час, коли у суспільстві почала проявлятися втома від тривалого спільного правління двох домінуючих партій та виникло прагнення до більш радикальних змін. Ця ідеологічна трансформація була відображена як у передвиборчих кампаніях партії, так і в її програмах. Сьогодні партія відстоює традиційні для крайніх правих цінності та піднімає питання національної ідентичності в умовах зростання рівня імміграції та мультикультуралізму, збереження національного суверенітету у зовнішній політиці тощо [4, с. 60-61].

Після загострення мігрантської кризи ультраправі почали організовувати масові акції протесту проти політики мультикультуралізму. Вибори 2017 р. принесли перше місце Австрійській народній партії (ÖVP) на чолі з С. Курцом: 31,7 % голосів. Вона отримала 61 із 183 місць парламенту. Австрійська партія свободи (FPÖ) посіла друге місце з 53 місцями, обійшовши правлячу до цього Соціал-демократичну партію Австрії (SPÖ) [5].

Такі результати зумовили формування нового уряду, до складу якого вперше увійшли представники Партії свободи. Саме це викликало занепокоєння ряду лівих та поміркованих політиків.

Масові демонстрації протесту проти приведення до присяги нового уряду з участю ультраправих Австрії 18 грудня 2017р. у Відні і паралізували рух автотранспорту. Як повідомлялося, президент країни Олександр ван дер Беллен (особа з представницькими повноваженнями за посадою) у ці хвилини приймав присягу кабінету канцлера С. Курца, який став наймолодшим головою уряду у Європі. А з самого ранку натовпи протестуючих заповнили вулиці міста. Поліція перекрила урядовий квартал, на вулиці вивели 1500 співробітників правоохоронних органів. Заявки на проведення демонстрацій подали дев'ять окремих груп протестувальників [6].

Вже на початку січня 2018 р. уряд консерваторів та правих популістів звинуватили у «новому фашизмі»: кілька тисяч людей 13 січня 2018 р. вийш-

ли у центр Відня, виступивши проти антиміграційних норм. Так, уряд планує конфіскувати телефони у біженців для перевірки їх причетності до радикальних ісламістських груп. Протест проти уряду С. Курца пройшов абсолютно мирно [7].

Слід зазначити, що, протестуючи проти імміграції, крайні праві політичні партії позиціонують себе не просто як захисників культури народу та національної ідентичності, а й як адвокатів прав людини, наприклад прав жінок та дітей у мусульманських діаспорах та спільнотах. Одним з найцікавіших аспектів популістського протесту, який вдалось відстежити – це постійне протиставлення «народу» комусь. Заради збереження ненавільницького вектору опонентом «народу» виступає «інший» (від. англ. «another»). Збирально-узагальнюючий образ «іншого», підготовлений до сприйняття учасниками протесту, може включати в себе як іммігрантів, економічних біженців, окремих представників власної влади, так і всю політичну еліту чи верхівку фінансового світу. Можна погодитись із Д.Р. Додоновим, що популісти визначають «народ» через заперечення – чим він не є [8, с. 288].

Отже, діяльність австрійських ультраправих із самого початку була пов'язана з протестом проти діяльності «надмірно толерантного» уряду. Тепер, коли вони самі є частиною уряду, вони одразу ж зіштовхнулися з не менш потужними протестами лівих сил. У подальшому, на нашу думку, усе залежатиме від того, чи зможуть партії, що входять до коаліції, виробити єдину позицію як по мігрантській проблемі, так і по низці інших питань. Зважаючи на те, що у Німеччині електорального успіху досягла схожа за програмою та риторикою «Альтернатива для Німеччини», можна вести мову про тенденцію зміщення симпатій виборців у бік правого флангу.

Список використаних джерел

1. Шарапо А.В. Некоторые аспекты эволюции австрийского ультраправизма: истоки, история и современность / А.В. Шарапо // Труды факультета международных отношений: науч. сборник. – Вып. 5. – Минск, 2014. – С. 76-84.
2. Захаров М.А. Австрийская партия свободы: история трансформации радикалов в умеренное движение / М.А. Захаров // The Newman In Foreign Policy. – 2016. – №28 (72). – С. 37-38.
3. Гримська М.І. Нативізм як складова ідеології крайніх правих політичних партій / М. І. Гримська // Грані. – 2016. – № 1. – С. 12-17.
4. Гримська М. І. Партія свободи Австрії в контексті радикалізації електоральних переважень / М. І. Гримська // Сучасне суспільство. – 2015. – Вип. 1(2). – С. 52-62.
5. Stimmenstärkste Partei pro Bundesland [Internetseite] / BMI. – Zugriffsmodus: <https://wahl17.bmi.gv.at/>
6. У Відні проходять протести проти нового уряду Австрії [Електронний ресурс] // Дзеркало тижня. – Режим доступу: https://dt.ua/WORLD/vidni-prohodyat-protesti-proti-novogo-uryadu-avstriyi-263759_.html

7. В Австрии прошли массовые протесты против нового правительства [Электронный ресурс] // Корреспондент. – Режим доступа: <https://korrespondent.net/world/3928343-v-avstriyu-proshly-massovye-protesty-protiv-novoho-pravytelstva>

8. Додонов Д.Р. Феномен популізму в сучасному політичному просторі / Д.Р. Додонов // Гілея: науковий вісник. – 2017. – Вип. 123. – С. 287-292.

І.В. Кушнар'ов

Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України, м. Київ

ПОЛІТИЧНА КОРУПЦІЯ У РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА: ПРОЯВИ, ФОРМИ ПРОТИДІЇ

Польща належить до тих держав Центрально-Східної Європи, які найшвидше (завдяки опозиційно налаштованому громадянському суспільству) змінили вектор розвитку. Але вже три десятиліття, починаючи від переломних 1988–1989 рр., попри значні успіхи демократичного транзиту та членство в ЄС, ця держава постійно шукає інституційний баланс. Не в останню чергу причиною цього є політична та інші форми корупції, які руйнівно впливають на демократичний розвиток політичної системи Польщі.

Польський кримінальний кодекс (1997) запровадив покарання за корупцію (тобто, відбулася криміналізація корупційних злочинів). У 1998–2005 рр. Польща адаптувала законодавство до міжнародних і європейських конвенцій, а у 2006 – створена спеціальна служба з широкими повноваженнями – Центральне антикорупційне бюро. Окрім останньої інституції в напрямку протидії корупції діють Агенція внутрішньої безпеки та Центральне слідче бюро поліції.

У новітній польській історії багато фактів корупційного забарвлення. Так, у 2007 р. за ґрати на 3,5 роки потрапив экс-міністр спорту Т. Ліпця за отримання хабара у розмірі понад 25 тис. дол. США; у 2009 р. велось слідство щодо лідера фракції правлячої на той час партії «Громадянська платформа» З. Хлебовського (запідозрений у лобіюванні інтересів грального бізнесу в Польщі); у 2013 р. розглядалася справа щодо экс-міністра транспорту С. Новака (він не вписав у майнову декларацію годинника вартістю понад 2,5 тис. дол. США й отриманий у лізинг автомобіль Volvo). Величезним джерелом для корупційних зловживань став футбольний чемпіонат «Євро-2012» (тендери щодо будівництва інфраструктури).

Якщо звернутися до Індексу сприйняття корупції, який щороку визначає Transparency International, то від 2012 до 2016 рр. Польща набирала бали (2012 – 58, а в 2016 – вже 62), піднімаючись у списку. Але за результатами досліджень-2017 відбувся спад – до 60 балів, що змістило Польщу з 29-го одразу аж на 36-е місце у світі. Схожі спади індексу простежуються й деяких інших країнах Центрально-Східної Європи (наприклад, Угорщині). У Польщі зниження в індексі було оцінено як певна поразка уряду керівної партії «Право і справедливість».

Результати дослідження польського Центру дослідження громадської думки [1] засвідчують виражене критичне ставлення більшості громадян до

корупції. 76% опитаних поляків вважають корупцію в країні великою проблемою, 15% – незначною, 1% – дуже незначною. Серед корумпованих сфер суспільного життя найчастіше респонденти відзначили політику (48%) та медицину (38%). Близько третини респондентів вважали найкорумпованішими інституціями суди та прокуратуру (32%), органи місцевого самоврядування (30%). Тривожно, що близько третини респондентів (29%) переконані: у польської влади відсутня належна політична воля протидіяти корупції.

Громадяни Польщі, видається, вкрай нечасто мобілізуються саме проти корупції. Наприклад, у 2017 р. найбільші акції протесту поляків були проти суперечливої реформи судоустрою, посилення закону про аборти, але аж ніяк не корупції, в той час як в інших державах Центрально-Східної Європи (найперше, Румунії, Словаччині та ін.) це було основною темою народного невдоволення. Моніторинг електронних джерел не дозволив віднайти інформацію саме про антикорупційні акції протестів у Польщі. Помітно, що й польські інститути громадянського суспільства не є активними акторами протидії корупції; можна констатувати антикорупційну активність лише Фондації ім. Стефана Баторія, Гельсінського Фонду з прав людини, Асоціації лідерів локальних громадських груп, а також Transparency International – Польща.

Список використаних джерел

1. Opinie na temat korupcji w Polsce. Komunikat z badań nr 63/2017. – Warszawa: Centrum Badań Opinii Publicznej, 2017.

І.А. Кабанцева
*Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського, м. Одеса*

РОЛЬ ІНСТИТУТУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У ПРОТИДІІ КОРУПЦІЇ: МОЖЛИВОСТІ ТА ТРУДНОЦІ

Важливу роль для поступального розвитку будь-якої країни відіграє її національне громадянське суспільство. Громадянський активізм може стати рушійною силою у запобіганні усіляким формам недоброчесності в політиці, найперше – корупції. Досвід громадянських суспільств багатьох країн є прикладом того, як організована спільнота може пропонувати та реалізовувати дієві антикорупційні механізми. І, водночас, є чимало прикладів того, як інертність, байдужість слабкого громадянського суспільства зумовлює зростаючу тінізацію політики, корупційне «захоплення» держави зацікавленими політико-економічними акторами.

Громадянське суспільство в класифікації політичних інститутів відноситься до різновиду неформальних конструктивних. Водночас корупція з позицій методології неінституціоналізму постає як неформальний деструктивний інститут. Вимальовується модель, у якій певним чином вступають у взаємодію більш чи менш активний конструктивний інститут із більш чи

менш руйнівним деструктивним інститутом. Форми такого співіснування у межах площини конкретної політичної системи напряду узалеженні від міри активності, непоступливості саме конструктивного інституту громадянського суспільства. Адже тиск, нагляд організованої спільноти, яка «живе» єдиними принципами транспарентної політики, створює мінімальні умови для корупційних практик у політиці, бізнесі, громадському житті тощо.

Відзначимо, що навіть тим державам, які мають сильні громадянські суспільства, не вдалося виробити таку систему механізмів, яка б цілковито забезпечувала спільноту від непрозорої недоброчесної політики. Доказом цього слугують щорічні заміри Індексу сприйняття корупції міжнародної неурядової організації Transparency International, у якому жодна держава не набирає максимальних 100 балів. Так за результатами замірів 2017 р. Нова Зеландія набрала – 89 балів, Данія – 88, Фінляндія, Норвегія – по 85 балів і т. д. Але досвід таких держав засвідчує, що розвиток е-держави, запровадження максимальної підзвітності політиків за постійного нагляду суспільства зменшує ймовірність корупції. Звичайно ж, вони теж стикаються зі проявами nepотизму, кронізму, конфліктами інтересів, порушеннями принципів фінансування партій, виборчих кампаній, поданнями неправдивих відомостей про доходи у деклараціях, недоброчесним лобюванням тощо.

Форми контролю, які застосовує громадянське суспільство, можуть бути найрізноманітніші. Покажемо це на прикладі двох держав-сусідів України:

– у Польщі Фундація ім. Стефана Баторія здійснює масштабну програму «Відповідальна держава», в рамках якої перманентно здійснюється низка моніторинрів (Барометр корупційного ризику в державних закупівлях, Моніторинг кандидатів на державні посади та ін.);

– у Румунії ще до вступу в ЄС силами румунського громадянського суспільства було проведено масштабну кампанію, спрямовану на недопущення проходження до парламенту недоброчесних кандидатів («Коаліція за чистий парламент», 2004 р.; ініціатива кампанії належала громадській організації Академічне Товариство Румунії). З ініціативи громадянського суспільства була заснована Східноєвропейська мережа неурядових організацій «Коаліція за чисті парламенти в Східній Європі», проводиться перевірка кандидатів у депутати Європейського парламенту.

Ці приклади засвідчують: активна спільнота може та повинна стояти на сторожі відповідальної держави та прозорого врядування. Можна покласти на державу очікування щодо здійснення нею транспарентної політики, але це уможливиться лише завдяки контролю активної громадськості.

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ КОНСУЛЬТАТИВНО- ДОРАДЧИХ ОРГАНІВ У США

Актуальність теми роботи обумовлена відсутністю в українському науковому дискурсі досліджень консультативно-дорадчих органів США. Так, українські науковці досліджують консультативно-дорадчі органи лише на основні емпіричного матеріалу. Також тема продиктована необхідністю запровадження в Україні кращих світових практик, а саме практик демократичних країн, для підвищення ефективності консультативно-дорадчих органів України, зокрема громадських рад. Саме тому, досліджуючи досвід західних країн, ми матимемо змогу актуалізувати проблему низького рівня залучення громадськості у суспільно-політичному житті та надати конкретні рекомендації для їх усунення в Україні.

Мета наукової роботи – визначити особливості утворення консультативно-дорадчих органів, виявити позитивні аспекти функціонування даних органів у США для подальшого дослідження консультативно-дорадчих органів та для розробки рекомендації для підвищення ефективності консультативно-дорадчих органів в Україні.

Консультативно-дорадчі органи в США – це будь-який комітет, комісія, рада, робоча група, інша подібна група, або ж будь-який підкомітет, його підгрупа, яка керується законом або реорганізаційним планом, створена за ініціативи президента або однією чи кількома установами в інтересах отримання рекомендацій та консультацій з того чи іншого питання. Консультативно-дорадчі органи в США формуються зі штатних працівників, постійних працівників чи працівників федерального уряду та будь-якого комітету, що створюється Національною академією наук або Національною академією державного управління [5]. Виявлено, що такі комітети можуть отримувати повноваження надавати незалежні консультації або виносити рекомендації різним органам у федеральному уряді та президенту, відповідно закону про конгрес.

Констатовано, що діяльність консультативно-дорадчих органів в США регламентується Законом про Федеральний Консультативний Комітет (прийнятий у 1972 р.). Також виявлено, що в США, як і в Україні, рішення консультативно-дорадчих органів є рекомендаційним та необов'язковим до виконання. Однак, на відміну від консультативно-дорадчих органів в Україні, один орган в США таки має виключення – це оперативна група Сан-Франциско, що виступає як третя незалежна сторона між особою, якій відмовлено в отриманні певного документа, і посадовою особою [1, с. 366]. Рішення цієї Оперативної групи щодо видачі документів для посадової особи є обов'язковим.

Досліджуючи процес формування консультативних комітетів, прийшли до висновку, що консультативно-дорадчі органи в США формуються двома способами:

1. Безпосереднє обрання громадянами;

2. Включення до списку всіх охочих стати членом комісії або комітету. Наприклад, членами Пріоритетної ради м. Дейтона (США) можуть стати охочі, які зберуть як мінімум 25 підписів зареєстрованих виборців [1, с. 367].

Розглянемо питання членства в консультативному комітеті. Існує декілька обмежень щодо членства комітетів. Усі такі комітети повинні мати принаймні одного члена, який працює в комітеті постійно або неповний робочий день, або до складу комітету має увійти працівник федерального уряду. Членство, за законом, також має бути справедливим та збалансований з точки зору представлених груп інтересів та функцій, які має виконувати консультативний комітет. Також діяльність членів комітету впливає федеральний етичний статут та нормативні акти.

Відтак, у 2016 році, згідно з базою даних Federal Advisory Committee Act, кількість комітетів, у яких було менше 20 членів становило – 4636 осіб, тоді як до складу 6075 комітетів входили 20 або більше членів. Тобто в середньому до складу консультативного комітету входять 30 членів. Наприклад, до складу Федерального консультативного комітету з питань страхування входить 25 членів, які надають в рік більше 40 пропозицій для поліпшення страхового законодавства [4].

Сьогодні, в середньому 1000 дорадчих комітетів з більш ніж 60 000 членами консультативних комітетів надають консультації президенту та 50 федеральним установам з таких питань, як розпорядження високоактивними ядерними відходами, виснаження атмосферного озону, національної боротьби проти синдрому набутого імунodefіцитного (СНІД), питання ліквідації незаконного обігу наркотиків, освіти, дорожнього будівництва, житлового господарства та інші.

Однак, разом з цим, американські дослідники консультативних комітетів визначають, що урядовці дуже часто використовують консультативні комітети аби загальмувати процес, коли мова йде про вирішальне питання, або створити враження, ніби мають намір удатися до дій, які виправляють попередні порушення [2, с. 271]. Подібним зловживанням може скористатися і президент.

Відтак, аналіз ЗМІ та заголовки періодичних видань США, таких, як «The Washington Times», «The Washington Post», «Politico» дозволяють нам зробити висновки, що консультативні комітети попри високу довіру громадян, традиційно дозволяють президенту «відкинути» звинувачення, тягнути час до появи ідей щодо вирішення питань, які надто політично обтяжені, надто складні, для термінового вирішення. Також президенти використовують комісії для отримання більшої громадської підтримки для політики, яка вже була здійснена президентом; показати символічне занепокоєння ситуацією на найвищому рівні; встановити базу для обміну інформацією; реагувати на кризові ситуації; відкинути політичну увагу від президента; збирати додаткову інформацію про проблему та її політичні альтернативи; формування консенсусу серед груп інтересів, представлених у самій комісії.

Таким чином, ми констатували, що консультативно-дорадчі органи в США формуються зі штатних працівників, постійних працівників чи працівників федерального уряду та будь-якого комітету, що створюється

Національною академією наук або Національною академією державного управління. Визначили, що особливість консультативно-дорадчих органів в США полягає у тому, що один з членів консультативного комітету має працювати в комітеті постійно (неповний робочий день), або до складу комітету має увійти працівник федерального уряду.

Також відмінною рисою консультативних комітетів є те, що: 1. В середньому чисельний склад комітетів при уряді або при президентові дорівнює – 30 чоловік (в Україні – 67 делегованих представників); 2. Рішення консультативного комітету можуть бути обов'язковим до розгляду та прийняття органом (на відміну від України, де рішення консультативно-дорадчого органу має лише рекомендаційний характер).

В рамках дослідження, провели аналіз і прийшли до висновку, що консультативні комітети можуть стати об'єктом зловживань з боку президента та уряду. Тим не менш, загальна довіра американських громадян та звітність даних органів доводить їхню ефективність.

Список використаних джерел

1. Андрійчук Т. Громадські консультативно-дорадчі органи: проблеми організації та функціонування / Тетяна Андрійчук // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України. – 2014. – №3. – С. 411.

2. Ціммерман Дж. Ф. Учасницька демократія: відродження популізму / Дж. Ф. Ціммерман // Демократія: Антологія / Упоряд. О. Проценко. – К.: Смолоскип, 2005. – С. 263 – 303.

3. Ginsberg W. Federal Advisory Committees: An Overview [Електронний ресурс] / Wendy R. Ginsberg // Analyst in American National Government. – 2016. – Режим доступу: <https://www.everycrsreport.com/reports/R44253.html>.

4. Federal Advisory Committee on Insurance (FACI) [Електронний ресурс] // U.S. Department of the treasury. – 2018. – Режим доступу: <https://www.treasury.gov/initiatives/fio/Pages/faci.aspx>.

5. Federal Advisory Committee Act [Електронний ресурс] // Government Printing Office. – 1994. – Режим доступу: https://www.epic.org/open_gov/faca.html

О.О. Кореньков
*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Сєвєродонецьк*

ТЕРОРИСТИЧНІ НАПІВДЕРЖАВИ ЯК НОВА ЗАГРОЗА СВІТОВІЙ БЕЗПЕЦІ

Нова хвиля світового тероризму, яка почалася у 2011 році, призвела до чергового етапу наукових дискусій щодо природи цього явища. Вже класична модель чотирьох хвиль еволюції тероризму в світі, запропонована Девідом Рапопортом [1] ще в 2002 році, поступово втрачає свою актуальність. «Релігійний тероризм», останній в моделі цього науковця, на фоні попередніх типів виділявся такими рисами, як релігійна мотивація, ви-

користання смертників, акцент на Інтернеті як основному засобі поширення інформації, мережеві структури тощо. Однак вже на початку 2000-х років стали з'являтися нові терористичні рухи та організації, які мали зовсім інші характеристики, та не зважаючи на релігійну риторику ставили перед собою цілком конкретні політичні цілі. Масштаби завдань, які мають ці структури, змусили дослідників шукати нового визначення для них, яке б з одного боку враховувало терористичні методи таких організацій, а з іншого описувало їх складнішу за класичні організації природу та структуру.

За даними результатів моніторингу світової терористичної активності, наведених в *Global terrorism index 2017* [2], найбільшу активність та небезпеку становить «Ісламська держава». За останній рік вона скоїла 1132 атаки, в яких загинули 9132 людини та отримали поранення ще 7723 людини. Далі йде «Ісламський Емірат Афганістану», більш відомий як Талібан, на відповідальності якого 848 атак, в яких 3583 людини загинули та 3550 отримали поранення. «Аль-Каїда» та нігерійська Боко Харам посідають відповідно третє (539 атак в 2016 році, 1 349 загинуло, 2201 поранено) та четверте місце (192 атаки в 2016 році, загинуло 1 079, поранено 1119 людей).

Крім того, що всі ці організації позиціонують себе як релігійні та використовують тероризм як основний інструмент впливу на суспільство та владу, їх об'єднує ще одна риса. Всі вони в різній мірі контролюють певні території з населенням, на яких впроваджують свій політичний проєкт. Саме ця риса відрізняє їх від класичних терористичних угруповань, таких як «Фракція Червоної армії» в Німеччині чи «Ірландська республіканська армія».

Характеризуючи цю рису, треба зазначити, що організації та рухи на кшталт «Ісламської держави» чи «Аль-Каїди на Аравійському півострові» використовують тероризм не стільки в якості пропагандистського інструменту чи інструменту для політичного тиску на владу, скільки як елемент тактики в досягненні головної своєї мети – захоплення та утримання контролю над певною територією для подальшого формування на ній власної держави.

Ця характерна особливість найнебезпечніших терористичних утворень сучасності спонукала дослідників шукати нове визначення для них, яке б враховувало терористичну та політичну складові таких організацій. Двоє дослідників тероризму, Ор Хоніг з Університету Тель-Авіву та Ідо Яхель з університету Аукланд, Нова Зеландія, в своїй статті «*A Fifth Wave of Terrorism? The Emergence of Terrorist Semi-States*» [3] запропонували використовувати термін «терористична напівдержава» (*Terrorist Semi-States* або *TSS*) для характеристики нового політичного феномену. За визначенням вчених, терористична напівдержава – це організація, яка з одного боку контролює частину існуючої держави, а з іншого – продовжує терористичні напади як на громадян цієї держави, так і на громадян інших держав. Головною причиною появи феномену терористичної напівдержави є ослаблення в силу різних причин (війна, революція, екологічна катастрофа) влади існуючого державного апарату над певною територією чи соціальною/етнічною/релігійною групою, яка є носієм власного політичного проєкту.

Отже характерними рисами «терористичних напівдержав» можна визначити наступні:

- наявність чіткого політичного проекту по створенню власної держави, його пропаганда всередині організації та ззовні;
- позиціонування себе як держави;
- повний та нероздільний із іншими організаціями військовий контроль над певною територією;
- надання населенню, яке проживає на цій території таких типових державних послуг як безпека, правосуддя, соціальний захист, освіта та інших (необов'язково всіх та в повній мірі);
- фінансування за рахунок внутрішніх ресурсів (оподаткування населення на підконтрольній території, конфіскації);
- терористичні атаки на громадян інших держав;
- відсутність офіційного визнання з боку міжнародної спільноти та окремих держав.

Терористичні напівдержави – це вже не просто організації чи мережеві структури, які використовують тероризм виключно для залякування чи пропаганди. Вони стали складними структурами, які контролюють сотні і тисячі квадратних кілометрів території із населенням, інфраструктурою, природними ресурсами. Для них тероризм лише одна із тактик, наряду із партизанською війною та соціальним забезпеченням населення заради збереження та розширення власної «держави». Заради досягнення цієї мети TSS виводять на новий якісний рівень зброю, поширену в попередню хвилю релігійного тероризму. Так, наприклад, смертники, бійці, які свідомо вбивають себе задля нанесення шкоди та втрат противнику, перестають бути зброєю виключно проти цивільних. Вони систематично використовуються в бойових операціях в першу чергу проти військових об'єктів противника.

Так як політичний проект для терористів потребує не тільки бійців для фронту, але й адміністративного персоналу, вчителів, лікарів, інженерів, які б забезпечували функціонування «держави», основний наголос в пропагандистській діяльності робиться на безпосереднє спілкування зі своїми цільовими групами, в першу чергу через соціальні мережі. TSS вже не залежать виключно від центральних державних та комерційних ЗМІ. Вони створюють власні медійні мережі з відеоканалами, сайтами, друкованими періодичними виданнями.

Варто також виділити слабкості, які притаманні TSS. Орієнтація на захист та збереження території позбавляє їх переваг терористичних організацій минулого, а саме анонімності, скритності, гнучкості та мобільності. Лідери TSS публічні, що часто коштує їм життя. Штаби, важливі інституції та об'єкти локалізовані, що суттєво спрощує їх знищення. Бажання захистити столицю своєї «держави» виснажує та знекровлює сили терористів в боротьбі проти сильнішого супротивника (приклади із іракським Мосулом та сирійською Ракоюю для «Ісламської держави»).

Перевагою терористичних напівдержав перед терористами минулого є потенціал, який отримує така структура завдяки контролю над територією. Підконтрольна TSS територія стає тренувальним табором для сотень і тисяч нових терористів, оперативною базою для організації та координації атак в інших частинах світу. Навіть нетривалий приклад існування власної «держави» дає поштовх появи нових, більш радикальних та рішучих терористів

та організацій. Народжується міф про ефективність та непереможність політичного проєкту терористів. Поразка та втрата території пояснюється не слабкістю самої ідеї, а переважаючою силою противників. Переосмислення досвіду формує умови для появи ще більш радикальних терористичних організацій, які виступають за ще більш жорстоке та безкомпромісне впровадження своєї ідеї на практиці.

Отже, TSS або «терористичні напівдержави» – відносно новий політичний феномен у світі, який потребує детального наукового вивчення, в тому числі враховуючи наявність подібних утворень в зоні конфлікту на Донбасі. Такі дослідження дозволять розширити існуючу фактологічну базу з проблеми тероризму та підготувати рекомендації щодо протидії загрози, яку породжують для безпеки громадян України терористичні угруповання.

Список використаних джерел

1. David C. Rapoport. The Four Waves of Rebel Terror and September 11 [Електронний ресурс] / David C. Rapoport – Режим доступу: <https://wrldrels.org/wp-content/uploads/2016/02/Rapoport-Four-Waves-of-Terror.pdf>.
2. Global Terrorism Index 2017 [Електронний ресурс] / Global Terrorism Index 2017. – 2016. – Режим доступу: <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Global%20Terrorism%20Index%202017%20%284%29.pdf>.
3. Or Honig. A Fifth Wave of Terrorism? The Emergence of Terrorist Semi-States, Terrorism and Political Violence [Електронний ресурс] / Or Honig, Ido Yahel. – 2017. – Режим доступу: DOI: 10.1080/09546553.2017.1330201.

А.В. Діхтяренко
Університеті імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

ПОЛІТИЧНІ РИЗИКИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Політичні ризики – це ризики, пов’язані з можливістю негативного впливу на діяльність господарюючих суб’єктів з боку державної влади шляхом здійснюваного нею політичного курсу розвитку країни.

Проблему політичного ризику вивчали багато дослідників, зокрема, Ф. Рут, С. Робок, С. Корбін, Дж. Саймон, Р. Румель, Д. Хінен, В. Кошлін, М. О’лірі, Ч. Кенеді та ін.. Поняття «політичний ризик» почало широко застосовуватися у американських корпораціях у 1959 р. після приходу до влади на Кубі Ф. Кастро. Надалі інтерес до цієї проблеми зростав і вона не втратила своєї актуальності й дотепер.

Політичні ризики супроводжують процес іноземного інвестування, зокрема, у країнах, що розвиваються, з нестабільною політичною ситуацією, неусталеним законодавством та відсутністю традицій і культури підприємництва, але досить перспективних з огляду на прибутковість інвестицій. Також політичний ризик має місце підчас здійснення зовнішньоекономічної та інноваційної діяльності підприємства. Посилення політичного ризику зумовлене й тенденцією до глобалізації світової економіки, що знаходить своє відображення у «принципі доміно», прикладами якого є світові фінансові

кризи 1997-1998 р., 2008-2009 рр., гальмування розвитку світової економіки, яке відбувається останніми роками.

Основні чинники політичного ризику:

- військові дії, виникнення локальних конфліктів, здійснення революцій, переворотів, громадянські заворушення, тероризм;
- загострення внутрішньополітичної ситуації в країні внаслідок проведення глобальних політичних заходів, таких, як референдуми, вибори;
- зміни у політичному устрої країни (наприклад, експропріація або націоналізація об'єктів іноземної власності, відмова нового уряду виконувати зобов'язання попередників; неможливість конвертації місцевої валюти);
- зміни розстановки політичних сил у суспільстві, зміни геополітичної ситуації, що може виявлятися у різних формах (наприклад, введення ембарго щодо певних країн);
- непередбачувані зміни законодавства країни (наприклад, податкової, митної або валютної політики, політики регулювання цін).

Політичні ризики зумовлюють ускладнення господарської діяльності підприємств, погіршення їх фінансового стану; призводять до зростання соціальної напруженості, погіршення інвестиційного клімату країни та уповільнення її соціально-економічного розвитку. Тому при обґрунтуванні господарських рішень оцінка політичних ризиків має велике значення. [1]

Політичні ризики в сучасній Україні й досі генетично пов'язані зі специфікою набуття суверенітету країною, де моноетнічність не є на першому місці, а де існує поліетнічне суспільство. Цей фактор одночасно є слабким і сильним аргументом на користь України, її дієздатності як держави. Проблеми мови, багатоетнічної культури, компактного проживання різних етносів тощо створюють додаткові політичні ризики.

Але традиції проживання різних етносів разом, те, що не існує, за великим рахунком, расизму, ксенофобії, дає великі шанси на зміцнення української політичної нації і єдності регіонів України.

Безумовно, політичні ризики сучасної України пов'язані зі станом економічної й політичної систем, з тим, що немає чіткого політичного ідеалу країни й політичної доктрини, яка б його обґрунтувала. Іноді цю доктрину називають державницькою (але не державною) ідеологією, покликаною обґрунтувати форму і зміст політичної влади, виборчої й судової систем, функції гілок влади, взаємовідносини конфесій тощо.

На жаль, наша політична теорія орієнтує на вивчення й формування влади й майже не переймається проблемами формування процедур і механізмів для управління такими складними соціальними організаціями, як народ, нація, суспільство, культурна спільнота тощо.

Та й проблема суверенітету України розглядається у вузькому значенні – як проблема створення політичних і економічних апаратів і боротьби за владу, а не як проблема представництва народу в колективних діях, спрямованих на створення, регулювання влади, зміцнення держави. А це породжує головний політичний ризик в сучасній Україні: відокремлення влади від народу, визрівання конфлікту між ними, а в результаті – послаблення держави в цілому, загроза розвалу її як соціального організму. Тому потрібно терміново перевести хаотичний, стихійний політичний конфлікт на рівень

інституціоналізованого політичного конфлікту, який би спирався на процедурний консенсус: а) розведення сфер жорсткого протистояння й погодження; б) злагода в «правилах гри» з метою погодження шляхів розв'язання конфлікту

Що ж до часткових політичних ризиків, які є похідними від головного й одночасно загострюють головний, то серед них можна назвати такі:

- нерозв'язана проблема розподілу функцій влади;
- нереформована судова система;
- нерозробленість національної ідеї та механізмів її реалізації;
- брак консенсусу еліт щодо моделей президентської чи напівпрезидентської республіки;
- бажання деяких політичних сил повернути «владу рад» під гаслами парламентської республіки;
- перманентне захоплення владного центру регіональними елітами, які в кожному конкретному випадку не схильні співпрацювати з іншими регіональними елітами, навіть з київською;
- брак сталого виборчого законодавства й невиважений перехід до пропорційної виборчої системи гіршого зразка, яка надала лідерам партій можливості не тільки для безконтрольного збагачення, диктату щодо партійної маси, але й вихолощення змісту виборів (виборець голосує за партійну афішу, бренд, а не за список);
- аморальність депутатського корпусу і, як наслідок, введення «імперативного мандата»;
- у нас немає законодавства про референдум, відтак блокується механізм прямого волевиявлення народу;
- перманентні зміни Конституції України, втручання в зміст чинної Конституції;
- гальмування адміністративно-територіальної реформи;
- взаємопов'язаність капіталу і влади, що перетворює капітал на владу, а владу – на капітал;
- відсторонення інтелектуальної еліти від влади й засобів масової інформації.

Проекти майбутнього для України схематичні й суперечливі.

Роздоріжжя вільного вибору шляху розвитку породжує багато ризиків, а раціональних відповідей мало. Рішення окремих гілок влади подаються як «доленосні», хоча вони викликані дрібними егоїстичними інтересами. Але в цьому немає нічого фатально закономірного. Вихідні рішення в точці політичної біфуркації викличуть різні наслідки в долі політиків: одні емігрують до Росії, інші – на Захід чи в Ізраїль, а основна маса залишиться в суверенній Україні, яка буде президентською або напівпрезидентською демократичною країною. [2]

Одними з головних симптомів політичного ризику можна назвати рівень громадських заворушень (страйків, демонстрації тощо), стабільність уряду (імовірність його збереження при владі), політичний плюралізм, ступінь етнічних і релігійних протиріч, стиль мислення осіб, які приймають рішення в політиці (рівень націоналізму, корупції, непотизму), роль при-

мусу при утримання влади, організованість, вплив ззовні, спадкоємність, антиконституційні дії і соціальні конфлікти [3].

На сучасному етапі розвитку суспільства України політичні ризики стали одним із важливих орієнтирів при виборі та прийнятті рішень щодо втілення геополітичної стратегії української держави. Неefективний політичний менеджмент сучасної української еліти потребує вдосконалення комплексного підходу у виробленні стратегій безпеки, зменшення та запобігання політичних ризиків.

Список використаних джерел

1. «Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків» О.П. Логвінова, І. М. Семененко. – Х.: Видавництво «Лідер», 2015.-370 с.
2. Політичні ризики в сучасній Україні: виклики й відповіді / М. Михальченко // Політичний менеджмент – 2007. – № 3. –С. 3-8. – укр.
3. Горшкова А. А. Політичний ризик і методи його оптимізації [Електронний ресурс] / А. А. Горшкова. – Режим доступу : http://refs.co.ua/56588-Politiceskiiy_risk_i_metody_ego_optimizacii.html. – Загол. з екрану
4. Кіндратець О. Ризики українського суспільства [Електронний ресурс] / О. Кіндратець. – Віче. – 2009. – № 17. – Режим доступу до ст. : <http://www.viche.info/journal/1623/>.
- 5.Пріоритети національного економічного розвитку в контексті глобалізаційних викликів: монографія: у 2 ч. – Ч. 1 / за ред. В. М. Гейця, А. А. Мазаракі. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. – 389 с.

Науковий керівник: Р.М. Ключник, кандидат політичних наук, доцент.

С.В. Науменко

Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

ІСЛАМСЬКИЙ ФУНДАМЕНТАЛІЗМ ЯК ПОЛІТИЧНА ІДЕОЛОГІЯ

Вперше термін «фундаменталізм» у релігійному контексті було використано на початку ХХ століття протестантськими священиками в США, які закликали повернутися до релігійних основ і відродити релігійні принципи в їх первозданній чистоті [1]. Ісламський фундаменталізм являє собою релігійну і політичну течію в мусульманських країнах. Дане явище пов'язано з поверненням до основ ісламу та здійснюється на основі апеляції до існуючих в ісламі патріархально-демократичних положень [2].

В останні десятиліття відбувається активізація політичних сил, ідеологічною основою яких є ісламський фундаменталізм. Але слід зазначити, що сучасний «фундаменталізм» відрізняється від початкового стану. Першим ісламським фундаменталістом прийнято вважати Мухаммеда аль-Ваххаба, який ще в ХVІІІ зазначив про неприпустимість трансформації норм шаріату та ісламу. Послідовники продовжили поширення концепції, висунутих аль-Ваххабом. Так зародився «ваххабізм», який сьогодні домінує в Саудівській Аравії. Сучасний ісламський фундаменталізм – це не тільки

очищення ісламських постулатів від впливів цивілізаційного розвитку, але і формування сильного політичного інституту, здатного впливати на всі сфери суспільства.

Сучасний ісламський фундаменталізм оформився на початку ХХ століття після розпаду Османської імперії і посилення західного впливу в регіоні. Під впливом зовнішніх факторів почалося формування ісламської політичної доктрини, перші риси якої проявилися в «насерізмі», діяльності політичного клубу «Брати-мусульмани», які дали зрозуміти, що ісламський світ не потребує західної політичної культури, так як в ісламі закладений фундамент державного устрою.

Суттєвою рисою доктрини ісламського фундаменталізму є також пропаганда економічного та ідеологічного ізоляціонізму мусульманського світу. В межах цієї ідеології критикуються існуючі мусульманські соціально-політичні системи і уряди. Слід зазначити, що в сучасному світі складно знайти цілісні культури, які можна було б віднести до винятково фундаменталістських, скоріше йдеться про певні субкультури. Отже, явище ісламського фундаменталізму не становить єдиної світоглядної системи, а є переважно конгломератом різних теорій, які поєднуються спільністю деяких первісних настанов і спільними поглядами на сучасний світ [3].

Ісламський фундаменталізм має багато спільного з іншою політичною державною ідеологією – консерватизмом. Це цілком зрозуміло, тому що «фундаменталізм» означає збереження первинного стану та виступає проти лібералізації суспільних відносин.

У сучасному світі, коли глобалізація створює нові наднаціональні інститути, домінує ліберальна політична ідеологія. Природно, є сили в міжнародному суспільстві, які виступають глобалізації, вагаючи що вона руйнує національну ідентичність. Адже з процесом глобалізації тісно пов'язані, такі процеси як вестернізація і стандартизація. Які поширюють цінності західної цивілізації на весь світ.

Стикаючись з глобалізацією, мусульманський світ через свої конфесійні особливості створює певний «фронт опору», ідеологічною основою якого виступає ісламський фундаменталізм. Дана ідеологія державного розвитку, так само як і консерватизм, соціалізм і лібералізм трактується як політична ідеологія. Таким чином, ісламський фундаменталізм є політичною ідеологією, яка вступила в новий етап свого розвитку, виступаючи альтернативною світової тенденції – глобалізації.

Список використаних джерел

1. Коцюруба К. О. Ісламський виклик європейській системі безпеки / К. О. Коцюруба // Проблеми міжнародних відносин. – 2013. – Вип. 7. – С. 94-107.
2. Даниленко, В. И. Современный политологический словарь / В. И. Даниленко. – М. : Nota bene, 2000. – 1024с.
3. Єдаменко А. Ісламський фундаменталізм як політична доктрина / А. Єдаменко // Політичний менеджмент. – 2006. – № 2. – С. 167-175.

Науковий керівник: І.А. Єремєєва, кандидат історичних наук, доцент.

ПРОБЛЕМА БІЖЕНЦІВ ТА МІГРАЦІЇ У ЄВРОПІ: ПОЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ

Під поняттям міграція, що в перекладі з латинської мови – переселення, можна уявити переміщення населення, індивіда чи групи осіб з метою зміни місця свого проживання. Але далеко не всі переселення вважають міграцією. На сьогодні розрізняють два основних її типи: зовнішню, або міжнародну, що здійснюється через державні кордони, а також внутрішню, що є переміщенням всередині однієї країни між її адміністративними одиницями, населеними пунктами тощо. Міграція є процесом, тобто сукупністю подій, а саме фактів вибуття, прибуття чи переселення. Він має три стадії: початкову, коли формуються готовність до зміни місця проживання, основну – власне переїзд, завершальну, впродовж якої відбувається адаптація та інтеграція мігранта за новим місцем проживання [5].

Проблема міграції в Європі стала однією з найважливіших проблем на сьогодні. Стрімкий розвиток глобалізації призвів до переселення людей на нові місця проживання. Крім глобалізації, вагомим чинником стали збройні конфлікти на територіях Близького Сходу та Африки, що змушує залишати людей їх власність, і не законним шляхом проникати в «благополучну Європу» в пошуках кращого місця для себе.

За інформацією Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців (УВКБ), переважну кількість цих людей становлять так звані «особи, які потребують захисту і допомоги». Перш за все – це вимушені мігранти, які покинули регіони, що відрізняються особливо нестабільної військово-політичною обстановкою, включаючи Афганістан, Сирію, де йде громадянська війна, і Еритрею, країну з жорстким диктаторським режимом.

В цілому за останній рік в Європі було зареєстровано понад 660 тис. біженців, які подали офіційні клопотання про надання притулку [1].

За офіційними даними, зараз в ЄС проживає понад 30 млн мігрантів. Найбільше їх в Німеччині – 7 млн. Якщо говорити про Велику Британію, то за підрахунками Девіда Коулмана, оксфордського демографа, навіть якщо влада повністю зупинить імміграцію, в країні до 2050 року проживатиме 7 млн «небілих» англійців. Серед іммігрантів дуже багато мусульман [2].

На сьогоднішній день існує три міграційних шляхи-«коридори»:

Західносередземноморський коридор: Являє собою коридор, через який шукачі притулку дістаються Європи, прямуючи з таких країн Африки, як Алжир та Марокко, перетинаючи кордон Марокко з Іспанією, на якому розташований семиметровий паркан, що охороняється військовими.

Центральносередземноморський коридор: Велика кількість мігрантів з країн Африки (Нігерія, Сомалі, Лівія) використовують саме цей шлях, щоб дістатися Італії. Мігранти, які прибули до Італії, згодом прямують до Німеччини, перетинаючи Австрію.

Східносередземноморський коридор: Безпечний та найбільш дешевий і простий маршрут, який проходить через Туреччину в Грецію. Цим маршрутом користуються шукачі притулку з Сирії та Іраку. Існують два способи дістатися місця призначення: морський та наземний. Набагато більше шансів дістатися місця призначення морським шляхом, але він є небезпечним, так, протягом 2015 р загинуло 709 осіб. Діставшись Греції, біженці прямують через Македонію, Сербію та Угорщину до Німеччини [3].

Правопопулістська партія «Альтернатива для Німеччини» вважає критичною ситуацію з біженцями та мігрантами в країні. Німецький політик та лідер партії АдН Аліс Вайдель заявила, що уряд не має програми у вирішенні питання стосовно біженців і через це проблеми можуть поглиблюватись. Скандальною для неї є ситуація, що біженці прибувають до Німеччини без своїх документів і не можуть бути депортованими. Серед своїх вимог Вайдель назвала закриття середземноморського коридору і створення центрів прийому біженців, в країнах, які знаходяться поруч із зонами конфлікту. Заступник голови партії АдН Александер Гауланд вважає, що треба боротися з причинами, які призвели до появи проблеми біженців на місцях, а не витрачати гроші на тих, хто вже прибув до Німеччини. Також Гауланд запропонував відмовити в допомозі на розвиток тим країнам, які не мають загрози для Німеччини стосовно біженців [6].

З початку 2017 року понад 70 тисяч біженців прибули до Європи, перетнувши Середземне море. Управління верховного комісара ООН оприлюднило дані стосовно біженців: приблизно шістдесят тисяч осіб прибули в Італію. В кінці травня, з початку 2017 р., загинуло або зникли 1720 мігрантів при спробі перетнути Середземне море, щоб дістатися Європи. Якщо порівнювати с попереднім роком, кількість мігрантів, які перетинають Середземне море, зменшилась, але смертність залишається на високому рівні.

В Управлінні верховного комісара ООН у справах біженців пояснюють зниження кількості біженців закриттям так званого балканського маршруту, а також дією з березня 2016 року угоди про реадмісію сирійських біженців, укладену між Євросоюзом та Туреччиною [4].

Виходячи з джерел, які ми досліджували, можна зробити висновок, що міграційні потоки з кожним роком ставатимуть все інтенсивніше, і отже, це може привести до появи нових економічних, суспільних проблем, навіть до міжнародної ворожнечі. Щоб запобігти таким випадкам, Європейському Союзу необхідно надати допомогу регіонам, які знаходяться в економічному занепаді, та регіонам, які були втягнуті у військовий конфлікт.

Список використаних джерел

1. Нгуэн Д. Миграция и беженцы в Европе: цифры и факты [Электронный ресурс] / Д. Нгуэн, S. Summermatter – Режим доступу: <http://qps.ru/mWPOZ>
2. Василенков С. Миграция, ставшая великой сегрегацией [Электронный ресурс] / Сергей Василенков. – 2013. – Режим доступу: <https://www.pravda.ru/world/europe/european/08-10-2013/1177127-great-0/>.

3. Солодько А. Міграційна криза в ЄС: статистика та аналіз політики [Електронний ресурс] / А. Солодько, А. Фітисова – Режим доступу: <https://cedos.org.ua/uk/migration/mihratsiina-kryza-v-yes-statystyka-ta-analiz-polityky>

4. Сидоржевський М. За п'ять місяців до Європи припливли морем понад 70 тисяч біженців [Електронний ресурс] / Максим Сидоржевський. – 2017. – Режим доступу: <http://p.dw.com/p/2dqgD>.

5. Малиновська О. А. Енциклопедичний словник з державного управління / О. А. Малиновська. – Київ: Національної академії державного управління при Президентові України, 2010. – (Видавничо-поліграфічний дім «Формат»). – (1561).

6. «Альтернатива для Німеччини» вимагає перегляду міграційної політики [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2290419-alternativa-dla-nimeccini-vimagae-peregladu-migracijnoi-politiki.html>.

Науковий керівник: Р.М. Ключник, кандидат політичних наук, доцент.

СЕКЦІЯ 3. ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА ТА ІДЕОЛОГІЯ В УМОВАХ ДЕМОКРАТИЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

І.А. Тукаленко

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ПОЛІТИКИ БАЖАННЯ, АБО ЯК ЖІНКА СТАЄ СУБ'ЄКТОМ

Яке місце і роль бажання у конструюванні маскулітних та фемінних стратегій відносин? Чим вирізняється сучасний досвід взаємин і які наслідки він тягне за собою? Пошук відповіді на ці питання потребує заглиблення у проблему конструювання міжстатевих взаємин як відносин підпорядкування і покори, відносин з «неоновим» шлейфом влади: контролю та домінування однієї статі над іншою. Асиметричність суб'єкт-об'єктних владних відносин є класичною матрицею для пояснення ієрархізму міжстатевих відносин, де чоловік традиційно посідав позиції суб'єкта, а жінці відводилася роль об'єкта. І хоча на сьогодні відбулася суттєва реконструкція практик і норм міжстатевої взаємодії в суспільстві, фундаментальна асиметрія стосунків не була викоріненою.

Сучасні гендерні завоювання не дозволяють з чіткою ясністю усвідомити вагу декотрих «рудиментів», залишків старої культури. Якщо роль низького представництва жінок у вищих владних ешелонах чи низька егалітаризація розподілу сімейних ролей визнаються на сьогодні статусними проблемами, що мають широкий суспільний розголос та інституційну підтримку вирішення (на рівні держав ті міжнародних правових рішень), то споконвічне ставлення до жінки як об'єкта, предмета володіння/обміну/продажу відноситься здебільшого до культурно-ідеологічної площини регулювання, що значно інерційніше у своїх змінах.

Тривала традиція об'єктивації жінки (жіночого тіла) формується на сприйнятті жіночого тіла як універсального товару, за своїми властивостями подібного до грошових символів. Тобто йдеться про високу обмінну цінність чи еквівалентність тіла жінки. Ба більше, жінка зчаста розцінюється як «світова валюта», що приймається до «оплати» майже в усіх країнах світу і становить собою важливий капітал, що виправдовує вкладені в нього інвестиції (гроші/любов/увагу...) та докапіталізацію (підтримка краси/навчочок догляду та втіхи...). Сексуальність і жінка, як її носій, виразно демонструють можливість перенесення на них дії економічних установлень. Тим самим і влада й економіка пролонгують себе у міжстатевих стосунках через укорінення в них механізмів володіння (купівлі/продажу) та підпорядкування (інвестування/капіталізації).

Об'єктивація жінки в різних історичних культурах є укоріненим фактом, що демонстрував себе у найрізноманітніших практиках та виявах: від ототожнення жінки з ємністю («інкубатором») для виношування плоду до символічного перенесення бажання володіти будь-яким предметом/об'єктом із володінням жінкою (образ жінки в рекламі) тощо. Проте сьогодні сексуальна об'єктивація як соціальне явище піддається інтенсивній критиці, що орієнтована насамперед на наголошення жіночої суб'єктності та підваження традиційної чоловічої оптики, що визначає жінку об'єктом своїх дій і помислів.

Історично закріплене в більшості культур сприйняття жінки як товару або ж як об'єкта обміну/придбання виразно виявляє себе і в «ритуалі» залицяння. Проект упадання за жінками як форми встановлення стосунків (зокрема й планів на довгострокові/шлюбні) є формою патріархатного суспільства, де жінка є пасивним об'єктом, який потрібно «завоювати» чи просто «придбати» без огляду на згоду/незгоду самої жінки. Важливим тут є бажання суб'єкта, що на думку Жана Бодріяра взагалі є визначальною характеристикою суб'єкта. У мисленні, орієнтованому на бажання, саме той, хто бажає і є суб'єктом – вважає французький мислитель. Об'єкт же уособлює звабу. Не дивно, отже, що свою незалежність жінки могли асоціювати і виражати в сексуальній свободі: вибирати чи міняти партнера, манері поведінки та одягання тощо. Ілюстрацією ж «справжнього» чоловіка була демонстрація попотомної мужності, що виявляла себе у гетеросексуальному споживанні.

В умовах поширення культури гендерної рівності демонстрація здатності володіння жінкою як нормативної ознаки гегемонної маскулінності є водночас десакралізованою практикою і практикою з ореолом ексклюзивності. Тобто на загальному рівні демонстрація «гегемонних» прагнень володіння/підкорення є вже неприйнятною позицією, проте у вузькому сегменті стосунків бартерного обміну краси та молодості на гроші/владний статус жінка продовжує розцінюватися як товар. Щоправда, така стратегія банального спокусництва, де суб'єкт зваблює свою «жертву» є помилковою. Адже, як вказує Ж. Бодріяр «Суб'єкт гадає, ніби загарбав його (об'єкт – І.Т.) своєю стратегією та насправді він сам потрапив до пастки цієї банальної стратегії, і об'єкт загарбав його своєю фатальною стратегією» [1, с. 122]. Сучасність, що надає сексуальну ініціативу звабі, а не звабнику, жінці-об'єкту, а не чоловікові-бажанню формує нову сексуальну культуру із

чоловіком, що приймає на себе роль об'єкта, демонструючи типово жіночі стратегії сором'язливості, відступу й таємничості.

Оскільки об'єктність і суб'єктність індивіда не є вродженою властивістю індивіда, а є соціально продукованим «станом», то суб'єктність чоловіка потрібно розглядати як суспільно визнану модель норм, цінностей та практик, схвалюваних чи скеровуваних владою. Важливою складовою цих норм є гендерні та сексуальні норми, що визначають на думку Джудіт Батлер «хто розглядатиметься як суб'єкт, а хто – ні» [2, с. 93]. Саме засвоєння і відтворення цих норм і є процесом «появи» гендеру, що відбувається завжди в обсягах і форматах санкціонованих владою. Відтворення ж гендеру, за таких обставин, це й відтворення бінарних й ієрархічних взаємин між гендерами, з чітким суб'єкт-об'єктивним протиставленням. І хоча певна історична модель нормативного гендеру може бути підважена, та все ж інерція цих процесів досить тривала й потребує часу і зусиль для масштабних змін нормативної моделі.

Чоловічий гендер традиційно ґрунтував свою суб'єктність на декількох фундаментальних чинниках: силі/агресії, економічному та суспільному капіталах. Останні два стали суттєво відкритими жінкам (масовий доступ жінок до професійної діяльності та суспільно-політичних процесів), що посилило їхню самостійність і прагнення бути суб'єктом власного життя. Проте сила, хоч і втратила свій домінуючий статус, продовжує залишатися ідентифікуючою ознакою чоловіків. Сила, зокрема й сексуальна потуга і міць залишаються на символічному рівні визначальними для статусу чоловіка: чоловіком є той, хто володіє жінкою. І це значною мірою пояснює феномен поширеного сексуального насильства в уже давно зміненому світі.

Сучасна культура таврує на правовому рівні будь-які вияви насильства, зокрема й сексуального, проте не така однозначна в запереченні маскулінних цінностей, ґрунтованих на нормалізації силових ідентифікаторів чоловічості. Інакше кажучи, це вже підваження не чоловічих ролей, а чоловічої ідентичності, як вона бачилася тривалий час. А отже і по-досі чоловіча агресія у різних формах насильства: побиття, зґвалтування, примусу тощо мають місце, адже культурні норми не є такими ригористичними у тавруванні «архаїчних» стандартів маскулінності. В ситуації, коли актуальними залишаються уявлення, висловлені в давньому прислів'ї «Люби жінку, як душу, а тряси як грушу» чи «Від милого пана не болить і рана (від милого чоловіка)», а статевий акт між подружжям тлумачиться як «подружній обов'язок» дивно очікувати активного протистояння насильству в родині. Тому й протидія усталеній культурі, що підтримує зґвалтування (rape culture) є складним комплексом дій влади і суспільства по впровадженню нових культурних патернів, норм та практик, що змінюватимуть не лише законодавчі правила, але й «нормативні» зразки гендерної ідентичності чоловіків та жінок.

Напевне «справа Вайнштейна», що швидкими темпами набула світового розголосу може бути витлумачена як індикатор зміни суспільних настроїв і готовність, принаймні, декотрих суспільств підважити підвалини ідентичнісних моделей маскулінності й фемінності. Важливо розуміти, що ці зміни відбуваються насамперед за рахунок зміни свідомості жінок. Саме

свідомість своєї незалежності й повновартості – суб'єктності – дозволяє мислити категорично: сексуальне домагання є актом фізичного (у крайніх формах – зґвалтування чи розбещення) й психічного (зневага та попрання бажань і волі об'єкта впливу) насилля, а отже є неприйнятним в усіх своїх формах та намірах. З чого слідує визрівання попиту на неагресивні вияви чоловічості, де володіння жінкою не буде визначальною ознакою маскулітності як і фемінність припускатиме демонстрацію сили волі жінкою, не піддаючись на роль пасивного й слабого об'єкта. До того ж така ситуація стане відповіддю на укорінену потребу обох статей у «чоловічому залицянні», яке в умовах пильного погляду на проблему сексуальних домагань потрапляє в категорію ризику. Адже межа між залицянням і зґвалтуванням не настільки тонка, як може декому видаватися, та й в умовах зростаючої суб'єктності жінки її відповідь на упадання мотивуватиметься не культурними забобонами і заборонами, а власною оцінкою потреби, бажання чи доцільності, а отже омине значну частку ритуальних дійств, що здатні спонукати чоловіче безтямство. Інакше кажучи, жінка припиняє бути об'єктом сексуальних стосунків, що дарує чоловіку вивільнення від тягара бажання суб'єкта і споконвічних його практик упадання на межі ризику.

Список використаних джерел

1. Бодріяр Ж.. Фатальні стратегії / Жан Бодріяр. Переклад з фр. Леоніда Кононовича. – Львів: Кальварія. 2010 – 192 с.
2. Батлер Д. Перформативність, прекарність та сексуальна політика / Д. Батлер // Образ, тіло, порядок. Гендерні дослідження в міждисциплінарному спектрі. Антологія / За редакцією Катерини Міщенко та Сюзанне Шретлінг. – К.: Медуза, 2014. – С. 90-101

М.М. Єльнікова
*Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ*

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК ГОЛОВНА РИСА УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ

Проблеми толерантності у різних її вимірах протягом тривалого часу є предметом розгляду науковців, політиків, журналістів. Питаннями толерантності опікуються і різні міжнародні інституції. Зокрема, у 1995 році ЮНЕСКО ухвалила Декларацію принципів толерантності. У цьому документі толерантність визначається як «повага, сприйняття та правильне розуміння багатоманітності культур нашого світу, наших форм самовираження та засобів проявів людської індивідуальності» [1]. Значна частина дослідників вважає, що ця категорія була «введена в епоху розквіту буржуазної моралі» і спочатку її суть полягала у тому, що «крайнощі релігійних воєн та хрестових походів Середньовіччя були відрефлектовані європейською психокulturурою на рівні етики релігійної терпимості» [2, с. 255]. Пізніше цей термін поширився й на інші сфери соціального буття. Толерантність у етнополітичних

відносінах, на тлі етнічних зіткнень і конфліктів нашого світу теж привертає значну увагу, що свідчить про актуальність досліджень у вказаному напрямку. Метою ж вказаної статті є розглянути толерантність як рису українського національного характеру та дослідити вплив різних соціальних цінностей на український національний характер. Новизною статті є те, що український національний характер аналізується крізь призму різноманітних цінностей. У етнополітичному ракурсі толерантність протилежна ксенофобії, нетерпимості і ворожому ставленню до інших етносів. Оскільки етнічна самоідентифікація індивіда пов'язана з дихотомією «свої-чужі», толерантність вбачається такою рисою, яка не зароджується сама собою, а зумовлюється вихованням, особливостями поведінки у тій або іншій спільноті та іншими соціальними чинниками.

Мотивами, які спонукають українця до толерантності більшість науковців вбачають:

1) Резигнацію (покірність). Візантизм як традиціоналістська психокультура з екстернальним локусом (тобто схильністю до того, що відповідальність за події та результати діяльності приписується зовнішнім силам) відтворює самооб'єктивацію, постійне невдоволення собою. Врешті-решт невдоволення переростає в апатію. Толерантність тут є виявом апатичності особи, що спричинена дистресом.

2) Історично детерміноване почуття страху перед винищенням. Драматична національна доля наклала відбиток на покоління українців, які через психокультуру засвоюють страх перед усім новим. Це паралізує інтенціональність (спрямованість на певний об'єкт) і породжує терпимість до всього наявного, що відбито у вислові «маємо те, що маємо». Індивід, відчувачи беззахисність перед активним соціумом, погоджується на все, щоб тільки зберегти себе і свою сім'ю. Толерантність самоприниження, відходу від чіткої позиції заради збереження індивідуальності є чинником слабкої національної свідомості. Водночас автори зазначають, що така толерантність була для українців фактором виживання в історії, інакше б їх давно винищили [2, с. 259]. Але, зауважимо, що незважаючи на такий різновид толерантності, у XX столітті багато мільйонів українців усе ж таки були фізично знищені комуністичним режимом трьома голодоморами і репресіями. Тому питання, наскільки такий перекручений різновид толерантності допомагав представникам українського етносу виживати, лишається відкритим.

3) Психологічну маргінальність. Істинна толерантність, як зазначають автори етнопсихологічного дослідження, є продуктом свідомого переконання, а не збігу обставин. На відміну від неї, маргінальна толерантність пов'язана зі слабкістю волі, постійними ваганнями під час прийняття рішення. Якщо ситуативні фактори несприятливі для індивіда, то він схилиється на користь ситуації.

4) Потребу в безпеці й захисті. Самоізолюваність індивіда, підсилена апатією до інших, потребує таких форм безпеки, які умовно можна назвати соціофобічними. Біологічна соціофобія і толерантність пов'язані через те, що толерантність стає інструментом забезпечування середовища, в якому немає ні ворогів, ні друзів, а є суцільна анонімність [2, с. 260]. Загалом, на нашу думку, слід зазначити, що з таким підходом дуже влучно помічені

негативні мотиваційні чинники української толерантності. Проте, аналізуючи толерантність лише під кутом національних хиб, дослідники не вказали й на інші причини мотивації толерантності, зокрема, на повагу до іншого, як носія своїх, оригінальних, специфічних особливостей, зберігаючи при цьому і повагу до себе.

На формування національного характеру загальнолюдські цінності мають окремий вплив, але вони набувають опрідметненого значення лише через конкретні прояви буття етносу або нації.

«Європейські цінності» належать до тих словосполучень, які останнім часом часто згадуються. Звичайно під ними розуміють громадянське суспільство, високий рівень соціально-економічного добробуту, розвинений соціальний захист населення, вільне функціонування основних політичних прав і свобод людини.

Загалом на формування національного характеру впливають різні соціальні цінності, але етнічні цінності, як такі, що безпосередньо впливають з потреб етносу, мають більший вплив, ніж інші.

Слід також відзначити, що у стосунках між етнічними групами толерантність, як вияв національного характеру, має бути взаємною. У зворотньому випадку це призведе до перекосів у міжетнічних взаєминах, що можуть перерости у конфлікти.

Як бачимо, питання толерантності як складової українського національного характеру є досить багатовимірним предметом теоретичного аналізу і містить у собі перспективи подальших наукових досліджень. Різноманіття соціальних умов, складу населення, територіальні відмінності та інші чинники додають особливостей у вивченні цього явища.

Список використаних джерел

1. Декларація принципів толерантності, ухвалена резолюцією 5.61 Генеральної конференції ЮНЕСКО від 16 листопада 1995 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_503.

2. Донченко О. А. Архетипи соціального життя і політика: (Глибинні регулятиви психополітичного повсякдення) / О. А. Донченко, Ю. В. Романенко. – Київ: Либідь, 2001. – 334 с.

Y.D. Bohomaz, A.V. Rudevich
Alfred Nobel University, Dnipro

HISTORY, STAGES OF CREATION AND DEVELOPMENT OF THE EUROPEAN UNION

The necessity for rapprochement of the European states finally emerged after World War Two. The decision of European states move towards closer cooperation was taken due to:

- Desire to establish lasting and reliable peace;

- Necessity to develop economic relations between Western European countries in order to restore the war-ravaged economy;

- Europe wanted to remain an important player in the political arena, which became difficult after the formation of a bipolar world system, where the main forces were the USA and the USSR;

The process of integration of post-war Europe was hampered by the unevenness of the political and economic development of different countries, the distrust of Germany, and Anglo-French rivalry for leadership in a United Europe.

The predecessor of economic integration in Western Europe was the Organization of European Economic Cooperation (OEEC), established in 1948 by the participants of the Marshall Plan. However, it concluded only coordination functions.

On the 9th of May 1950 the French Foreign Minister R. Schumann proposed the creation of a single European organization for the production and consumption of coal and steel, which would unite the strategic potentials of France and Germany. He proclaimed that this step «will guarantee that any war between France and Germany will be not only unthinkable, but also impossible because of its material reasons».

As a result of the subsequent intergovernmental negotiations, the Agreement on the Establishment of the European Coal and Steel Community (ECSC) was prepared. Italy, Belgium, the Netherlands and Luxembourg joined (ECSC), along with France and Germany. The Agreement was signed on the 18th of April 1951, for a 50 years period and came into force on the 25th of July, 1952.

In 1957 the countries of the ECSC signed two Rome agreements:

- The 1st Agreement provided the creation of the EEC – the European Economic Community. The purposes of the EEC were:

1. Creation of Customs Union (gradual abolition of customs duties and quantitative restrictions in mutual trade);

2. Unified agricultural policy;

3. Free movement of investments, labour and services between countries, members of the EEC;

- The 2nd Agreement provided for the creation of Euratom, the association of the countries with the aim of cooperating in peaceful using of atomic energy .

As the European Economic Community and later the European Union expanded, all new member states also joined Euratom. At a current period of time, Euratom consists of all 28 member states of the European Union.

The United Kingdom, Denmark and Ireland joined the EEC in 1973, Greece in 1981, Spain and Portugal in 1986.

In 1992, the countries of the EEC signed the Maastricht Treaty (officially the «Treaty on the European Union»), which foreshadowed the transformation of the economic EU into a more politically unified entity – from the economic union to the political and economic one, gradual introduction of a single monetary unit – Euro, limitation of the sovereignty of the member countries in the military sphere and foreign policy. The agreement came into force on the 1st of November, 1993.

Between 1993 and 2018, the European Union was joined by: Austria, Finland, Sweden in 1995; Hungary, Cyprus, Latvia, Lithuania, Malta, Poland,

Slovakia, Slovenia, the Czech Republic, Estonia in 2004; Bulgaria and Romania in 2007; Croatia in 2013.

In 2007, the Lisbon Treaty was signed, which completed the long process of reforming the European Union – the main change was the recognition of the legal personality of the EU, which means that the EU can establish international treaties at all spheres of its competence. And, what is more, that treaty concluded with the protection of the citizens of the EU all over the world; economic, social and territorial unity, cultural diversity – along with social goals, have become the fundamental objectives of EU policy.

The EU is a unique association. The degree of integration that has been achieved is unprecedented. All integration groups which appear in the world are more or less oriented on the experience of the European Union. But, due to a different correlation between the interests of individual countries in other integration groups, there is simply not enough desire to move so far in the field of integration as the European Union has done.

References

1. Parul J. European Coal and Steel Community (ECSC). / J. Parul // ENCYCLOPÆDIA BRITANNICA—Access mode: <https://www.britannica.com/topic/European-Coal-and-Steel-Community>

2. Wilde R. The History of the European Union. / R. Wilde // ThoughtCo—Access mode: <https://www.thoughtco.com/the-history-of-the-european-union-1221595>

*Scientific supervision by Associate Professor R.M. Kliuchnyk.
Language supervision by Lecturer P.W. Bradbeer.*

Y.D. Bohomaz, K.D. Kurteva
Alfred Nobel University, Dnipro

ELECTORAL SYSTEM OF THE USA

Presidential elections in the USA are one of the oldest democratic traditions of the modern world. Presidential elections are taking place in this country regularly every four years, despite any political problems and severe social and economic conditions.

The electoral system of the USA formalized in the 1787 on the Philadelphia Convention. In the basis of the electoral system «Founding Fathers» laid not the principle of majority, but the principle of equality of the inhabitants of all states. Thus, in the US electoral system, each state is of exceptional importance.

Unlike most countries, elections in the United States are indirect. Common citizens of USA don't vote directly for the President, they give their vote to one of representatives of the Electoral College who promises to vote for the required candidate on the closed elections. The Electoral College consists of 538 representatives. It is the Electoral College who elects the U.S. President, and the

Vice President of the United States. The Electoral College was formed in 1787, the main reasons of formation :

- Absence of strong political parties, the state media and system of fast communication;
- Fears of sparsely populated states that their opinion won't play any role compared to expression of will of large states;

The votes of 538 representatives of the Electoral College are distributed proportionally to the population of 50 states, as well as to the Federal District of Columbia. However the minimum number of electoral votes for each state equals three. Thus, sparsely populated states receive more votes than the proportional separation requires. While counting votes majority of states use rule known as the «winner takes all» (except such states as Nebraska and Maine). This rule makes the electoral system in US a majoritarian, regardless what advantage winner had in a separately taken state, he will receive all the votes that are given to this state by the Electoral college.

Elections in the US are taking place every 4 years, in early November, on the first Tuesday after the first Monday of this month. On this day, a nationwide vote is taking place in the country, but since the election in the United States are indirect, the winner of the election will be defined only by the vote of the Electoral College. Electors vote on the first Monday after the second Wednesday of December, exactly on the 41st day after the day of national vote. Electors don't meet together, they vote in their own states. Then the special commission of the U. S. Congress counts votes, and on January 6 the chairman of the senate announces final results of presidential elections.

On the one hand, vote of electors – are formal, but there were cases, when some voters voted not as they were entrusted (As for 2018 there were 164 cases). De jure they have such right. Fortunately unfair electors never changed preliminary result.

For more than 230 years the electoral system of the USA has undergone a number of changes, any change in the course of electoral process received its own amendment to the Constitution of the USA:

- The 12th amendment (1804) Change of voting procedure of electors at presidential elections (electors vote on separate bulletins for the president and the vice-president);
- The 15th amendment (1870) An active electoral right for the color population and the former slaves;
- The 19th amendment (1920) An active electoral right for women;
- The 22nd amendment (1951) One and the same person can serve as president for no more than two terms;
- The 23rd amendment(1961) In the presidential election, Washington should be represented in the Electoral College by the same number of electors as the least populous state
- The 24th amendment(1964) Prohibition of restriction of electoral rights on grounds of non-payment of tax
- The 26th amendment (1971) Prohibition the denial of the right of US citizens, eighteen years of age or older, to vote on account of age

References

1. Sharikov P. Electoral system of the USA / P. Sharikov, N. Evtikhevich // RCFA – Access mode: <http://russiancouncil.ru/uselection2016>
2. Druzhinin D. Elective system of The USA: criticism, parties, leaders, scheme, features / D. Druzhinin // FB.ru – Access mode: <http://fb.ru/article/248101/vyibornaya-sistema-ssha-kritika-partii-lideryi-shema-osobennosti-izbiratelnaya-sistema-ssha-i-rossii-kratko>
3. A. Disyuk S. Zviglyanich American democracy How to choose the US president / A. Disyuk, S. Zviglyanich// 112Journal – Access mode: <http://journal.112.ua/USAelections/>

*Scientific supervision by Associate Professor R.M. Kliuchnyk.
Language supervision by Lecturer P.W. Bradbeer.*

V.S. Varavin, M.I. Khavkhun
Alfred Nobel University, Dnipro

THE INFLUENCE OF THE MEDIA ON THE MENTALITY OF YOUNG PEOPLE

We proceed from the fact that it is important and relevant for young people at the present stage of development of society is to have a correct understanding of the material provided to us by the media and the ability to critically evaluate the information.

Let's start with the fact that only one thousand years ago, people owned only four kinds of communication: oral speech, writing, painting and music. Newspapers began to spread in Western Europe from the end of the 17th century. Later with invention of the computer, the media began to spread in geometric progression. But at the same time with the development of communications, the attitude of the society this phenomenon them was formed, because at first the mass media was not a mass weapon, but they was aimed at development, informing and cognition, and the question of authenticity of information was not the main one.

In the modern world, young people are constantly using the media: various newspapers and magazines, radio, television, the Internet. The mass media has become so tightly connected with everyday life that it is impossible to imagine a world without it. Over the past few years, there has been an increase in the number of people who keep their eyes on their smartphones, tablets and other gadgets. The world is covered by mass information and the need for constant access to the Internet.

What makes young people constantly turn to the media? Young people today have a strong need for connection with the surrounding, because the Internet and the media in it are able to expand the walls of the apartment to the size of the whole planet, which allows you to get almost all information that is desired.

Let's consider the positive and negative aspects of media influence:

Positive:

1. Development of a general outlook that is able to replace the process of systematic learning or significantly extend its boundaries;

2. Facilitation of socialization in an unfamiliar society;
3. Solving everyday practical problems;
4. Improvement of professional level;

These positive aspects are valid only on condition of the reliability of the information.

Negative:

1. Mass exposure to scenes of violence and pornography (and free access to such information to a person of any age);
2. Dependence or addiction to electronic devices, which affects the physical condition of a person (sedentary lifestyle) and human security in general (from road safety to suicide propaganda);
3. Formation of young people as passive consumers;
4. Instigation of stereotypes, behavioral patterns, needs;
5. Marginalizing the habit of reading literature, which reduces the level of development of an individual and the ability to critically evaluate the information received;
6. In some cases – asocialization;

The media plays a leading role in forming of evaluation system of the younger generation, modeling the system of behavior and the way of thinking.

In conclusion, we can say that the media really plays an important role in human life. In order to obtain more or less reliable information, it must be considered from different sides, and in the interpretation of various sources, users of mass media should doubt everything and avoid learning cheap journalistic sensations. The media exerts a significant imprint on our way of life, ideology, values and cultural installations.

Scientific supervision by Associate Professor R.M. Kliuchnyk.

Language supervision by Lecturer P.W. Bradbeer.

М.В. Турлакова

Университет имени Альфреда Нобеля, г. Днипро

ФЕМИНИЗМ В ПЕРИОД ФОРМИРОВАНИЯ БУРЖУАЗНО-ДЕМОКРАТИЧЕСКИХ ЦЕННОСТЕЙ СТРАН ЗАПАДА

Феминизм – это философия и идеология, объединенная идеей реализации политических, экономических, личных и социальных прав женщин [1]. Феминизм принимает непосредственное участие в развитии современных политических процессов и влияет на изменение статуса женщин в политической системе общества.

Первым этапом современного феминизма является суфражизм, на формирование которого решающее влияние оказали буржуазные ценности, активно развивающиеся с конца XVIII – на протяжении XIX ст. Одновременно с развитием демократических тенденций в политической системе, формированием рыночной экономики, увеличением механизации труда и ростом темпов урбанизации реформаторские движения актуализируют идею о не-

обходимости включения в трудовую и правовую систему женского голоса и труда.

В силу глубоко укоренившихся патриархальных представления о морали западное общество не представляло, возможность участия женщин в политической и социальной жизни. Суфражизм представлял собой, как квинтэссенцию взглядов нового демократического времени, так и ответ женщины на неравные условия оплаты труда и привлечение к рабочему процессу без изменения прежнего жизненного уклада [2].

Одной из главных причин зарождения феминизма, именно, как совокупности идеологий, представляющих собой одновременно политические и философские воззрения, стала тотальная урбанизация, происходившая на рубеже конца XVIII – начала XIX вв., непосредственно в очагах возникновения движения, а именно Франции, Англии, США. Упрощение работы с тяжелой техникой и эволюция культуры в сторону диверсификации, а также включение женщин в производственный процесс в силу нехватки рабочих рук стало причиной активизации женщин в борьбе за свои политические и экономические права.

Особенно активным и результативным было движение феминисток в США, которое получило свое развитие в начале XIX ст. в период социальных беспорядков и распространения утопических идей. Американский феминизм родился из нескольких движений за равенство. Одним из этих движений было движение за права рабочих, которое выступало за увеличение прожиточного минимума работающих мужчин и женщин, безопасные условия работы [3]. Позже, по мере развития политической системы США, к требованиям феминисток добавились новые.

Особенно активно за права женщин участницы феминистского движения начали выступать после участия женщин в качестве волонтеров и медсестер в Гражданской войне в США. К требованиям женщин добавились получение права распоряжаться своим имуществом, доступа к образованию и разным профессиям. Так, результатом этой борьбы стал Закон о собственности замужних женщин 1884 г., который дал женщинам частичную финансовую независимость от их мужей. Именно американские женщины первыми получили избирательное право в 1918 г.

Таким образом, феминизм в США способствовал развитию демократической политики и представлял собой разновидность либеральной политической идеологии, основными методами которого стали разработка законов и лоббирование интересов женщин на уровне государства.

Список использованных источников

1. Del Mar O. Reader. Feminism / O. Del Mar. – New York: Haworth Press, 1987. – 108 p.

2. Beauvoir S. The Second Sex / Simone de Beauvoir. Translated and edited by H.M. Parshley. – New York: Alfred A. Knopf. – 1971. – [Electronic resource]. – Mode of access: https://uberty.org/wp-content/uploads/2015/09/1949_simone-de-beauvoir-the-second-sex.pdf.

З. Орлек А. Феминизм: история и основные движения [Электронный документ] / А. Орлек. – Режим доступа: <https://postnauka.ru/faq/71574>.

Научный руководитель: И.А. Еремеева, кандидат исторических наук, доцент.

С.В. Трефілова
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ЗМІ НА ПОЛІТИЧНУ СВІДОМІСТЬ

Мова представляє собою багатогранне явище, яке надає людям можливість спілкування, обміну інформацією. З її допомогою можна сформувати ставлення суспільства до політичних подій, державних діячів. Мовні засоби являють собою інструмент керування людьми, що дає можливість впливати на їх світогляд. Подібне маніпулювання зустрічається різних сферах людської діяльності, зокрема у засобах масової інформації.

Маніпулювання за допомогою ЗМІ у сфері політики – одне з найпоширеніших явищ сьогодення. ЗМІ стали реальним засобом політичної комунікації між владою і суспільством. Проте, оскільки вони активно залучаються до політичної боротьби між різними політичними партіями і громадськими організаціями, то політична комунікація часто набуває суперечливого характеру, що призводить до дезінтеграції суспільства [2].

ЗМІ є активним і самостійним елементом політичної системи суспільства, являють собою розгалужену мережу установ, що займаються збиранням, обробкою та поширенням інформації. Вони сприяють реалізації цілей політики, пропагують вироблені політичні й правові норми. ЗМІ намагаються звільнитися з – під державного й політичного диктату, але їх незалежність не забезпечує нейтральності. Інтереси певних соціальних сил завжди домінують у викладі масової інформації. Саме з допомогою ЗМІ здійснюється політичний PR як управління політичними процесами [1].

За допомогою ЗМІ формуються певні напрями для розвитку політичних ідей. Система засобів ідеологічного і духовно-психологічного впливу на свідомість виборців налаштовує проголосувати за того чи іншого кандидата на виборах. На мою думку, усі претенденти на посади у цій сфері діють за конкретними принципами, а саме:

1. Акцент на емоції і почуття, а не розум. Загальновідомим є той факт, що піддавшись почуттям, людина не здатна критично мислити та об'єктивно оцінювати ситуацію. Наприклад, політична реклама починається з яскравої демонстрації проблем, проте вслід за цим з'являється політики, який обіцяє змінити життя на краще. Глядач, сприймаючи все це, розчулившись, знаходить надію і стає, як я вважаю, жертвою політичного PR.

2. Умовне зближення з народом за рахунок вирішення проблеми. ЗМІ розхвалюють якості кандидата, наводять приклади вирішених ним проблем, а потім ніби підтверджують це підтримкою його народом. Звісно, слухач, який прийняв усе це до відома, починає симпатизувати кандидату, якому довіряють люди.

3. Принцип «принизити конкурента і виглядати гідно за його рахунок». Немала кількість політиків притримується його, тому що це дає достатньо високу результативність.

За допомогою політичної реклами кандидати намагаються справити позитивне враження, нав'язують думку, що реалізація їх програми призведе до добробуту та суспільної згоди, зменшиться кількість проблем. Ефективним рішенням є контрреклама – акцентування негативних рис конкурентів. Хоча, використання контрпропаганди є негативним явищем, яке викликає недовіру і ворожість. Багатоманітність подібної реклами ускладнює вибір, але в той же час демонструє альтернативність пропозицій на політичному ринку. Саме уявна свобода вибору людини, що сприймає інформацію, зміцнює вплив маніпулятора.

Найбільший вплив на людей справляють матеріали ЗМІ, які викликають і акцентують свою увагу на емоціях та почуттях людей. Засоби масової інформації є соціальним інститутом, який має найвпливовіші інструменти людської комунікації. Управління політичними настроями громадян – це низка прихованих дій влади. Проте, незважаючи на це, частина людей свідомо роблять свій політичний вибір, осмислюючи ситуацію та можливі наслідки дій державних діячів.

Список використаних джерел

1. Громова А. ЗМІ як інструмент політичного PR / А. Громова // Освіта регіону. Політологія, психологія, комунікації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://social-science.com.ua/article/818>.

2. Турченко Ю. ЗМІ як впливовий чинник реалізації політичного процесу / Ю. Турченко // Політичний менеджмент. – 2009. – № 4. – С. 115-118.

Науковий керівник: І.А. Єремєєва, кандидат історичних наук, доцент.

П.С. Савельєв
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

ПАТРІОТИЧНІ ПОЧУТТЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПОЛІТИЧНОЇ МАНІПУЛЯЦІЇ

У наш час потрібно чітко розрізняти такі поняття, як патріотизм, націоналізм та державництво, аби не потрапити під вплив системи так, як вигідно цій системі у той або інший час.

Що означають ці слова взагалі? Чи зможе відповісти на це питання пересічний українець?

На нашу думку ці поняття мають бути визначені саме так:

Патріотизм – первинне відчуття кохання людини до своєї рідної землі, на якій вона народилась, живе, та не хоче її покидати, любов до свого народу, своєї культури, історії. Під час зовнішніх конфліктів вона буде її захищати ціною свого життя. Ці люди також можуть позитивно (є винятки) сприймати представників інших національностей, рас, народностей взагалом, що відрізняє їх від виразників ідей крайнього націоналізму. Що стосується

сьогодення, в часи глобалізації, іноді можна спостерігати таке явище, як патріотизм у осіб першого покоління іммігрантів, навіть якщо за культурою, мовою, національністю їх предки є представниками інших мовних сімей, національностей, рас та ін.

Націоналізм – це поняття відрізняється від патріотизму тим, що люди за наявності любові до своєї нації, культури, мови, народу – деякі можуть не відчувати ніяких почуттів до своєї землі, на якій вони народились, тобто об'єктом їх переживань є саме народ, до якого вони самі належать. Індивіди які сповідають ідеї крайнього націоналізму (або шовінізму) – відрізняються негативним ставленням до інших націй (особливо виділяють одну або декілька, в яких звинувачують в майже усіх бідах свого народу), обґрунтуванням прав на дискримінацію інших народів та становленням своєї нації вище за інші.

Державництво – прибічники цієї ідеї бажають бачити єдину, неподільну державу, частіше ця ідея спирається на славетне минуле цієї або іншої держави попередниці на цій землі, на поновлення старих порядків та норм, прославлення колишніх політичних лідерів, діячів культури та мистецтва минулих часів. Щодо поглядів на кшталт національної, релігійної, приналежності інших людей, тобто співвітчизників-проявляюся толерантне ставлення адже їхня ціль – це велика, могутня, неподільна, та як частіше трапляється з наступницями імперій – полінаціональна держава.

Звісно, існують випадки, коли ці три напрями можуть об'єднуватися, позичати деякі ідеї з іншої гілки, деякі відкидати, таким чином, мутуючи, починають виникати гібриди з цих ідей, але у їх первозданному вигляді вони мають виглядати саме так.

Кожна система завжди намагається створити свою «групу підтримки» окрім власного електорату. Кожний свідомий громадянин буде відчувати тісний зв'язок із своїм народом та своєю землею, якщо на це хоча б трохи акцентується увага у суспільстві. Це сильні почуття, маніпулюючи якими можна починати або завершувати війни, розпалювати та гасити міжнаціональну ворожнечу, чи під сильним ідеологічним тиском зміцнювати свою націю. У наш час акцентується увага саме на такому явищі, як суміш патріотизму та державництва (при цьому останнє майже не вживається, віддаючи перевагу першому терміну, під яким розуміються усі перераховані для першого та другого характеристики).

Система може пов'язувати якийсь славетний період історії народу з національною ідеєю сьогодення і пропагувати ці ідеї через призму історичних досягнень. Це явище можна спостерігати сьогодні в Російській Федерації.

Цікавий гібрид з цих поглядів, який виник в останні 20 років: він поєднує в собі суміш імперських поглядів часів Російської імперії з православ'ям та неосталінізмом, одночасна підтримка, любов та ностальгія за тими часами. Насамперед хочеться наголосити на тому, що це є поєднання абсолютно несполучаних та кардинально різних ідей, які суперечать одна одній. На нашу думку головною причиною виникнення цього феномену є людська неосвіченість та нестача правдивої інформації, чим і користується держава. Також одним із факторів є те, що переважна більшість людей, які є прихильниками цих ідей, – це в минулому громадяни СРСР: люди минулих поколінь (хоча трапляються особи і більш близькі нам по часу). Їх відрізняє

особливо сильне несприйняття Заходу та США (що й було характерним під час холодної війни), манія величі держави, ностальгія за минулими часами величі попередниць РФ, однією з найбільш згадуваних тем є тема Другої світової війни: той час, коли Радянський Союз, як вони кажуть «самостійно», забуваючи або навіть не знаючи про програму ленд-ліз, переміг Третій Рейх, та, за їх словами, міг й далі здолати всю Європу(!), врешті-решт підкріплюючи це іконами з образами «батька народів». На кшталт цього явища висловився лідер «Комуністів Петербурга та Ленінградської області» Сергій Малинкович: «Не буду скривать, большинство членов нашей организации – атеисты, но есть и верующие, православные, мы стараемся учитывать и их настроения. Те священники, с которыми мы общались, говорят, что у прихожан пользуется большим уважением фигура Сталина. Поэтому мы и заговорили сейчас о его канонизации и о создании икон с его изображением» [1].

Система розуміє і використовує це явище підмінюючи первинні поняття про національні почуття на свою користь та маніпулюючи громадянами. Види маніпуляції:

«Культ нинішньої влади/особи» – коли нав'язується думка про те, що дії та ідеї правлячої партії/особи повністю співпадають з національними інтересами народу та спрямовані лише на поліпшення його благополуччя. Слід зазначити, що деякі громадяни сприймають діючу владу одразу, як представників та захисників національних інтересів, тобто будь-який супротив їй буде означати непогодження і протидію всім, хто є прибічником цих ідей.

«Таврування, пошук національних зрадників або винуватців в бідах народу» – такими «зрадниками» та «ворогами» можуть бути опозиціонери, які становлять потенційну загрозу для правлячої партії, сусідні держави, клас або інша група населення. Проводиться задля того, аби відвернути увагу від нагальних проблеми в державі, транслювання по ЗМІ які намагаються довести, що згадані вище групи дійсно є такими. Цей тип маніпулювання тісно пов'язаний з першим, бо таке маніпулювання здійснюється задля того, аби посилити або хоча б загальмувати процес делегітимізації.

Якщо взяти для порівняння ставлення людей до патріотизму та націоналізму в інших країнах, то візьмемо для прикладу Японію та Францію. Французи та японці не вбачають відмінність в цих поняттях, оскільки їхні держави є гомогенними в етнічному співвідношенні, тобто базуються на існуванні етнічної групи [3].

Отже головний спосіб уникнути маніпуляції – не асоціювати / не прирівнювати себе та свої проблеми до проблем держави, постійне пізнання нового матеріалу з незалежних джерел, наявність своєї точки зору, можливість моделювати ідеї з іншими громадянами(у гуртках, форумах тощо) задля того, аби розуміти ту тонку грань, коли ви полюбите свою Батьківщину, а коли ви просто під владою маніпуляторів.

Список використаних джерел

1. Андреева Н. Мелкие Бесы / Н. Андреева Н. – Режим доступу: <https://www.novayagazeta.ru/articles/2015/06/23/64645-melkie-besy>.

2. Косой Д. Проблематика патріотизма / Д. Косой – Режим доступу: <http://philosophystorm.org/problematika-patriotizma>

3. Рак О.Ю. Патріотизм і націоналізм – дві невід’ємні складові політики (інтроформаційний підхід) / О. Ю. Рак. // Політологічні записки. – 2013. – № 7. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2013_7_15

Науковий керівник: Р.М. Ключник, кандидат політичних наук, доцент.

СЕКЦІЯ 4. ПРОБЛЕМИ СВІТОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

І.А. Єремєєва

Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

ОСОБЛИВОСТІ СУБ’ЄКТНОГО СКЛАДУ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Зміна формату системи міжнародних відносин кінця ХХ – початку ХХІ ст. вплинула на більшість інститутів, зокрема трансформації були піддані форми міжнародних збройних конфліктів. В сучасній світовій політиці, що характеризується нестійкими коаліціями та союзами, державні та недержавні актори взаємодіють в умовах поєднання різноманітних конфліктів.

З початку 1990-х років має місце стійка тенденція до зменшення загальної кількості конфліктів за участю держави, особливо це твердження стосується конфліктів, які мали виключно міждержавний характер. Традиційно до міждержавних конфліктів відносяться прикордонні зіткнення між Індією та Пакистаном, суперечки між Північною та Південною Корею, конфлікт між Еритреєю та Ефіопією (1998-2000 р.). Конфлікт навколо Косова, що отримав глобальний характер і у який були залучені значні міжнародні сили, пов’язаний з внутрішньодержавним протистоянням між Белградом та косовськими албанцями не вважається міждержавним конфліктом. Не можна констатувати повної відсутності нових міждержавних конфліктів, до того ж в окремих випадках війна, що ведеться між державами опосередковано може трактуватися як міжнародний збройний конфлікт. Зокрема події на Донбасі, анексія Криму є складовою глибоких геополітичних суперечностей між Україною та Російською Федерацією, але даний конфлікт не отримав юридичного закріплення, його інституалізація має політичний характер.

Зменшення чисельності міждержавних конфліктів часто пояснюють зростанням результативності міжнародної миротворчості. Але, незважаючи на певний прогрес в цій галузі, процес мирного урегулювання конфліктів має значні проблеми. Британська дослідниця Патрісія Кемпбел зазначає, що після закінчення «холодної війни» з 1990 по 2005 рр. мирні угоди між сторонами-учасниками конфліктів були підписані тільки у 46 випадків із 121.

Близько 40% країн після укладення мирних договорів поверталися до збройного протистояння [1, р. 294].

Деєтатизація міжнародних конфліктів обумовлена змінами функцій та нездатністю сучасної держави гарантувати безпеку особи. З іншого боку, держава не є головним джерелом загрози стабільності міжнародної системи та втрачає монополію на застосування сили, «поділяючи» її із субдержавними акторами. Недержавні актори можуть як протистояти державі або іншим недержавним групами, так і брати участь у конфлікті на боці держави, що ускладнює ідентифікацію джерел конфлікту та організацію ефективного протистояння загрозам.

На перший план серед недержавних акторів виходять кримінальні транскордонні угруповання, релігійні та квазірелігійні рухи, транснаціональні мережі. Однією із тенденцій сучасних міжнародних конфліктів, які мають форму збройного протистояння недержавних акторів є зростання терористичної активності, яка виступає в якості тактики асиметричного протистояння на регіональному та глобальному рівнях.

Таким чином, в сучасному світі має місце тенденція до подальшої фрагментації насилля та диверсифікації недержавних акторів в межах збройних конфліктів, що вивело на перший план нові форми конфліктів, серед яких своєю інтенсивністю виділяються асиметричні війни, які ведуться між збройними силами провідних світових держав та більш слабкими державними або недержавними противниками.

Класичними прикладами асиметричних конфліктів є військове втручання США у В'єтнамі (1965-1975 рр.), збройна інтервенція СРСР у Афганістан (1979-1989 рр.), воєнна операція США у Іраці (2003 р.), воєнна операція Ізраїлю проти Хезболли (2006 р.). В усіх перелічених конфліктах має місце диспропорція військово-політичного статусу та силових можливостей противників. Незважаючи на очевидну перевагу однієї із сторін перші два із згаданих вище конфліктів характеризуються парадоксальною ситуацією, коли сильний противник виявився нездатним захистити власні позиції та перемогти слабку сторону.

Загальними рисами асиметричних конфліктів є: відсутність чіткої лінії фронту; непередбачуваність наслідків конфлікту; використання слабкою стороною тактики непрямих військових дій, наприклад, партизанської, диверсійної боротьби; кібератаки. Успіх асиметричних збройних кампаній обумовлений не тільки воєнним потенціалом, а здебільшого залежить від взаємодії військово-стратегічних чинників з політичними, ідеологічними та, навіть психологічними. Так, у вже згаданих воєнних операціях США у В'єтнамі та СРСР у Афганістані обидві наддержави не мали суспільної легітимації своїх військово-політичних цілей, в той час, як місцеві комбатанти мали беззастережну підтримку більшості населення своїх країн.

Після терактів в США 2001 р. термін асиметричні загрози застосовується відносно міжнародного тероризму. Українські дослідники В. В. Леонов та Б.О.Ворович визначають тероризм ХХІ ст. як «варіант асиметричних бойових дій, оскільки він підтримує логіку боротьби «слабких» проти «сильних» [2, с. 32]. Асиметричні дії міжнародних терористичних угруповань мають за мету не військову перемогу, а політичну поразку/за-

лякування противника, нав'язуючи йому свою волю, деморалізуючи та змушуючи відмовитися від звичного способу існування. Головний редактор «Міжнародного журналу Червоного Хреста» Тоні Пфаннер серед задач терористичного насилля виділив знищення капіталу, що робить ризикованою експлуатацію ресурсів або схиляє учасників економічної діяльності залишати райони, що стають небезпечними [3, с. 199].

Асиметричне насилля активізується, як правило, в зонах збройних конфліктів, однак не завжди воно напряму пов'язане з основним протиріччям конфлікту та його сторонами. В даному випадку збройне протистояння створює умови для активізації різноманітних форм насилля, які часто мають за мету розподіл сфер економічного та політичного впливу. Таким чином, використання насилля є ключовим елементом політичної аргументації сторін, які ведуть боротьбу за життєво важливі ресурси.

В сучасних міжнародних збройних конфліктах за участю диверсифікованих недержавних груп відсутня чітка межа між військовою та цивільною сферами. Більше того, руйнівна сила збройного протистояння часто спрямована саме на цивільне населення, яке за визначенням менш захищене. Саме гуманітарні загрози є одним із найнебезпечніших наслідків сучасних міжнародних збройних конфліктів, що актуалізує необхідність нарощення зусиль щодо захисту цивільного населення в зонах сучасних конфліктів та розробки ефективних миротворчих методів.

Список використаних джерел

1. Campbel P. J. An introduction to global studies/ Patricia J. Campbel. [Electronic resource]. – Mode of acces: http://ewclass.lecture.ub.ac.id/files/2014/09/Patricia_J_Campbell_Aran_MacKinnon_Christy_R_BookFi.org-1.pdf

2. Леонов В. В. Парадокс асиметрії в сучасних міжнародних збройних конфліктах [Електронний ресурс] / В. В. Леонов, Б. О. Ворович // Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського. – 2016. – № 1. – С. 29-36.

3. Пфаннер Т. Ассиметричная война с точки зрения гуманитарного права и гуманитарной деятельности / Т. Пфаннер // Международный журнал Красного Креста. – т. 87 – №857. – С. 195-228.

О.О. Потерейко

Львівський національний університет імені Івана Франка

КРИПТОВАЛЮТА ЯК РЕЗУЛЬТАТ ТЕНДЕНЦІЙ ВІРТУАЛІЗАЦІЇ НОВІТНЬОГО ІНСТИТУТУ ДЕРЖАВИ

Інститут криптовалюти є новітнім об'єктом політологічних розвідок, зумовлених світовими тенденціями віртуалізації держави в умовах глобалізації та інформаційно-комунікаційної революції. Традиційний підхід передбачає, що держава здатна до організації процесів всередині, коли є суверенною, увиразнює основні свої ознаки, одною з яких є грошо-

ва одиниця. Забезпечення її стабільності є одним із головних чинників досягнення стратегічних цілей соціально-економічного розвитку країни, позаяк стабільна національна грошова одиниця – запорука економічного зростання. Проте глобалізація оновила «довкілля держави», визначила нові параметри її функціонування. Новітнім регулятором, що виник у результаті еволюції платіжних інструментів, є віртуальна валюта (криптовалюта) – фінансовий інструмент, покликаний прискорити платіжні процеси.

М. Елброу [3] та К. Омае [4] в аналізі глобалізаційних процесів, їх впливу на державу констатують: глобалізація зумовить появу нових інститутів, які відтіснять національні держави; тобто змінюватиметься інституційний ландшафт, яких увиразнюватимуть нові процеси та актори. Поява глобального віртуального простору зумовлює зародження всесвітніх інститутів управління та злиття різноманітних культур, появу нового світового порядку, що потенційно модифікує традиційний інститут держави. Зокрема, К. Омае вважає, що національні держави дедалі виразніше уподібнюються «перехідним організаціям для управління економічними процесами» [4, с. 149]; перспективи держав-націй щораз більше визначаються не ними самими. Новітні канали комунікації зараз контролюють рух капіталів через національні кордони, а держави поступово знижують свою панівну роль учасників глобальних економічних відносин.

Американський дослідник Т. Лоуї зазначає, що «глобалізація економічного життя повсюди призводить до ослаблення держави та розмивання її меж. Але слабка держава не рівнозначна зниклій» [1, с. 108]. Він вважає, що ослаблена і нестабільна держава ще більше загрожує свободі, аніж сильна. Натомість американський гіперглобаліст Т. Фрідман [2] вважає, що національна держава не зникне, навіть якщо її значення й зменшиться, бо вона є остаточним увиразненням мовної, географічної та історичної приналежності.

У таких умовах переформатування держави очікувано була поява криптовалюти як віртуальної грошової одиниці. Її потенційну перевагу для глобалізованої економіки прихильники вбачають у швидкості платежів, завдяки новітнім технологіям, та невідконтрольності урядам. Водночас поки що видається безпідставним стверджувати про переваги криптовалюти над традиційними грошовими одиницями, контрольованими національними державами. Одні держави унормовують функціонування такої валюти, її обіг стимулюється; інші ж – забороняють її або обмежують обіг. В Україні немає офіційного визнання криптовалюти, що засвідчує прихильність до традиційного підходу, за яким наявність законодавчо встановленого грошового знаку є характеристикою держави. Водночас, не варто відкидати застереження, які звучать у найскептичніших сценаріях: криптовалюта може підірвати міцність інституту традиційної держави, альтернативи якому поки що не має.

Список використаних джерел

1. Лоуї Т. Глобализация, государство, демократия: образ новой политической науки / Т. Лоуї // Полис. – 1999. – № 5. – С. 108–119.

2. Фридман Т. Плоский мир: краткая история XXI века / Т. Фридман. – Москва: АСТ, 2007. – 608 с.

3. Albrow M. The Global Age: State and Society Beyond Modernity / M. Albrow. – Cambridge : Polity Press, 1996. – 246 p.

4. Ohmae K. The End of the National State / K. Ohmae. – N.Y.: Free Press, 1995. – 214 p.

В.В. Квашин

Київський університет туризму, економіки і права

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ (В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ)

Сучасний стан розвитку інформатизації став можливий завдяки цифровізації інформації разом бурхливим розвитком і поширенням інформаційно-комунікаційних технологій із масовим впровадженням серед широких верств населення сучасної комп'ютерної техніки, у тому числі мобільної та компактної (ноутбуки, нетбуки, планшети комунікатори, смартфонів), здатної зберігати та передавати (тиражувати) значні обсяги інформації (цифрової у різних форматах) на значні відстані за допомогою новітніх телекомунікаційних технологій та послуг (мобільний (рухомий) зв'язок та мережі Інтернет) у віртуальному просторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що дослідженням соціально-економічних відносин, формацій та укладів займалося багато дослідників, серед яких можна виділити таких, як: В. Бебик, В. Бех, Ю. Бех, В. Буряк, І. Хільчевська тощо.

Зростання ролі інформатизації для суспільства стало можливим тільки після того, як розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та інформаційних процесів, розвиток телекомунікацій (поява та розповсюдження мережі Інтернет та мобільного (рухомого) зв'язку), широке впровадження персональної, комп'ютерної техніки та технологій досягли такого рівня та проникнення, що стали доступними для широких верств населення. І тільки тоді, коли комп'ютер, мобільний телефон разом із супутниковими системами передачі даних та інформації увійшли практично у кожний дім, коли широкі верстви населення отримали можливість доступу до великих масивів даних (через вільний доступ до баз даних), а також отримали можливість оперувати значними масивами даних (отримувати, обробляти, зберігати та передавати) інформатизація із суто спеціалізованої, доступної для невеликої частини технічних спеціалістів перетворилася у ту інформатизацію, яку ми знаємо сьогодні. Тобто становлення сучасної інформатизації відбувається за рахунок так званого «феномену прискореного розширення і швидкого оновлення «комп'ютерного парку», що отримав назву «інформаційної революції», а це сприяє «швидкій зміні в XX столітті технологічного базису, способів передачі та зберігання інформації, а також швидкості передачі й обсягу інформації в суспільстві» [3, с. 55]. Дослідники В. Бех і Ю. Бех відзначають таке: «..., об'єктивно, під впливом нових інформаційних і телекомунікаційних технологій формується новий образ

людини: її новий світогляд, нові потреби і новий спосіб життя. Тому можна сказати, що інформатизація сучасного суспільства породжує новий образ людини – Інформаційну людину. Зміни, що відбуваються в стилі життя та системі цінностей, а саме: можливості поєднання всіляких інтересів та ролей, виокремлення нових принципів структуризації часу протягом життя в цілому, потенціал розвитку, надлишок інформаційних комунікацій, – все це та багато іншого сприяє становленню людини, що володіє специфічними характеристиками.» [2, с. 85]. В свою чергу І. Хільчевська, досліджуючи питання «інформаційної глобалізації через сучасні тенденції та перспективи», відзначає таке: «інформаційна революція стає вирішальним фактором економічного та соціального розвитку сучасного суспільства», а тому «в цих умовах те суспільство, яке не стало на шлях інформатизації та радикальної трансформації на її основі господарської та інших сфер життєдіяльності, приречене на відставання та поступову деградацію» [5, с. 264]. Таким чином, можна вважати, що впровадження в країни елементів «інформаційної революції» позитивним чином впливає на її входження до «інформаційного суспільства» та поширення процесів інформатизації. Як показує досвід найбільш розвинених країн, в яких процеси інформатизації увійшли практично в усі сфери суспільства: соціальну, економічну, політичну та духовну це позитивно впливає на їх розвиток та суспільство. Ось що говорить про це В. Буряк: «інформатизація – один з ключових ресурсів високотехнологічної глобалізації та формування організаційної діяльності громадянського суспільства» [3]. В таких умовах стали затребуваними і отримали поштовх до подальшого стрімкого розповсюдження моделі цифрового розвитку суспільства, економіки, політики, духовної і соціальної сфери, оскільки «інформаційні технології створили надійну і ефективну глобальну мережу комунікацій, до якої залучено уряди всіх держав, підприємства, організації, університети, школи та мільярди громадян в усьому світі» [3, с. 48]. Таким чином, поява нових комунікацій та комунікативних процесів сприяла подальшим сучасним трансформаціям розвитку суспільства. В. Бибик у своїй статті «Глобальне інформаційне суспільство: поняття, структура, комунікації» зазначає: «інформаційне суспільство характеризується визнанням інформації одним з найважливіших суспільних ресурсів, а інформаційний сектор економіки (виробництво, зберігання, обробка, передача і споживання інформації) є одним з найважливіших видів суспільної діяльності, який створює інформаційно-комунікаційну базу для формування глобального інформаційного суспільства та розвитку науково-технічного, соціально-економічного й освітньо-культурного прогресу» [1, с. 41]. В. Буряк, досліджуючи питання глобального громадянського суспільства і мережеві революції відзначає: «технологічні, економічні, правові та культурні підстави Інтернет-комунікації є складовими частинами інформаційного суспільства» [3, с. 48], а оскільки «інформаційне суспільство головним чином включає в себе технологічний і комунікативний аспекти, в той час як постіндустріальне суспільство включає в себе також економічний, геополітичний, культурний, соціальний, освітній та інші» [3, с. 49].

Так, на сьогодні Китай поставив перед собою амбіційне завдання – стати локомотивом «Глобалізації 2.0», а тому окрім інфраструктурних проєктів,

багато уваги приділяє розвитку Інтернету речей, «Цифрового міста», а також широкому впровадженню різних проектів в рамках «електронного суспільства» та «електронного урядування».

Як вже відзначалося нами раніше, збільшення кола допущених до процесів інформатизації, в першу чергу суспільства, створило появу «інформатизації суспільства» як «збагачення та перебудова інформаційно-комунікативних засад функціонування суспільства і його найважливіших підсистем – виробництва, управління, науки, освіти, сфери послуг, грошово-касових операцій, медицини, криміналістики, охорони довкілля, а також побуту та сфери особистої трудової діяльності людей» [4].

Так, в свою чергу дослідники В. Бех і Ю. Бех відзначають, що «за такого розгортання подій, як ми його описали, організаційне буття планетарної спільноти протягом ХХІ століття сформує і надасть владу Інтерократії, тобто тим, хто здатен управляти за допомогою медіа ресурсу» де «Interogascy є однією з форм безпосередньої демократії в її найбільш інтерактивній формі, використовуючи при цьому в усьому світі підключення до Інтернету для просування громадської свободи і дотримання народного суверенітету» [2, с. 88].

Підсумовуючи зазначене вище, можна з упевненістю відзначити, що інформатизація сприяла змінам комунікацій та комунікативних процесів у суспільстві, між владою та суспільством, які в свою чергу змінюють суспільство. Впровадження інформатизації для широких верств населення змінює його буття, традиційний світ, тим самим розширюючи сприйняття нових реалій, а саме: цифровізація, яка трансформує інформаційні та комунікативні процеси, результати «інформаційної революції», що увійшли в кожний дім, зміни впливу (суттєве зменшення) таких факторів, як час та відстань. Крім того, влада отримала нові форми, методи та інструменти управління, все більше відходячи від прямих методів примусу, створюючи нові симулякри влади. Вказане все далі віддаляє суспільство від традиційного суспільства, що породжує нові як позитивні, так і негативні фактори впливу.

Враховуючи те, що процеси інформатизації здійснюються постійно і коригуються рівнем розвитку та готовністю суспільства, можна передбачити, що подальший розвиток суспільно-політичної складової інформатизації потребуватиме подальших досліджень, зумовлених розвитком суспільства.

Список використаних джерел

1. Бебик В. М. Глобальне інформаційне суспільство: поняття, структура, комунікації / В. М. Бебик // Інформація і право. – 2011 – № 1(1) – С. 41-49.
2. Бех В. П. На порозі сингулярності: планетарна спільнота у вирі Всесвіту: монографія / В. П. Бех, Ю. В. Бех; Мін-во освіти і науки України; Нац. пед. ун-т імені М.П.Драгоманова. – К. : «МП Леся», 2014. – 220 с.
3. Буряк В. В. Глобальное гражданское общество и сетевые революции / В. В. Буряк. – Симферополь : ДИАИПИ, 2011. – 150 с.
4. Інформатизація суспільства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://stud.com.ua/53291/informatika/informatizatsiya_suspilstva. – Назва з екрана.

5. Хільчевська І. Г. Інформаційна глобалізація: сучасні тенденції та перспективи [Електронний ресурс] / І. Г. Хільчевська. – Режим доступу: <http://geopolitika.crimea.edu/arhiv/2014/tom10-v-2/050xilch.pdf>. – Назва з екрана.

С.С. Колесніченко

Київський університет туризму, економіки і права

СПРАВЕДЛИВІСТЬ ЯК ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР КОМУНІКАЦІЇ МІЖ ВЛАДОЮ ТА СУСПІЛЬСТВОМ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Сучасні зміни, які відбуваються в усіх сферах суспільного життя під впливом нових технічних, технологічних та економічних чинників сприяють та спонукають до трансформацій як суспільства в цілому (на цивілізаційному рівні), так і трансформацій на рівні влади та владних відносин, що зумовлюються значними змінами так званого «політичного ландшафту» на національному та глобальному рівнях. Отже, одним із основних завдань дослідження є вивчення теоретичних підходів до факторів впливу на сучасні трансформації розуміння влади в умовах змін, що відбуваються в суспільстві в рамках подальших цивілізаційних змін стану розвитку суспільства та влади.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що питаннями влади, соціально-політичними відносинами в рамках досягнення справедливості та забезпечення людської гідності займався багато філософів і науковців, серед яких можна виділити таких як: Аристотель, З. Бауман, П. Бурд'є, А. Гергун, М. Кастельс, К. П. Левітт, В. Іноземцев, А. Сен, Д. Усов, Л. Болтанскі, Л. Тевено, Ф. Хайек тощо.

Враховуючи важливість і практичну цінність праць, варто зазначити, що питання сучасних трансформацій підходів до розуміння влади, будучи частиною загальної проблеми філософського осмислення загального розвитку суспільства, вимагає подальших досліджень, в першу чергу, через призму факторів впливу на вказані трансформації в умовах взаємовідносин та взаємодії між владою, суспільством, громадянином за умови комплексного підходу.

Аналіз сучасної політичної карти світу показує, що з часів Аристотеля до сьогодні практично небагато змінилося по відношенню до запропонованого ним поділу на типи держав, які тільки осучаснились. При цьому в рамках кожного типу держави та форми правління влада анонсує забезпечення справедливості, свободи та дотримання людської гідності. Але чим складнішим стає суспільство, тим більше виникає розбіжностей та потреб у їх вирішенні. Можна з упевненістю відзначати, що політика є одним із важливих комунікативних елементів взаємовідносин влади та суспільства, яка змінюється разом із трансформаціями, що зазнає суспільство в рамках постійного цивілізаційного розвитку.

Як зазначає Керрі Поланьї Левітт: «неоліберальна контрреволюція, яка була заснована на вірі в ринки, вільні від контролю уряду, зустріла зго-

ду, або навіть щирі підтримку, економістів і технократів у країнах, що розвиваються» [1, с. 248], але водночас «неолиберальний експеримент привів до більш жорстоких і частих фінансових криз», а «їх людська ціна була величезною», коли «навіть там, де відбувалося зростання, воно супроводжувалося поляризацією доходів і соціальним вилученням бідних людей зі сфери виробництва і споживання» [1, с. 217] при цьому «фінансові ринки стануть двигунами масового знищення соціального з'єднання, що є клеєм, який з'єднує демократичне ринкове суспільство» [1, с. 244]. М. Камдесю зазначає таке: «розрив, що збільшується між багатими і бідними країнами, є морально обурливим, економічно руйнівним і потенційно соціально вибухонебезпечним», оскільки «недостатньо збільшити розмір пирога», а при цьому «не менш важливе значення має те, як він розподіляється» [2]. Тобто, можна відзначити, що «на відміну від справедливості, несправедливість доволі легко ідентифікувати, оскільки люди реагують на неї бурхливо, даючи волю всім своїм почуттям та пристрастям», а тому, як відзначає А. Гергун у своїй праці «Глобальна справедливість, контрверза універсалізму та партикуляризму» – «звернення до «справедливого» через «несправедливе», є універсальною ознакою повсякденних міркувань про справедливість, яка не залежить від соціально-культурного контексту» [4, с. 147]. Отже, до питання справедливості/несправедливості ми звертаємося практично кожний день з будь-якого приводу. А тому досить влучними будуть слова А. Сена, який у своїй праці «Ідеї справедливості» відзначав, що «можливо, немає ніякого абсолютно справедливого соціального устрою, який можна було б визначити і схвалити в ході неупередженого розгляду» [6, с. 52]. Так, М. Кастельс у своїй праці «Інформаційна епоха: економіка, суспільство і культура» відзначав, що «як тільки інформаційні технології поширилися і були засвоєні різними країнами, культурами, організаціями з множинними змішаними цілями, вони продемонстрували вибуховий розвиток у всіх видах прикладного використання, оживили по зворотному зв'язку технологічну інновацію, прискорюючи темпи, розширюючи зону технологічних змін і диверсифікуючи їх джерела» [5]. Таким чином, ми стаємо свідками того, що все більше країн залучається до глобальної економіки та отримують риси «інформаційного суспільства» при різних формах та типах державного устрою. Поширення «віртуального світу» на глобальному рівні продиктоване його повною незалежністю від таких важливих «традиційних атрибутів» як багатство, положення у суспільстві, національність, віросповідання, толерантність, ідентичність тощо. Крім того, подальша віртуалізація суспільства створює передумови зменшення ваги та ролі національної держави у питаннях забезпечення справедливості, свободи та людської гідності на національному рівні у фізичному просторі. Так, А. Гергун відзначає, що «справедливість у глобальному вимірі значною мірою позбавлена не тільки етичних орієнтирів, а й інституційних можливостей (які традиційно пов'язують із можливостями національної держави)» оскільки «... гостро постає питання про суб'єкта глобальної справедливості (національна держава, транснаціональна корпорація, етична меншина, міжнародна організація, народ, індивід тощо)», а тому у відношенні до «суб'єкта глобальної справедливості» можна застосовувати концепцію «необмеженої комунікативної спільноти», яка «дозволяє

залучити до обґрунтування норм глобальної справедливості всіх тих, кого ці норми зачіпають» [4, с. 194]. Таким чином, як відзначає дослідник Д. Усов, по «... мірі модерного «розчаклування» світу, традиційні форми легітимації втрачають свою переконливість і єдиним джерелом, з якого влада може отримати власну легітимність та самолегітимність, стають інтереси окремих індивідів». При цьому «виникає необхідність рівного врахування інтересів всіх, а значить, що ці «всі» наділяються правами на захист своїх інтересів, у тому числі і на їх політичну репрезентацію через ідею та принцип суспільної угоди» [7]. Враховуючи зміни цивілізаційного розвитку суспільства, появу нових форм владних та суспільних комунікацій (завдяки новітнім комунікаціям та інформаційно-комунікаційним технологіям) виникає необхідність у переосмисленні існуючого стану суспільної угоди та виробленні нових підходів до її трансформацій з огляду на сьогодення, коли «глибокі трансформації та кризові явища сучасного суспільства знову і знову актуалізують осмислення місця і ролі суспільної угоди в сучасному соціумі» [7].

На сьогодні ми є свідками тектонічних змін, що відбуваються у суспільстві, що стають причиною відповідних трансформацій взаємовідносин влади та суспільства. Все це відбувається в рамках побудови складної конструкції, що включає в себе фізичний рівень та віртуальний в межах національних кордонів, які входять у глобальну структуру світогляду. Дослідження стану дотримання справедливості, людської гідності та свободи через призму змін цивілізаційного розвитку суспільства та нових теорій практичної філософії показують, що не зважаючи на усі сучасні позитивні аспекти розвитку суспільства є щось, яке не дає на повну використовувати новітні досягнення, якими вже володіє людство для справедливого розподілу «загальних (публічних) благ» оскільки «публічні блага тому і мають статус загальних, що вони можуть бути забезпечені тільки спільними зусиллями, а також стосуються потреб усіх і кожного» [3, с. 20].

Отже, виникає досить слушне запитання – «як можна здійснити підвищення морально-етичного рівня глобальної світової еліти для впливу щодо прийняття нею справедливих рішень, забезпечення відповідного рівня свободи та дотримання людської гідності для всього суспільства, а не окремих його еліт/соціальних груп». Таким чином, забезпечення нового рівня комунікації між владою та суспільством відбувається в нових економічних, цивілізаційних та глобалізаційних умовах під час подальшого розвитку суспільства. У зв'язку з чим стає затребуваною зміна парадигми існуючої суспільної угоди. Все це відбувається на фоні побудови складної конструкції, яка включає в себе фізичний та віртуальний рівні і проходить в рамках як національних держав, так і на глобальному рівні. Дослідження стану дотримання справедливості, людської гідності та свободи через призму змін цивілізаційного розвитку суспільства та нових теорій практичної філософії показують, що не зважаючи на усі сучасні позитивні аспекти розвитку суспільства є щось, яке не дає на повну використовувати новітні досягнення, якими вже володіє людство для справедливого розподілу «загальних (публічних) благ», що і вимагає подальших розвідок.

Список використаних джерел

1. Levitt K. From the Great Transformation to the Great Financialization: On Karl Polanyi and Other Essays / Levitt K. – Winnipeg: Fernwood Publishing, 2013. – 286 p.
2. Pizzigati S. The World's Billionaires: A New Count, a New Record [Electronic Resource] / Sam Pizzigati – March 18, 2008 – Access mode: <http://www.alternet.org/story/79993/>
3. Гаврилюк Р. Право людини на податки як перерозподільна справедливість / Р. Гаврилюк Юридична Україна: фінанси, податки, бюджет, 2/2015
4. Гергун А. В. Глобальна справедливість: контроверза універсалізму та партикуляризму / А. В. Гергун. – К., Науково-виробниче підприємство «Видавництво «Наукова думка» НАН України, 2016. – 212 с.
5. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура [Электронный ресурс] / М. Кастельс. – Режим доступа : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Polit/kastel
6. Сен А. Развитие как свобода / Амартия Сен / Пер. с англ. Е. Полецкой; Ред. и послесл. Р. М. Нуреева. М.: Новое издательство, 2004. – 425 с.
7. Усов Д. В. Новітні дискурси «суспільної угоди»: Е. Тундгат / [Електронний ресурс] / Д. В. Усов – Режим доступу : <http://www.journals.uran.ua/index.php/2312-1947/article/.../24936>.

Г.Р. Матухно

Університет імені Альфреда Нобеля, г. Дніпро

НЕПРИЗНАННОЕ ГОСУДАРСТВО КАК СУБЪЕКТ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ

На данный момент современный мир насчитывает более 230 различных государств и территорий, обладающих собственным фактическим суверенитетом. Однако в тоже время, как демонстрирует современная действительность, полностью признанными являются лишь 197 государств, которые имеют наиболее полную возможность использовать систему международных отношений для реализации собственных интересов. Тем не менее, в данном докладе мы попытаемся доказать, что даже непризнанные государства могут отыгрывать значительную роль на международной арене.

В современной политической науке существует несколько подходов к определению характера и особенностей функционирования непризнанных государств. В тоже время ни наука, ни современная общемировая система международных отношений не разработали универсальную систему критериев, способствующих наиболее качественному и независимому определению сущности исследуемой территории. Более того, данная идея продолжает оставаться вдали от реализации – в частности, из-за того, что ряд непризнанных и частично признанных государств, на примере таких субъектов, как Южная Осетия, Нагорный Карабах, Республика Абхазия, Турецкая Республика Северного Кипра и ряд других, наиболее часто возникают в результате

сецессии, и как следствие, признание которых правительствами существенной части признанных государств равносильно поощрению сепаратизма в собственном регионе [1]. В частности, из-за этого, а также ряда исторических перепетий, в том числе и результатов деколонизации, микро-государства наподобии Люксембурга обладают представительством в системе международных отношений, в то время как 30-ти миллионный курдский народ, даже в случае обретения независимости Южным Курдистаном, столкнется с проблемой непризнания собственной государственности, о чем уже заявили такие ведущие акторы международных отношений, как ФРГ и США.

С другой стороны, существование непризнанных и частично признанных государств сталкивается с ещё одной проблемой. В большинстве случаев, несмотря на наличие на той или иной территории таких признаков государственности, как собственное правительство, армия, денежная единица, законы и конституция, существование независимой судебной системы, полный или частичный контроль над собственной территорией и так далее, о чем свидетельствуют примеры того же Тайваня, Республики Приднестровья или Турецкой Республики Северного Кипра, данные территориальные государства все же остаются непризнанными, даже не смотря на тот факт, что формальное признание того либо иного государства достаточно часто не является фактическим отображением реального положения дел. К примеру, Сомали является признанным государством, однако, характеризуется как «Failed state», в то время как более благополучный и относительно стабильный Тайвань остаётся непризнанным государством. Естественно, на данную ситуацию влияет ряд исторических и геополитических факторов, в вышеупомянутом случае, близость Китая, его экономическая мощь и возможные рычаги влияния на оппозиционные внешнеполитические силы, однако в тоже время, возникает вопрос: Почему права людей, проживающих на территории непризнанного государства должны быть ущемлены лишь из-за геополитических интересов, и что ещё хуже, амбиций, других акторов международных отношений? И не является ли это отображением политики двойных стандартов, когда декларируемые ценности не соответствуют действительности?

На данный момент современная практика реализации международных отношений наглядно демонстрирует нам, что, так или иначе, ряд непризнанных государств все же способны занимать определенную роль на международной, в частности, экономической арене. Ярким примером является тот же Закон об отношениях с Тайванем, принятым Конгрессом США в 1979 году. Согласно данному правовому документу, США, не признавая Тайвань государством, получили возможность ведения полномасштабной экономической деятельности и сотрудничества с данной территорией [2], и на данный момент, подобная интеграция углубилась настолько, что жители Тайваня располагают всеми возможностями для получения американской визы.

Таким образом, мы можем сделать вывод, что на данный момент отдельные акторы международных отношений придерживаются двойственной политики, одновременно не признавая юридический статус непризнанных территорий как суверенных государств, но в тоже время, достаточно часто, поддерживая экономическое сотрудничество на, фактически, межгосударственном уровне. Однако в первую очередь стоит учесть, что подобное со-

трудничество, на примере Тайваня, предлагается лишь наиболее состоявшимся единицам, что в свою очередь, заставляет задуматься над вопросом: Что делать населению экономически неразвитых территорий, являющихся частью непризнанных/частично признанных государств? И что мешает разработке и внедрению системы критериев, способных наиболее объективно подойти к определению сущности той либо иной территории? Как следствие, мы можем увидеть тот факт, что подавляющая часть акторов международных отношений попросту не заинтересованы в решении данной проблемы, рассматривая непризнанные государства не более чем инструменты защиты собственных, геополитических интересов.

Список использованных источников

1. Говорова Я. Невизнані держави: сутність поняття та проблеми міжнародно-правового визначення / Яна Говоркова. // Підприємництво, господарство і право. – 2017. – №11. – С. 238–240.

2. Congress of United States of America. Taiwan Relations Act [Электронный ресурс] / Congress of United States of America. – 1979. – Режим доступа: https://photos.state.gov/libraries/ait-taiwan/171414/ait-pages/tra_e.pdf.

Научный руководитель: Г.П. Щедрова, доктор политических наук, профессор.

А.А. Назаренко
*Дніпровський національний
університет імені Олеся Гончара*

ОСНОВНИ ВЕКТОРИ ГЕОСТРАТЕГІЇ КНР У ХХІ ст.

За останні кілька років в світі стало відомо про значення постійного зростання і подальшої економічної експансії КНР. Китай став центральним місцем виробництва, інвестицій, імпорту та експорту, що стало причиною називати КНР як «світовий завод». У міжнародній політиці Китай нещодавно став позиціонувати себе як повноправний актор, щоб отримати для себе більш значиму роль на глобальному рівні, підкреслюючи свої позиції в якості країни, що розвивається і пошуку нових партнерів з поясу «Південь-Південь». В Африці, Латинській Америці і на Близькому Сході, Китай зміцнив свої стратегічні економічні відносини шляхом створення форумів з питань співробітництва та бізнесових рад, з тим щоб забезпечити доступ до первинних товарів і зміцнити свої експортні ринки [2].

Китайці й досі дотримуються стратегії мирного підйому своєї країни. Стратегія мирного розвитку була опублікована в 2011 році, але цьому передували майже двадцять років роздумів про те, як краще подати піднесення Китаю, щоб заспокоїти тих, у кого воно викликає тривогу [1]. Але розстановка акцентів при цьому змінюється. Прийнято вважати, що для успішного і довготривалого розвитку однієї миролюбності мало – потрібно бути готовими використовувати немирні кошти. Тому ростуть військові витрати, модернізуються збройні сили і військова доктрина, вживаються

заходи для підвищення боєздатності і підйому бойового духу військ, для забезпечення їх безумовної готовності виконати будь-які рішення політичного керівництва [3].

Слідом за економічними перетвореннями Ден Сяопіном була представлена концепція «комплексної державної сили», що привела керівництво КНР до висновку про зниження ролі військового чинника в сучасних умовах для забезпечення національної безпеки. Її суть в тому, що в сучасних умовах сила держави і її вплив на міжнародній арені визначається не тільки величиною військового потенціалу, а й рівнем економічного і науково-технічного розвитку, а також зваженим зовнішньополітичним курсом, при цьому домінуючим фактором є економічний потенціал країни [4, с. 11]. Результатом зазначеної теорії можна вважати прагнення китайського керівництва до всебічного нарощування потенціалу з метою забезпечення намічених цілей по перетворенню КНР в одного з найбільш впливових акторів світової спільноти.

В даний час проглядаються основні вектори геостратегії Китаю. У середині країни вони пов'язані із забезпеченням цілісності і процвітання майбутньої наддержави:

1. Підтримка єдності в ханських регіонах.
2. Здійснення контролю над буферними регіонами (Синьцзян, Тибет, Внутрішня Монголія).
3. Захист узбережжя від іноземних зазіхань.
4. Возз'єднання (по можливості мирними засобами) з Тайванем.

Вектори геостратегії Китаю за межами його національних кордонів, з нашої точки зору, такі:

1. Прагнення закріпити військове та економічне лідерство в Тихоокеанському регіоні, фокусування на розвитку військово-морського флоту;
2. Територіальні претензії на спірні острови в Південно-Китайському і Східно-Китайському морях;
3. Зміцнення позицій в Центральній Азії, особливо за допомогою Шанхайської організації співпраці (ШОС) і в басейні Каспійського моря;
4. Протидія об'єднанню впливових демократичних держав – США, Японії, Індії та Австралії, які прагнуть в дусі «реальної політики» рівноважити Китай і ШОС;
5. Розширення економічної і культурної присутності по всьому світу (Африка, Латинська Америка, Східна Європа), створення опорних точок в багатьох країнах;
6. Прагнення знайти авторитет і вплив в світі, що розвивається, геополітично залишаючись його частиною;
7. Курс на стратегічне партнерство з країнами-експортерами енергоносіїв;
8. Забезпечення безпеки морського транспортного «коридору» від Близького Сходу до Південно-Китайського моря;
9. Проектування комплексної сили на космічну сферу геополітики;
10. Активніша дипломатія як засіб реалізації зовнішньополітичних і геостратегічних цілей [5, с. 193]

Глобальна геостратегія Китаю будується на базі одного з основних національних інтересів – економічної експансії, з чим пов'язано його стремління зміцнити свої позиції в різних регіонах світу, багатих на запаси стратегічної сировини, і забезпечити шляхи її транспортування. Зовнішня економічна експансія стає для Пекіна життєво необхідною стратегією. Аналіз векторів сучасної геостратегії КНР дозволяє визначити такі особливості його геополітики на початку XXI ст.:

– у геополітиці КНР зберігається теллуροкратична орієнтованість, яка полягає у її геостратегічній активності на континенті, але вона не є домінуючою;

– геополітичний розвиток КНР з кінця XX ст., насамперед піднесення її економіки, штовхає Пекін на перетворення Китаю на таласократичну силу. У цьому процесі особливе місце займають традиційні вектори китайської геостратегії щодо США та ЄС, де простежується протиріччя відносин через економічну взаємозалежність та перетин інтересів у різних регіонах світу;

– формування нових векторів геостратегії КНР на Близькому Сході, в Африці та Латинській Америці, на полюсах Землі є свідченням трансформації Китаю з регіональною у глобальну державу.

Отже, головним полем діяльності з набуття КНР статусу провідної регіональної та глобальної держави залишається економіка. Але зовнішньоекономічна активність все тісніше пов'язується з геополітикою та геостратегією. Конкретні напрямки розвитку цього симбіозу все більш диверсифікуються. Відповідно, ускладнюються і завдання глобальної геостратегії.

Список використаних джерел

1. China's peaceful development [Electronic resource] // State Council of the People's Republic of China. September, 2011. URL: http://english.gov.cn/archive/white_paper/2014/09/09/content_281474986284646.htm (дата звернення: 21.11.17).

2. Fernandez Alex E. China's growing economic and political power: effects on the global South [Electronic resource] / Alex E. Fernandez, B. Hogenboom // The Asia-Pacific Journal. Japan Focus. 1.12.2007. URL: <http://apjif.org/-Alex-E.-Fernandez/2611/article.html> (дата звернення: 21.11.17).

3. Бергер Я. Национализм и внешняя политика КНР [Електронний ресурс] / Я. Бергер // РСМД: Восточная Азия и АТР. Аналитика. 29 декабря 2014. URL: http://russiancouncil.ru/inner/?id_4=5020#top-content (дата звернення: 18.11.2017).

4. Остроухов О. Внешняя политика Китая в годы реформ и перспективы ее развития / О. Остроухов // Мировая экономика и международные отношения. – 1999. – № 3. – С. 5-15.

5. Сирота Н. Геостратегия Китая и позиционирование России / Н. Сирота // Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики. – №1 (39), часть 1. – 2014. – С. 191- 195.

РОЛЬ ЛЮДСЬКОЇ ГІДНОСТІ В НОВІТНІЙ КОМУНІКАТИВНІЙ ФІЛОСОФІЇ

Сучасний етап цивілізаційного розвитку суспільства поєднує у собі досить багато факторів, які по-різному впливають на суспільство, але при цьому разом кардинально впливають на подальші трансформації комунікацій, інформаційних та комунікативних процесів в усіх сферах суспільства, а саме: бурхливий науково-технічний прогрес в частині інформаційно-комунікаційних технологій, впровадження у широкі маси результатів «інформаційної революції», подальша цифровізація інформації та усіх сфер суспільства, можливості переміщень великих людських мас на значні відстані за короткі проміжки часу в умовах збільшення рівня віртуалізації та глобалізації. О. Телешун, досліджуючи «філософію техніки в сучасному гуманітарно науковому дискурсі» зазначає таке: «сучасні тенденції розвитку техногенної цивілізації актуалізують цілу низку екзистенційно важливих гуманітарних питань, які стосуються не тільки подальшої перспективи існування та розвитку західної цивілізації, а й перспективи глобального розвитку та існування всього людства, статусу природи, людини, техніки в сучасній науковій картині світу, подальшої долі людини в постісторії, можливостей зміни принципів техногенного цивілізаційного поступу» [6, с. 43]. Тобто, ми стаємо свідками технократичного розвитку суспільства, у якому змінюються підходи та ставлення до таких важливих елементів як природа, людина та техніка, які суттєво впливають на взаємовідносини між ними, впливаючи, в першу чергу, на питання культури, духовності, особистого розвитку. Так, розглядаючи питання «культурного розмаїття в сучасному світі», в умовах глобалізації П. Бергер та С. Хатінгтон відзначають таке: «культура» розуміється нами в звичайному соціально-науковому сенсі слова, тобто як вірування, цінності і спосіб життя звичайних людей в їх повсякденному існуванні» [5, с. 10], яка досить гармонійно «накладається» на сучасну модель суспільства та свободи, коли індивід стає більш вільним та незалежним у своїх діях, а отже більш індивідуалізованим, оскільки «глобальна культура вельми приваблива для всіх, хто високо цінує особисту свободу і прагне реалізувати її якомога повніше» [5, с. 16]. Досліджуючи питання «гідності людини як ціннісного принципу її соціального буття», П. Кравченко звертає увагу на те, що «головний зміст сьогodнішніх суспільних перетворень, створення умов життя, гідних людини, в яких вона б знаходила моральне задоволення від творчості й праці, від усвідомлення своєї корисності», а «це повинно стати рушійною силою суспільного розвитку», коли «реальна турбота про людину, правовий захист особистої гідності кожного громадянина – одне з найважливіших завдань сьогodнення» [4, с. 3]. В свою чергу Ю. Габермас відзначає: «гідність людини утворює портал, через який егалітарно універсалістський зміст моралі імпортується в право», де «ідея людської гідності – це понятійний шарнір, який зчленовує мораль рівної поваги до кожного з позитивним правом і демократичними правовими деклараціями,

– зчленовує так, що з їх обопільної гри при сприятливих історичних обставинах може виникнути політичний порядок, який базується на правах людини» [2]. Таким чином, як відзначає Єрмоленко, «комунікативна, чи дискурсивна, етика репрезентує собою методологічний поворот від класичної парадигми філософії свідомості до пост-класичної парадигми філософії комунікації, відкриваючи шлях подолання «методичного соліпсизму» в обґрунтуванні етичних норм на основі принципу справедливості та досягнення взаєморозуміння» [3, с. 9]. Це пов'язано з тим, що «набувають нового значення такі категорії як: «відповідальність», «справедливість», «рефлексія», «зрілість» та «суверенність особистості», «обов'язок та сумління», отримуючи нове, інтерсуб'єктивне забарвлення» [3, с. 9], а «у методологічному аспекті постає завдання мовно-прагматичної трансформації трансцендентальної постановки питання за допомогою теорії мовленнєвої дії», де «трансцендентальна прагматика ... характеризується тим, що за вихідний пункт філософування, а отже, й методологічний принцип обирає повсякденне мовне спілкування між людьми» [3, 19-20]. Отже, слід відзначити, що основними умовами комунікативної філософії виступають дискурс та мовне спілкування між людьми.

Так, П. Бергер, досліджуючи «багатогранність глобалізації» відзначає, що «мова відіграє роль основного фактора поширення культури», а тому «сьогодні англійська мова, швидше за в його американському, ніж в чисто англійському варіанті, є мовою «койне» глобальної культури, що зароджується» таким чином «мільйони людей у всьому світі, які все частіше використовують англійську мову в якості мови міжнародного спілкування, роблять це головним чином з практичних міркувань» [5]. Отже, мова і надалі залишається важливим складовим елементом сучасної комунікативної філософії тільки вже на глобальному рівні. Як відмічає П. Гербер, «використання іноземної мови не проходить для людей безслідно», адже «будь-яка мова має під собою культурний пласт пізнавальних, нормативних і навіть емоційних конотацій» [5, с. 10]. Розмірковуючи далі, неможливо не відмітити розширення меж впливу мови, яка разом із сучасним поширенням технократичної складової розвитку суспільства набирає все більшої ваги через можливість ведення глобального дискурсу, «адже той, хто керує дискурсом, вже посідає певну асиметричну позицію щодо усіх інших учасників дискурсу. Проте ця асиметрія і спрямована на те, щоб забезпечувати дотримання правил і процедур дискурсу, відтак і гарантувати рівні права його учасників.» [3, с. 211]. Враховуючи зазначене, можна відзначити наявність подальших трансформацій комунікацій та комунікативних процесів в сучасних умовах розвитку суспільства. Адже, як відзначає П. Ульріх, «у вільному суспільстві зрілих громадян не система повинна контролювати життєвий світ (технократія), а комунікативна спільнота, що має відношення до життєвого світу, – систему (демократія)» [1, с. 384]. Таким чином, дослідник віддає у руки демократії комунікативну спільноту та «життєвий світ». Хоча тут необхідно додатково відзначити, що комунікативна спільнота є присутньою не тільки у демократичних національних утвореннях. Як показує історія, практично усі тоталітарні режими також починали зі спроб побудови ідеального суспільства. Ось чому «зміна парадигми, що здійснювалась у процесі пере-

ходу від «філософії свідомості» до «філософії комунікації» і від соціології, заснованої на цілерациональній дії, до соціальної теорії комунікативної дії, полягала саме в подоланні методологічного індивідуалізму, чи «методичного соліпсизму» [3, с. 21] при цьому «заслуговує позитивної відзнаки демократична за своєю спрямованістю концепція «необмеженого дискурсу» як у сенсі тематики, так і щодо учасників», але при цьому «вона лишає невирішеною проблему інституціоналізації самого дискурсу за умов зростання складності суспільства й прискорення його динаміки, коли прийняття рішення не тільки потребує досконалого професійного опрацювання, а й обмежене в часі» [3, с. 209]. Розглядаючи далі поняття гідності, Ю. Габермас робить поділ між баченням гідності у межах традиційного суспільства та сучасного, де «конкретне поняття гідності, або «соціальної честі», належить світу ієрархічно розчленованого традиційного суспільства», коли «особистість могла черпати свою гідність і повагу до себе самої з дворянського кодексу честі, з станового етосу ремісничих цехів або, скажімо, з корпоративного свідомості університетів», а в рамках «сучасного правового поняття гідність людини пов'язано зі статусом, який громадяни отримують лише всередині самоствореного політичного порядку», при цьому «гідність, яка наділена державно-цивільним статусом, підживлюється республіканською повагою до демократичного зусилля і відповідною орієнтацією на загальне благо», а тому, «гідність людини» – це сейсмограф, який показує, що права – і саме права, які повинні дати громадянам політичну спільність, дозволивши їм поважати один одного як членів добровільної асоціації вільних і рівних, – що вони конститутивні для демократичного правопорядку» оскільки «лише забезпечення цієї категорії прав людини створює статус громадян, які як суб'єкти рівноправності, правомощні претендувати на те, щоб їх людська гідність була шанованою» [2].

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що сучасний етап цивілізаційного розвитку суспільства показує, що такі питання, як життєвий світ, свобода, толерантність, людська гідність отримують переосмислення в умовах нових комунікацій та комунікативних процесів, які стали можливими завдяки сучасному прогресу. В таких умовах виникають такі нові елементи, як універсалізація культури, звичаїв, «життєвого світу» тощо. Таким чином, ми стаємо свідками значних трансформацій та змін по відношенню до свободи, толерантності, морально-етичного стану, людської гідності, які відбуваються як на фізичному рівні особистості, так і на соціальному. Трансформація відношення суспільства до розуміння питань прав людини та людської гідності в сучасних умовах цивілізаційного розвитку дає змогу відзначити, що на фоні зростання рівня розвитку людства (освіти, освіченості, розширення «життєвого світу») вказані питання не тільки не втрачають своєї актуальності, а навпаки, стають все більше затребуваними. Що визначає необхідність проведення подальших розвідок.

Список використаних джерел

1. Ulrich P. Transformation der ökonomischen Vernunft: Fortschrittsperspektiven der modernen Industriegesellschaften / von Peter Ulrich. – Paul Haupt, Bern; Auflage, 1993. – 532 s.

2. Габермас Ю. Концепт человеческого достоинства и реалистическая утопия прав человека / Юрген Габермас // Вопросы философии : науч.-теоретич. журнал. – 2012. – № 2. – С. 66-80.

3. Ермоленко А. М. Комунікативна практична філософія. Підручник / А. М. Ермоленко. – К.: Лібра, 1999. – 488 с

4. Кравченко П. Гідність людини як ціннісний принцип її соціального буття [Електронний ресурс] / П. Кравченко. – Режим доступу : www.dspace.pnu.edu.ua/bitstream/123456789/.../KRAVCHN.pdf.

5. Многоликая глобализация / Под ред. П. Бергера и С. Хантингтона; Пер. с англ. В. В. Сапова под ред. М. М. Лебедевой. – М.: Аспект Пресс, 2004. – 379 с.

6. Телешун О. Ф. Філософія техніки в сучасному гуманітарно-науковому дискурсі / О. Ф. Телешун // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. політологія. – 2014. – №1(115). – С.43-46.

А.С. Поляшенко

*Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв*

ЄВРОАТЛАНТИЧНА СКЛАДОВА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ РУМУНІЇ НА ПРИКЛАДІ НАТО

К. Йоханніс – президент Румунії, сприймає зовнішню політику і безпеку держави на основі концепції національних інтересів, але тісно пов'язаних з трьома структурами, в які вона входить, а саме НАТО, ЄС і стратегічне партнерство із США. Що стосується НАТО, то ця організація оцінюється за президентською програмою і рівнем політичного дискурсу як гарант національної безпеки, і один з основних напрямів зовнішньої політики та безпеки румунської держави [1].

З точки зору К. Йоханніса Румунія є країною, розташованою на кордоні між Сходом і Заходом у складній області, яка характеризується періодичною нестійкістю, але яка шляхом співпраці з НАТО може стати важливою складовою на геополітичній карті регіону, що гарантує безпеку в сусідніх областях. Для цього, на думку К. Йоханніса, необхідний баланс між південним і східним флангами Північноатлантичного блоку в Європі. Він вважає важливим зосередити увагу на силах як з Балтії і Польщі, так і з Румунії та Болгарії, зважаючи на кризу в Україні, яка спричинила значні зміни в геополітиці регіону.

К. Йоханніс схиляється до думки, що Румунія повинна робити більш активний внесок в НАТО, ґрунтуючись на політичному діалозі й обміні інформацією. Також президент стверджував, що на своїй посаді буде підтримувати будь-який проект, заснований на збільшенні оборонно-

го бюджету на 2%. З його точки зору, збільшення оборонного бюджету стане можливістю технологічного співробітництва між румунською оборонною промисловістю і європейськими та американськими компаніями.

Крім того, керманіч зауважив і про можливість розвивати ділову сторону, а не тільки військову, стратегічного партнерства із США шляхом створення нових робочих місць. Паралельно з цим процесом, К. Йоханніс заявив, що він буде підтримувати і введення в дію концепцій «м'якої і розумної сили» [2, с. 531-535], [3, с. 32-35].

Президент Румунії вважає «безпідставними» останні заяви Росії з приводу розміщення системи ПРО в Східній Європі і назвав правильним рішення зміцнити безпеку НАТО. Президент РФ Володимир Путін 27 травня 2016 р. заявив, що Росія змушена буде реагувати на введення системи ПРО США в Румунії. За його словами, в установках ПРО в Румунії можуть бути розміщені ударні комплекси, і РФ доведеться провести відповідні заходи для забезпечення своєї безпеки. Російський лідер вказав, що заклопотаності Москви ніхто не слухає і переговори вести ніхто не хоче.

«Безпідставні загрози ще раз підтверджують, що наш підхід в зміцненні безпеки НАТО, як законна реакція на позицію Росії в Чорному морі, правильний», – підкреслив президент. На думку К. Йоханніса, ситуація у сфері безпеки в регіоні Чорного моря не розвивалася в позитивному ключі, а нинішні проблеми мають більш широкий спектр [4].

У Бухаресті 3-4 листопада 2015 р. пройшов міні-саміт НАТО, скликаний з ініціативи президентів Польщі та Румунії. У саміті взяли участь глави дев'яти країн Центральної та Східної Європи. У підсумку захід вийшов самітом «буферної зони»: учасники виступили за зміцнення внутрішніх рядів у дусі концепції «Міжмор'я», в черговий раз звернули увагу західних союзників на «агресивну поведінку» Росії і закликали до збільшення військової присутності НАТО в Східній Європі.

Ініціаторами проведення вузькоспеціального саміту для Східної Європи виступили президенти Польщі – Анджей Дуда і Румунії – Клаус Йоханніс. Крім них в заході взяли участь глави Болгарії, Угорщини, Чехії, Словаччини, Естонії, Латвії та Литви. Штаб-квартиру НАТО представляв заступник Генерального секретаря НАТО Олександр Вершбоу (колишній посол США в Росії).

О. Вершбоу схвалив ініціативу Польщі та Румунії провести міні-саміт в Бухаресті, зазначивши, що такий захід стане важливим внеском у справу подальшої консолідації НАТО [5].

1 липня 2016 р. президент Румунії К. Йоханніс узяв участь у церемонії відкриття в Бухаресті багатонаціонального командного пункту НАТО. Глава Румунії особливо підкреслив у своєму виступі, що «метою багатонаціонального командного пункту НАТО в Бухаресті залишається координація діяльності союзників по Альянсу для своєчасної й адекватної відповіді на сучасні та майбутні загрози безпеки» [6].

7 вересня 2016 р. президент К. Йоханніс зазначив після саміту НАТО, що Румунія починає входити в природну роль важливого регіонального актора. Президент підкреслив, що Румунія домоглася прогресу в НАТО [7].

К. Йоханніс, також, повідомив, що на рівні міністрів оборони, у жовтні 2016 р., буде прийнято перші роз'яснення з ініціативи Чорного моря, підкресливши, що не повинно бути ніяких занепокоєнь з приводу різних думок, висловлених деякими політиками. Глава держави підкреслив, що на саміті у Варшаві, союзники визнали стратегічне значення Чорного моря і необхідність операційної концепції [8]. «Для Румунії вступ до НАТО є одним з найбільш значущих успіхів сучасної зовнішньої політики країни» – відмітив К. Йоханніс під час святкування «Дня НАТО в Румунії» [9].

Отже, відносини Румунії з НАТО за К. Йоханніса – посилились та поглибились, що також пов'язано з подіями в Україні. Румунія бачить те, що відбувається в сусідній державі – загрозою для власної безпеки і закликає Альянс посилити присутність в регіоні, зокрема в Румунії. Румунія є активним учасником навчань і тренувань, що проводяться під егідою НАТО. Останнім часом відзначається все більший інтерес, який виявляють Сполучені Штати і Північноатлантичний Альянс до кавказько-чорноморського регіону та надають Румунії значної ваги в питанні встановлення контролю НАТО над ЧР. На території цієї країни відкриваються нові військові бази США і НАТО, в будівництво і модернізацію яких інвестуються значні грошові суми. Ця активність НАТО щодо вдосконалення в своїх інтересах військової інфраструктури Румунії та розміщення на території цієї країни сучасних озброєнь викликає занепокоєння і невдоволення у Росії. Можна сказати, що інтереси Румунії в розвитку у своїй країні цінностей демократії та вільної економіки і інтереси країн-членів НАТО взаємовигідного співробітництва в основному збігаються. Румунія в рамках НАТО має намір розвивати і невійськові аспекти безпеки, націлені на протидію новим загрозам миру, боротьбу з екстремізмом, тероризмом, незаконним обігом наркотичних засобів, організованою злочинністю, торгівлею людьми.

Список використаних джерел

1. NATO: present and future [Електронний ресурс] // Ministry of foreign affairs of Romania: офіційна сторінка. 2016. – Режим доступу: <https://www.mae.ro/en/node/2163>
2. Везуина М.-А. Внешняя политика Румынии в видении Клауса Йоханніса «Синергическая политика: национальная, европейская и евро-атлантическая» / М.-А. Везуина // Молодой ученый. – 2015 – №19 (99) октябрь-1 (Часть 5) – С.531-535.
3. Шарова Т.А. Региональный аспект политики Румынии и упрочнение ее позиций в ЕС и НАТО / Т.А Шарова // Черноморское сотрудничество: на пути к партнерству XXI века: материалы науч.-практ. конф. – М.: Ин-т Европы РАН: Рус. сувенир., 2007. – С. 32-35.
4. Президент Румынии считает правильным решение укрепить безопасность НАТО [Електронний ресурс] // РИА Новости: офіційна сторінка. 2016. 31 мая. – Режим доступу: <https://ria.ru/world/20160531/1441232137.html>
5. Носович А. Больше НАТО: «санитарный кордон» провел саммит Междуморья [Електронний ресурс] / А. Носович / Аналитический портал

RuBALTIC.Ru: офіційна сторінка. 2015. 5 ноября. – Режим доступу: <http://www.rubaltic.ru/article/politika-i-obshchestvo/05112015-nato/>

6. НАТО открыло командный пункт в Румынии [Електронний ресурс] // ESPRESO.TV: офіційна сторінка. 2016. 1 июля. – Режим доступу: http://ru.espreso.tv/news/2016/07/01/nato_otkrylo_komandnyu_punkt_v_rumynyyu

7. К. Йоханніс: членство в НАТО, один из самых замечательных успехов современной внешней политики [Електронний ресурс] // Посольство Румынии в Республике Молдова: офіційна сторінка. 2016. – Режим доступу: <http://chisinau.mae.ro/ru/romania-news/6518>

8. Romania – NATO [Електронний ресурс] // Ministry of foreign affairs of Romania: офіційна сторінка. 2016. – Режим доступу: <https://www.mae.ro/en/node/2066>

9. Румыния предложила создать флотилию НАТО в Черном море / [Електронний ресурс] // АНО «ТВ-Новости»: офіційна сторінка. 2016. 18 января. – Режим доступу: <https://russian.rt.com/inotv/2016-01-18/Ruminiya-predlozhila-sozdat-flotiliyu-NATO>

О.О. Рудік

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

ЄВРОПЕЇЗАЦІЯ ЯК ЗОВНІШНІЙ ВИМІР ПОЛІТИКИ РОЗШИРЕННЯ ЄС

Прийняття ЄС на початку 1990-х рр. рішення щодо розширення на Схід, спричинило масштабний процес європеїзації посткомуністичних країн Центральної та Східної Європи. Хоча сьогодні ЄС єдиний у розумінні того, що процес розширення наближається до своїх природних географічних кордонів, м'яка сила Союзу продовжує діяти. Навіть, взявши паузу в розширенні на регіон Західних Балкан щонайменше до 2020 р. [1, р. 12], і не надаючи конкретної перспективи членства Україні, Грузії та Молдові, ЄС продовжує стимулювати процес європеїзації завдяки розробленим механізмам двосторонньої та багатосторонньої співпраці з третіми країнами, у тому числі й за межами Європи.

Європеїзація як зовнішній вимір політики розширення, що тепер ґрунтується на поширенні не лише інститутів і норм демократичного врядування, а й європейської ідентичності як такої, дозволяє Союзу зберігати значний вплив на сучасну регіональну та міжнародну політику.

За влучним висловом норвезького ученого Й. Ольсена «європеїзація має багато облич». Він вважає, що європеїзація може розглядатись не лише як безпрецедентний процес та унікальний феномен, а й як процес, динаміку та зміст якого можна порівнювати з іншими системами врядування [3, р. 922].

Першим кроком до розуміння сутності європеїзації, на думку Й. Ольсена, має стати виділення її можливих значень. На основі критерію об'єкта змін він виділяє щонайменше п'ять концепцій цього процесу [3, р. 923 – 924]: 1. Зміни зовнішніх кордонів: європеїзація проявляє себе у перетворенні Європи на єдиний політичний простір шляхом просування вперед зовнішніх кордонів ЄС в результаті розширення. 2. Інституційна розбудова на рівні

ЄС: європеїзація означає розбудову спроможного до колективної дії центру прийняття політичних рішень, який би міг забезпечувати певний ступінь координації та згуртованості Союзу. 3. Поширення впливу інститутів ЄС на національні системи врядування: європеїзація полягає у розподілі повноважень та відповідальності між різними рівнями врядування ЄС, адаптації національних, регіональних і місцевих систем врядування до законодавства Союзу. 4. «Експорт» форм політичної організації: європеїзація як поширення типових і характерних для ЄС форм політичної організації та врядування за межі Союзу, тобто на інститути та гравців третіх країн, що визначає місце ЄС у світі. 5. Проєкт політичного об'єднання: європеїзація як процес перетворення Європи на єдине та сильне політичне утворення, взірць для наслідування.

Отже, із виділених Й. Ольсеном концепцій європеїзації ключовою є, на наш погляд, перша, оскільки саме такий підхід безпосередньо пов'язує європеїзацію з процесом розширення ЄС, дозволяє розглянути її як вимір зовнішньої діяльності Союзу. Решта концепцій є похідними від першої.

Європейська обумовленість, яку учені розглядають як ключовий елемент політики і процесу розширення ЄС [2, р. 3], присутня у всіх п'яти концепціях, оскільки відіграє ключову роль в процесі європеїзації, є її рушійною силою.

Список використаних джерел

1. Juncker Jean-Claude. A New Start for Europe: My Agenda for Jobs, Growth, Fairness and Democratic Change [Electronic resource] / Jean-Claude Juncker // Political Guidelines for the next European Commission. – Strasbourg, 15 July 2014. – Access mode : https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/juncker-political-guidelines-speech_en.pdf

2. Maniokas K. Methodology of the EU enlargement: a critical appraisal [Electronic resource] / K. Maniokas. – Access mode : <http://lfpr.lt/wp-content/uploads/2015/07/LFPR-5-Maniokas.pdf>

3. Olsen J. The Many Faces of Europeanization [Electronic resource] / J. Olsen // JCMS. – 2002. – Volume 40, Number 5. – P. 921 – 52. – Access mode : <http://eu-wb.eu/wp-content/uploads/2016/12/olsen-2002.pdf>

В.В. Толюра

Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

УЧАСТЬ МИРОТВОРЧИХ СИЛ ООН У ЛОКАЛЬНИХ КОНФЛІКТАХ НА ПРИКЛАДІ МИРОТВОРЧОЇ ОПЕРАЦІЇ ООН В СОМАЛІ У 1992–1995 рр.

Після закінчення Холодної війни світове співтовариство вступило у період масштабних та динамічних змін, спрямованих на покращення системи забезпечення миру та безпеки. У той час, коли кількість міждержавних і міжрегіональних війн та конфліктів зменшилася, зросла загроза загострення міжнаціональних і етноконфесіональних відносин, що спровокувало

численні внутрішньодержавні суперечності. Особливо гостро ці конфлікти проявились в країнах Африки.

В цих умовах концепція миротворчості ООН також зазнала певних змін, які не були простими та ускладнювалися різного роду провалами в реалізації миротворчих принципів ООН. Одним із таких провалів є миротворча операція ООН в Сомалі (1992–1995 р.), основною причиною початку якої стала громадянська війна в цій країні та викликаний нею голод, який призвів до чисельних жертв серед мирного населення та гуманітарної катастрофи.

Тривалий період проведення, кількість учасників та витрати не стали залогом успіху миротворчої операції, яка не виправдала очікування організаторів. Протягом усіх етапів гуманітарної інтервенції Організація Об'єднаних Націй і США здійснили достатньо багато помилок, продемонструвавши наявність слабких місць у організаційній системі ООН. Серед них виділимо наступні:

1) громіздкий апарат управління, котрий не впорався із завданням створити єдину систему функціонування операції, що, в свою чергу, призвело до відсутності скоординованих дій між військовою та політичною складовими операції. Позначилася залежність ООН від інтересів держав-членів, які трактують положення Устава і норми міжнародного права відповідно до власних інтересів [1];

2) учасники інтервенції не розуміли специфіку культури, релігії, та соціальної структури Сомалі [3], що, в свою чергу, часто призводило до непорозуміння з місцевим населенням;

3) класичне недооцінювання супротивника, притаманна більшій частині миротворців, які у технічному плані мали повну перевагу, але були не підготовлені до ведення війни, в умовах відсутності лінії фронту;

4) спроби ООН нав'язати свою альтернативу влади в Сомалі. ООН з самого початку обрало невірну стратегію для спілкування з сомалійцями. Керівництво миротворчої операції мало справи виключно з лідерами кланових угруповань, виключивши з перемовин інших політичних, духовних та традиційних лідерів. Головний Секретар ООН взагалі не сприймався сомалійцями як нейтральний гравець [2]. У підсумку прості сомалійці почали розглядати ООН як черговий клан, який веде війну з іншими для досягнення контролю над країною. Громадяни країни не розглядали ООН як арбітра в їхньому конфлікті;

5) відсутність чіткого плану місії. Багато аналітиків стверджують, що операція в Сомалі характеризується таким феноменом як «розповзання завдань» [4]. В даному випадку мається на увазі невідповідність дій учасників операції мандату, тобто відхилення від основних завдань місії. Це суперечливе ствердження, але воно має сенс, коли ми говоримо не про операцію в цілому, а про окремі моменти.

Окрім цього, миротворці зіткнулися з низкою проблем у процесі реалізації поставлених перед ними завдань, таких як забезпечення безпеки гуманітарного персоналу, встановлення миру та порядку, роззброєння поліції і місцевого населення. Незважаючи на масштаби, комплекс невіршених

проблем призвів до завершення миротворчої операції ООН в Сомалі, хоча її основні завдання не були виконані.

Список використаних джерел

1. Бокерия С. К вопросу о гуманитарной интервенции в начале XXI в. / С. Бокерия, О. Петрович-Белкин // Власть. – 2013. – № 3. С. 168–171.
2. Коновалов И. П. Сомали: бесконечные войны / И.П. Коновалов. – Пушкино: Центр стратегической конъюнктуры, 2013. – 238 с.
3. Тамбовцев А. И. Особенности миссий ООН в странах Африки сквозь призму подготовки миротворцев [Электронный ресурс] / А.И. Тамбовцев. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-missiy-oon-v-stranah-afriki-skvoz-prizmu-podgotovki-mirotvortsev>.
4. Findlay T. The use of force in UN peace operations / T. Findlay. – Oxford: Oxford University Press, 2002. – 486 p.

Науковий керівник: І.А. Єремєєва, кандидат історичних наук, доцент.

О.О. Камінов

Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

ПРОБЛЕМИ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇН ЄВРОПИ

Міграційні процеси являють собою складне соціально-економічне та політичне явище, що має глобальні масштаби в сучасному світі. Міграція спричиняє кількісні та якісні зміни населення як регіонів, так і окремих держав та впливає на усі сфери життя суспільства. Збільшення кількості легальних та нелегальних мігрантів та пов'язана з цим необхідність розробки єдиної ефективної міграційної політики є актуальними проблемами для країн ЄС.

Сучасна активізація міграційних процесів пояснюється низкою причин, основними з яких є соціально-економічні та політичні. Чинниками формування нових напрямків міграційної політики ЄС виступають зростання зовнішнього міграційного тиску, демографічна ситуація та потреби ринку праці країн Європи. Загострення політичних, етнічних конфліктів, екологічної небезпеки, нерівномірність економічного розвитку країн провокують і стимулюють міграційні процеси [1].

Економічні причини міграції головним чином обумовлені станом ринку праці країн ЄС. Протягом багатьох років європейські країни були зацікавлені в трудовій міграції, вигідній як для роботодавців, так і для держави в цілому. Трудова міграція розглядалася як шлях до зростання ВВП країн ЄС. З точки зору роботодавців загальне скорочення населення неминуче обернеться дефіцитом робочої сили (як кваліфікованої, так і некваліфікованої), що спричинить уповільнення темпів зростання ВВП та економічне падіння. Одним із варіантів розв'язання цієї проблеми є залучення мігрантів.

Як показує статистика в середньому іммігрують люди працездатного віку які, готові працювати за меншу заробітну платню. Фахівці стверджують, що завдяки міграції ВВП таких країн як Німеччини та Великобританії будуть зростати виключно на трудових мігрантах.

Сучасна міграційна криза в країнах ЄС демонструє зростання значимості політичних чинників, серед яких наголосимо на політичних переслідуваннях, збройних конфліктах та порушеннях прав людини. Головним фактором, що впливає на зростання кількості вимушених мігрантів є війна в Сирії. З 2012 року кількість сирійських біженців зросла більш ніж у 30 разів. Основними країнами-реципієнтами біженців в ЄС стали Німеччина, Швеція, Італія, Франція та Угорщина, в яких було зареєстровано 91% від усіх заявок. [2].

Однією із нагальних проблем сучасних країн ЄС є складний процес інтеграції мігрантів, адже менталітет, соціальне та фінансове становище мігрантів відрізняється від громадян країн ЄС, що є основою зростання соціальної та економічної напруженості, етнічних та релігійних конфліктів. Таким чином, актуальною становиться проблема безпеки та збереження національної ідентичності країн ЄС.

Одним із основних принципів міграційної політики ЄС є «принцип солідарності» який виражається в повазі прав людини. Країни ЄС ухвалили рішення про надання національних квот біженцям в Європі. Наступний напрямок це соціальна адаптація мігрантів в Європі, уряди країн ЄС намагаються якнайшвидше адаптувати біженців в суспільство, але процес асиміляції людей іншої релігії дуже складний та тривалий.

Міграційна криза викликає дискусії країн-членів ЄС, які демонструють відсутність єдиної позиції щодо шляхів вирішення проблеми. Так, країни Вишеградської Четвірки – Польща, Чехія, Словаччина та Угорщина – мають різко негативну позицію щодо розміщення мігрантів. У розміщенні мігрантів вони бачать численні соціальні і економічні проблеми, наряду з проблемою загрози національної ідентичності. Масові міграції і розселення людей вирішується одним шляхом, припинення деескалації конфліктів на батьківщині мігрантів.

Список використаних джерел

1.Хачатрян Д. В. Сучасні міграційні процеси як виклик сьогодення [Електронний ресурс] / Д. В. Хачатрян / Державне управління та місцеве самоврядування : історія та сучасність : збірн. тез наук.-практ. конф. за підсумками стажування слухачів 12 верес. 2012 р. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/conf/2012-2/doc/4/06.pdf>.

2.Солодько А., Фітісова А. Міграційна криза в ЄС: статистика та аналіз політики [Електронний ресурс] / А. Солодько, А. Фітісова. – Режим доступу: <https://cedos.org.ua/uk/migration/mihratsiina-kryza-v-yes-statystyka-ta-analiz-polityky>.

Науковий керівник: І.А. Єремєєва, кандидат історичних наук, доцент.

АЗІЙСЬКИЙ ВЕКТОР МІЖНАРОДНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ АСЕАН)

Сьогодні у сучасному світі як ніколи актуальні питання інтеграції. Країни починають активніше співпрацювати, об'єднуватися в міжнародні асоціації та співтовариства. І тут через різноманітність та правові відмінності систем виникає проблема у реалізації подібних інтеграційних процесів. Тож важливим питанням під час інтеграції країн у нове співтовариство є правопорядок, який існує в регіональних організаціях, таких як НАФТА та АСЕАН, і чудово узгоджується з національними правопорядками кожної з країн-учасниць.

Важливе місце в сучасних інтеграційних процесах відводиться правовому порядку, який є необхідною основою нормального розвитку будь-якого суспільства. Громадський порядок є властивістю всіх сторін життя суспільства: економічної, політичної та ідеологічної [3, с. 46].

Зміни, які відбулися останніми роками на міжнародній арені, істотно вплинули і на функціонування самої правової демократичної державності. Україна, як член співтовариства, також відіграла важливу роль у становленні та розвитку міжнародного економічного права, сприйнятті міжнародних стандартів, необхідних в установленні та розвитку міжнародного економічного правопорядку [1, с. 65].

Сьогодні світове суспільство прагне зруйнувати національні перепони і створити єдиний інтегрований світовий ринок. А це і призводить до інтеграційних процесів у політичній та правовій сферах. Створюються нові правові системи, в основному вони стосуються економічних відносин. З'являється правопорядок, побудований на основі об'єднання і зливання правових систем окремих держав у наднаціональне правове утворення.

Такий правопорядок є результатом взаємодії національного права і правового поля, створеного у результаті інтеграційних процесів. Інтеграційний правопорядок – це складне правове утворення, що має багато рівнів і складових і характеризується «горизонтальною і вертикальною» структурою. Як уже говорилося вище, правовий простір його складають національні правові бази. Однак помилкою буде вважати, що інтеграційний правопорядок є сумою національних правових баз [4, с. 409].

Однією з особливостей такого правопорядку є відсутність примусово-державного забезпечення, оскільки він функціонує на основі договірних правових джерел. Він побудований на основі необхідності правової впорядкованості між учасниками цього процесу [4, с. 408].

Правові інтеграційні процеси охоплюють різноманітні сфери життя громадян. Це економіка, соціальна сфера, культура, освіта, наука тощо. Яскравими взірцями таких новоутворень є Північно-Американська зона вільної торгівлі (НАФТА), ОПЕК, Азійсько-тихоокеанська економічна рада (АТЕР), АСЕАН, УНАСУР і тому подібні. Встановлення між країнами галу-

зевого правопорядку, наприклад, в економічній сфері, потім переходить і на інші сфери, які підлягають процесам інтеграції.

Однією з найважливіших міжнародних організацій інтеграційного типу є АСЕАН. Ця міжнародна організація збирає під своєю егідою такі країни, як Бруней Даруссалам, Королівство Камбоджа, Республіка Індонезія, Лаоська Народна-Демократична Республіка, Малайзія, Союз М'янма, Республіка Філіппіни, Республіка Сінгапур, Королівство Таїланд і Соціалістична Республіка В'єтнам.

АСЕАН було створено 8 серпня 1967 в результаті підписання Декларації, відомої як Бангкокська декларація. Однак саме співтовариство отримало новий виток вже у сучасній історії, коли у 2003 р на о. Балі члени організації підписали Декларацію АСЕАН II. У 2007 році був прийнятий Статут АСЕАН, який наділив Асоціацію статусом міжнародної організації. Цим документом визначено основні принципи і напрямки діяльності. Зокрема Статутом організації надано право суб'єктності, створено 8 нових форм співробітництва, сформовано нові органи організації. Посилилися і ролі міністрів закордонних справ АСЕАН та збільшилася роль Генерального Секретаря організації.

Що ж стосується співробітництва України з цією міжнародною організацією, то про це в нашій державі почали задумуватися ще у 2011 році. Національні інтереси України передусім полягають в економічній сфері, тож політика нашої держави спрямована на лібералізацію режиму торгівлі. Сьогодні регіони Східної Азії Україна вважає одними з найважливіших для забезпечення довгострокових національних інтересів.

Раніше задекларовані у стратегії модернізації держави зовнішньоекономічні інтереси України щодо укладення Угоди про зону вільної торгівлі з АСЕАН як правового інструменту її східноазійської регіональної стратегії можуть бути забезпечені у довгостроковій перспективі, що виходить за межі періоду прогнозування 2020–2025 рр. Це робить доцільним зміщення нашою державою акцентів на здійснення правових дій тактичного характеру, які в зовнішньоекономічній сфері мають охоплювати укладення двосторонніх угод про зони вільної торгівлі з окремими державами АСЕАН і розвиток секторально-галузевого співробітництва у пріоритетних сферах спільних інтересів.

Список використаних джерел

1. Антонович М. М. Україна в міжнародній системі захисту прав людини / М.М. Антонович. – К. : Києво-Могилянська академія, 2007. – 384 с.
2. Андреев Ю.А. Страны АСЕАН Проблемы тенденции современного развития / Ю.А. Андреев. – М. : Знание, 1987. – 64 с.
3. Борисов В.В. Правопорядок советского общества и пути его укрепления / В.В. Борисов // Вопросы теории государства и права. – Саратов, 1971. – Вып. 2. – С. 46.
4. Крижанівський А. Ф. Правовий порядок в Україні: витоки, концептуальні засади, інфраструктура : монографія / А. Ф. Крижанівський. – О.: Фенікс, 2009. – 504 с.

5. Орлова А. С. Южноамериканская интеграция: от США к Бразилии / А. С. Орлова // США. Канада. Экономика – политика – культура. – 2010. – № 1. – С. 70-81.

6. Романова З. И. Региональная интеграция – новые вызовы / З. И. Романова // Латинская Америка. – 2003. – № 8. – С.4-16.

7. Рыхтик М. И. МЕРКОСУР в системе союза южноамериканских наций (УНАСУР): особенности, проблемы и перспективы / М. И. Рыхтик, В. Н. Подгусков // Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского: Международные отношения. Политология. Регионоведение. – 2010. – №5. – С. 310-316.

8. Солнцев А. М. Интеграционные процессы АСЕАН вчера, сегодня, завтра / А. М. Солнцев // Международное право. – 2010. – № 2. – С.28-31.

9. Юмашев Ю.М. Региональная интеграция и международные отношения / Ю. М. Юмашев // Московский журнал международного права. – 2006. – No 1. – С.75-88.

O.V. Verbytska
Alfred Nobel University, Dnipro

RELATIONS BETWEEN UKRAINE AND NATO

Twenty years ago, on July 9, 1997 in Madrid, President Leonid Kuchma, Javier Solana, Secretary-General of the North Atlantic Treaty Organization, and leaders of 16 NATO member countries signed a Charter on a Distinctive Partnership. Since then, this document has become fundamental in the relationship between the organization and Ukraine.

The relevance of the topic is that relations between NATO and Ukraine have been constantly evolving in the 26 years since Ukraine gained independence in 1991. Our country participates in all major current peacekeeping missions and occupies a strategic position as a bridge between Eastern and Western Europe.

The statement of President P. Poroshenko about the readiness to conduct a referendum on Ukraine's accession to NATO, although it caused an active discussion in society and among experts, was generally accepted positively.

We can note that most Ukrainians did not want to join NATO in 2012 – 62% against versus 15% for. The situation dramatically changed in March 2014, when Russia occupied the Crimea and started a hybrid war in the Donbas. Then 47% of Ukrainians were in favor, with an equal number against. In August 2014, 19% were against and 52% in favor. According to the latest data (12.2016), 71% of Ukrainians support joining NATO. Over the first two decades of independence, the level of confidence of the Ukrainians in the North Atlantic Alliance was low. However, with the annexation of the Crimea and the development of hostilities in the Donbas, the attitude towards the NATO community has changed dramatically.

Most experts believe that the referendum will not be the first step in joining NATO and that its positive outcome would not be a guarantee of membership. The question is rather political in nature. With the help of a referendum, the country will show to the Alliance, the seriousness of its intentions and the existence of public support.

First of all, NATO will look at how Ukraine meets the requirements of the organization. According to the regulations of the Alliance, a warring country or a territory in which there is a military conflict cannot become a new member. Our army has not yet completely switched to the Alliance's standards, and NATO is waiting for the full implementation of our reforms. In addition, the NATO Membership Preparation Plan has not yet been adopted.

The first legal step a country must take on the path to membership is to register itself as a candidate country. To do this, a country must file an official application for the Membership Action Plan (MAP). The leadership of Ukraine has taken the course to submit an application for the MAP in 2020. But I am convinced that the application must be submitted as soon as possible.

The Director of the analytical centre Heritage Foundation believes that NATO, by changing its Charter, may adopt Ukraine. «Today, Russia's policy in Georgia and Ukraine is to keep these countries out of the EU and NATO. They think that illegal occupation of parts of those countries is the best way to prevent their entry into the EU and NATO. But we need to take it,» – said the expert Luke Coffey.

What would follow from membership in the Organization for the country and its citizens? What aspects of their lives would be affected by NATO?

For Ukraine, strategic partnership with NATO is an integral part of the European integration course, as it complements the process of Association Agreement between Ukraine and the European Union.

Ukraine would receive additional guarantees to ensure state sovereignty, territorial integrity and inviolability of state borders in accordance with the Washington Treaty.

The process of joining NATO is a stimulating factor for conducting domestic political and socio-economic reforms in all spheres of public life, changing legislation in line with the norms and democratic principles of NATO member states, transforming the Armed Forces of Ukraine, introducing new technologies and searching for new markets for Ukrainian products. After joining the Alliance, Ukraine will directly participate in the development and decision-making processes for the further development of European and Euro-Atlantic security, which not only relate to the interests of Ukraine's and NATO's national security, but also form a modern Euro-Atlantic security environment, including Ukraine's security. For Ukraine, strategic partnership with NATO is an integral part of the European integration course, as it complements the process of Association Agreement between Ukraine and the European Union.

It is also worth noting the attitude of other countries to Ukraine's entry into NATO. According to the available information, citizens of Canada (65%), the United States (62%), Poland (59%), Spain (57%) and Great Britain (57%) show the strongest support for Ukraine's membership of NATO. At the same time, the weakest support for Ukraine's accession to NATO is observed among citizens of Germany (36%) and Italy (35%).

Ukraine is actively cooperating with NATO nowadays. For example, in the second half of 2018, Rapid Trident-2018 military exercises will be launched in Ukraine, with more than 2,000 Ukrainian soldiers, as well as soldiers and officers from another ten NATO member states.

Summing up, Ukraine and NATO are on good terms. Our country should strive to join this organization. Accession to NATO will guarantee us security, because it offers not only military but also military-technical and other support from the Alliance.

References

1. Особливе партнерство України з НАТО [Електронний ресурс] / Міністерство закордонних справ України. – Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/euroatlantic-cooperation/ukraine-nato>
2. Аминов Б. Україна в НАТО. Що надо сделать и возьмут ли нас [Електронний ресурс] / Богдан Аминов // Факти – ICTV. – Режим доступу: <https://fakty.ictv.ua/ru/ukraine/20170609-v-nato-cherez-referendum-shho-treba-zrobyt/>
3. The Director of the analytical centre Heritage Foundation believes that NATO, by changing the Charter, may adopt Georgia and Ukraine [Electronic resource] / world.24-my.info. – Access mode: <http://world.24-my.info/the-director-of-the-analytical-centre-heritage-foundation-believes-that-nato-by-changing-the-charter-may-adopt-georgia-and-ukraine/>

*Scientific supervision by Associate Professor R.M. Kliuchnyk.
Language supervision by Lecturer P.W. Bradbeer.*

М.Є. Горчиліна, А.А. Іванова
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

БРЕКСІТ – ПЕРЕДУМОВИ ТА НАСЛІДКИ

Брексіт – неологізм, аббревіатура двох англійських слів: Britain (Британія) і Exit (вихід). Брексіт – це процес виходу Великобританії з Європейського Союзу, який викликав неоднозначну реакцію в інших країнах ЄС і в усьому світі.

У 1973 р. Британія увійшла до складу ЄС. У 1980 р., при М. Тетчер, 65% жителів Британських островів заявило про бажання покинути Європейський Союз. Тетчер домовилася про грошову компенсацію з боку ЄС в обмін на згоду Британії залишитися в ЄС. У 2000 р. прем'єр-міністр Т. Блер виступив за більш глибоку інтеграцію з ЄС, включаючи скасування фунтів і перехід на євро. У 2015 р. Прем'єр-міністр Д. Кемерон в Акті про референдум в ЄС виступив за те, щоб залишитися в оновленому ЄС на особливих умовах:

1. Захист єдиного ринку для країн, що не входять до Єврозони;
2. Гарантія того, що Британію не примушуватимуть до подальшої інтеграції;
3. Обмеження імміграції з ЄС.

Спроба домовитися з ЄС ні до чого не привела.

22 лютого 2016 р., на вимогу Палати Громад, прем'єр-міністр Д. Кемерон був змушений призначити дату референдуму про вихід з ЄС на 23 червня 2016 р. Кемерон закликав до того, щоб відразу після референдуму статтю 50

Угоди Європейського Союзу негайно прийняли. Тим самим, вдалося би запустити в дію дворічний процес виходу Великобританії з ЄС.

За результатами референдуму, що відбувся 23 червня 2016 р., чиновники отримали від громадськості карт-бланш на вихід країни з ЄС. За Брексит проголосувало 51,9% британців [2].

Практичні наслідки Брекситу можна окреслити так:

1. Найбільший попит на громадянство країн Євросоюзу, посвідки на проживання, виникли у британців 23 червня відразу після оголошення результатів референдуму. У 16 дипломатичних представництвах країн ЄС відзначили збільшення попиту на паспорти і посвідки на проживання в літні місяці через те, що британці хочуть працювати і подорожувати по ЄС як раніше, до референдуму про вихід Великобританії з Євросоюзу.

2. Число туристів в Великобританії зросло на 18% за місяць після референдуму, ослаблення фунта стерлінгів сприяло розвитку та внутрішнього туризму серед британців [3].

3. Брексит може завдати довгостроковий збиток британському фінансовому сектору. Порушення, такі як: невизначеність щодо віз для іноземних співробітників і короткострокові перспективи втрати роботи, можуть привести до того, що кращі таланти поїдуть в інші місця.

19 червня 2017 р. у Брюсселі почалися переговори британського уряду в особі міністра Д. Девіса з Європейським Союзом в особі його представника М. Браньє. Перший раунд переговорів був присвячений проблемі прав громадян ЄС, які живуть у Великобританії, кордону між Північною Ірландією та Ірландією, а також проблеми виплат Великобританією Євросоюзу по її бюджетними зобов'язаннями за період членства в ЄС (аж до 2020 р.). Перший раунд переговорів успішно завершився 8 грудня 2017 р. у Брюсселі підписанням спільної декларації, після чого сторони вирішили перейти до другої фази переговорів, щоб домовитися про характер дворічного перехідного періоду, а також про майбутні відносини між Великобританією та ЄС.

Список використаних джерел

1. Brexit – выход Великобритании из Евросоюза: что это такое? [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://yconsult.ru/other/brexit-breksit-vyход-velikobritanii-iz-evrosoyuza-что-это-такое/>

2. Причины и последствия выхода Великобритании из ЕС в 2018 году [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://mana.su/prichiny-i-posledstviya-vyhoda-velikobritanii-iz-es-v-2018-godu#-brexit>

3. Brexit – Выход Великобритании из Евросоюза: чем грозит? [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.zakonprost.ru/brexit>

Науковий керівник: Р.М. Ключник, кандидат політичних наук, доцент.

Наукове видання

III Всеукраїнська наукова конференція
студентів і молодих вчених

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

Тези доповідей

28 березня 2018 р.

(українською, російською та англійською мовами)

Підписано до друку 21.03.2018. Формат 60×84/16.
Ум. друк. арк. 6,04. Тираж 100 пр. Зам. № .

ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля».
49000, м. Дніпро, вул. Січеславська Набережна, 18.
Тел. (056) 778-58-66, e-mail: rio@duan.edu.ua
Свідоцтво ДК № 5309 від 20.03.2017 р.

Віддруковано у ТОВ «Роял Принт».
49052, м. Дніпро, вул. В. Ларіонова, 145.
Тел. (056) 794-61-05, 04
Свідоцтво ДК № 4765 від 04.09.2014 р.